

DE GİDİ DE...
ZAMANIN BEHRİNDE YATAĞANLILAR

İÇİNDEKİLER

Editör • Mustafa Nadir Önay	3
Bir Hayat Hikayesi: Ömer Baykara • Ufuk Baykara	4
Bir Fotoğraf Bir Hatıra • Yusuf Şenel	15
Çamdan Gelin • Tuncer Baykara	18
Kefe, Ah Kefe Vah Kefe • Yaşar Çağbayır	19
Omar Amca Ve Emiraşa Yenge • Mustafa Nadir Önay	21
Bizim Eve Hızır (A.s.) Uğradı • Sadrettin Şenel	27
Demirci Atalarımızın İzinde: İleri Hun Metalurjisi Ve Yatağan • Prof. Dr. Tarık Baykara	31
Acıpayam İle İlgili Kitaplar • Hasan Kallıncı	34
Tipi Dindi • Refik Karakaya	35
HABER: Hemşehrimiz Emin Karaca Virüse Yenik Düştü	37
İnceğiz Kanyonu Artık Denizli'nin! • Süleyman Karakulluk	39
Acıpayam'ın 100. Yıl Mezunlu Olmak • Celal Kazdağlı	42
HABER: Tarık Baykara'dan Yeni Eserler	45
Ömrüm Yeterse • Raşit Evşen	46
Kapı Önü Sohbetleri Metruk Evler, Kahvehaneler • Mustafa Kütükcü	47
Hacıanneme • Zeynep Kaya	49
Yatağanlı Bir Seyyahın Notları: Fas • Kamil Gökalp	54
Susun A Cavırla, İhtilal Olmuş!	59
Yatağan'daki Türbelerin Benzerleri • Tuncer Baykara	61

Denizli - Yatağan ve Çevresi Yayın Organı
Tarih Kültür Folklor Dergisi

Yıl: 31 Sayı: 28 Cilt: 2 (Yeni Dönem Sayı: 4)

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Rasim Aytin

Genel Yayın Yönetmeni
Mustafa Nadir Önay

Yayın Kurulu
Mustafa Karakaya, Prof. Dr. Tarık Baykara,
Mustafa Nadir Önay, Rasim Aytin

Tasarım-Uygulama
birinciajans

Görsel Yönetmen
Yakup Tutum

Kapak Fotoğrafı: Ramazan Ergen

Web: www.yatagandergi.com

www.yatagandergisi.tr.gg

E-Postalarımız: yatagandergisi@gmail.com
onaymusna@gmail.com-zeybek381@hotmail.com

Para ile satılmaz!

© Dergideki yazıların fikri sorumluluğu yazarlarına aittir.

Kapak Fotoğrafındakiler:

Soldan Sağa: Bağ makası ustası Necip Apalı, Tamer Yalın, Namık kemal İlkokulu hademesi Ömer Yatağanbaba,
Postacı Hilmi Kaya, Bıçak ustası Sadık Apalı.

**Mustafa
Nadir
ÖNAY**

Genel Yayın
Yönetmeni

BÜYÜK BİR SEL GİBİ

Eskiden kanal yapılmadan önce goca seller olurmuş. Bazen öyle güçlü gelirmiş ki ne varsa önüne katıp sürüklermiş. 2020 yılı başlarından itibaren dünyada etkili olmaya başlayan ve bir iki ay sonra da ülkemize girip bir sel gibi önüne kattıklarını sürükleyen bir afet oldu salgın.

Yaşlılık ve diğer hastalıklara bağlı kayıplarla birlikte salgının elimizden alıp götürdükleri bu yılı pek zorlu bir yıl yaptı. Erkan Baykara ağabeylebaşlayan kayıplarımız, dedesi ve babası gibi su hayratıyla tanıdığımız Kazım Çavuş kızı Sabahat Göcen, Yatağan'ın sevilen siması Curabeylerin Hulusi Kaya, Köyün hayır işlerinde önde gelen bir isim Faruk Türkecan, Murat Özdemir, Muzaffer Candemir, Ramazan Karakaya, İsa Kürekci, Hasan Tercan, Sevgili arkadaşımız öğretmen Cüneyt Koçer, Veli Doğan, Büyük savaşın gazisi Abdullah hoca oğlu öğretmen Sabit Akşit, Ertunç Borucu, Ahmet Kuş, Baki Yücedağ, öğretmen Zeki Yıldırımılmaz gibi hepimizin yakından tanıdığı akrabamız, arkadaşımız, eşimiz dostumuzun kayıplarıyla sürdü gitti. Bu isimler ilk aklımıza gelenler...

2021 yılının ilk günlerinde, 3 Ocak'ta aldığımız bir haberle üzüntümüz katlandı. Bir sohbetimizde annesinin söylediği "Onun Cuma alanına serilmiş sofrası mı var?"

sözünü naklederek ve sonra onu yazıya da dökerek dergimize güzel bir hatıra bırakan halaoğlum Şevki Şenel'in vefatını teessürle öğrendik. Ona ve bütün vefat edenlere, geçmişlerimize Allah rahmet eylesin. Dileriz en kısa zamanda bu acılar biter ve normal hayat başlar.

Bu sayımızda da birbirinden değerli yazarlarımızın zevkle okuyacağınızı düşündüğümüz yazıları buluyor. Bütün okuyucularımızdan yazı ve fotoğraflarla dergimize katkılar bekliyoruz.

Gayret bizden yardım Allah'tan...

Bir Hayat Hikayesi:

ÖMER BAYKARA

“Ben Hacı Karacaoğullarından Mehmet Ali Çavuş oğlu Ömer Baykara’yım. Babamın babası Hacı Osman’dır. Annem Fatmana’dır. Yüreğil köyünden gelmiştir. Annemin babasının adı Hamza’dır. Nenem Ömerler sülalesindendir. Validemden duyduğuma göre 27 Şubat 1919 tarihinde doğmuşum.” Kendisinin el yazısı ile yazmış olduğu hatıratı bu cümlelerle başlıyor. Annesi cemre suya düştüğünde dünyaya geldiğini söylermiş.

Dünyaya geldiği tarih Osmanlı’nın son zamanları, I. Dünya Savaşı kaybedilmiş, ülke parçalanmış durumda. Uzun yıllardır devam eden savaşlar nedeniyle ülke, halk yorgun, yıpranmış, yetişkin erkek nüfusu azalmış. Kurtuluş Savaşı henüz başlamamış, karanlık ve zor zamanlar. Yatağan, yol ulaşım haberleşmenin olmadığı, yokluk ve kıtlığın hüküm sürdüğü kendi içine kapalı bir Anadolu köyü. Çocukluk dönemi ile ilgili o zamanın koşullarında pek kayıtlı bilgi, fotoğraf bulunmamaktadır. Ama çocukluğu memleketin küllerinden var olma savaşı verdiği o zor zamanlarda yokluklarla geçmiştir.

Babası Mehmet Ali Çavuş, Yemen gazilerindenmiş, altı yıl askerlik yapmış orda; vefat ettiğinde henüz soyadı kanunu çıkmamış olduğundan askerlikte almış olduğu çavuş unvanı ile anılmıştır. O dönemde Osmanlı sürekli savaş halinde. Bir kural olarak yabandan evlenenler tekrar askere çağrılmazmış; bu yüzden aile kurup çocuklarını yetiştirebilmek için dönüştü yaban sayılan Yüreğil’den evlenmiş. Evleri yukarı mahallede Hacıkaracalar avlusunda imiş. Avlu Hacı Osman Efendi’nin çocuklarının yaşadığı 6-7 evden oluşuyor ve bünyesinde bitişik bir mescit ve oda bulunuyormuş. Mehmet Ali Çavuş esas meslek olarak marangozluk

ve ev inşaatlarında çatı işleri yapıyormuş. Son dönemlerinde ise tarakçılık yapm iş.

Babası konuşmalarında, seni okutup doktor mektebine göndereceğim, dermiş sık sık, kendisi de çok sevinirmiş, okumak ister, doktor olmayı hayal edermiş 1927 yılında, 8 yaşında Orta Cami’nin yanındaki odada okula başlıyor. Okula başladığında henüz harf devrimi yapılmamış ve yeni milli eğitim yapısı henüz kurulmamış. Şöyle anlatıyor “ Mektepte birer post üzerine oturarak eski yazı okuduk. Hocamız bizim buralı Ömer efendi hoca idi.” Sonraki yıl sıralar konulmuş. Hocaları Yeşilyuva’lı Topal Hoca ve Yüreğil’li Osman efendi imiş.” Okulda derslerimiz Türkçe, hesap, hendese, hayat bilgisi, resim, eliş, cimnastik ve müzik idi. Pazar günü ders olarak Kuranı Kerim okurduk.” Köydeki okul üç yıllıkmış o zaman.

Ömer Baykara’nın çocukluğu dükkânda babasına tarak işlerinde yardım etmekle geçiyor. El becerisi iyi imiş. İnce bir işçilik ve beceri isteyen tarak diş açma işini o yaparmış. Hatıra defterinde şöyle anlatıyor: “Yıl 1928, 9 yaşındayım, bir gün babam tarak bıçığıyordu, kurbanlık almaya gitmek için işi bıraktı... ben ince destere ile tarağın yarım kalan ince dişlerini bıçtım. Güzel olmuştu. Sevinçliydim. Babam görünce çok memnun oldu. Böylece babama yardımcı olmaya başladım. Testeresinin düzensiz olduğunu fark edip düzelttim. Babam taslağını yapar, ben bıçardım, annem de eğeler ve kazırdı.”

Anılarında o zamanki yaşam koşulları, geçim imkanları ile ilgili şöyle anlatıyor: “Giyimimiz de basitti, gömleğimiz alacadan, iç çamaşırı bezden, elbisemiz dokuma kumaştan, ayakkabı birkaç yamalı olurdu. Yediğimiz, ekmek arpa

unundan, yemekler ise tarna bulgur pekmezden ibaretti. Kışın meyve yok, yazın üzüm çok, başkada bir şey yoktu ... Tarak yapardık. Mektebe gidiyordum. Tarak satışı az olurdu. Geçim sıkıntısı çekiyorduk. Babam kendisine daha çok yardımcı olmam için Salı günlerine mahsus hocamdan izin aldı. Okul talebeleri ilkbaharda kır gezisine giderdi. Babam çalışalım diye beni göndermezdi. Çok üzüldüm”

1928 yılında ağabeyi Mehmet Çavuş vefat ediyor. Mehmet Çavuş köy içinde mertliği, delikanlılığı ile bilinen, itibar gören birisi imiş. Sonraki yıl da oğlunun ölümünden büyük üzüntüye kapılan babası hayata veda ediyor. Üçüncü sınıfta okuyormuş o zaman. Bu dönemi şöyle anlatıyor: “Yıl 1929, 10 yaşındayım, babam vefat etti. Kurulan hayaller artık suya düştü.” “ O sene mektebimiz çürük denerek kapatıldı. Biraz Yüreğil mektebine gittim. Ertesi sene yeniden açıldı. Yeni harflerle öğretim başladı. Bir sene de yeni yazı okuyarak 1930’da üçüncü sınıftan İhsan Şenel, Akif Şenel, Şükrü Aslanbay, Ali Önay, Hasan Aydın, Kerim hocaların Mehmet beraber mezun olduk. 4 ve 5. sınıflar Acıpayam ve Kızılhisar’da vardı. Maddi imkansızlıktan oralara da gidemedim. Böylece okuma hevesim içimde kaldı.”

1931-İlkokul mezuniyet fotoğrafı

Ağabeyi Mehmet Çavuş

Bu zor ve sıkıntılı süreçte annesi bez dokuyarak geçimlerini sağlamış. İlkokul bittikten sonra, bir süre eniştesinin yanında çalışmış. Kendi başına tarak yapabilecek duruma gelince 1933’te evin önünde dükkân yapıp kendi başı-

na çalışmaya başlamış. Yaptığı taraklar kaliteli olduğundan beğenilip kolay müşteri buluyor ve iyi para getiriyormuş. Böylece evin geçimini kendisi sağlar olmuş. Gene hatıra defterinde şöyle anlatıyor : “... taraktan para kazanıp para artırmaya başladım. Harım arasından bir dönüm yeri 50 liraya aldım. Bu paranın temini için karlı bir Çarşamba günü Karahöyük pazarına yayan tarak satmaya gittim. 750 kuruşluk tarak satıp geldim. Bu o zaman benim için başarı idi.”. Bu dönemdeki giyimini şöyle anlatıyor: “ Kıyafet olarak giydiğim, siyah yünden validemin dokuduğu bir çadır, üzerine zıbın, üzerine kadifeden yelek oluyordu. Belimde Yatağan’da dokunmuş işlentili yün kuşak üzerine hapishane örgüsü kuşanırdım.” Karahöyük pazarından aldıkları kumaş ile de yeşil renkli yelek yaptırmış.

Yatağan’da eskiden beri iyi ustalar, işlerini yaparken bir taraftan da çırac ve kalfa yetiştirdikleri için, köyde demircilik ve diğer el sanatlarının nesilden nesile aktarılmasını sağlamışlardır. Bu kimseler, bu nedenle etraflarında sözü dinlenen ve itibar gösterilen kişiler olmuş, isimleri ile birlikte “usta” unvanı ile anılıp bilinmişlerdir. Ömer Baykara da henüz 16 yaşındayken tarakçılık konusunda becerisi ve ustalığı sayesinde çırac alıp yetiştirmeye başlamış, çok genç yaşta “usta” unvanı almıştır. Hayatı boyunca “Omar Usta” olarak bilinmiş ve anılmıştır. Teknik yeniliklere açık, meraklı kişiliği ile mesleki yaşamında her zaman girişimci olmuş, Yatağanda sanatın ilerlemesi konusunda öncülük etmiştir.

Ömer Baykara’nın çocukluk ve gençliği, 1923 yılında yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk 15 yılı ile çakışmıştır. Bu nedenle, kendisi de bu dönemde Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilmiş olan ülkeyi çağdaşlaştırmaya, kalkınmaya, aydınlanmaya taşıyan Cumhuriyet devrimlerinin Yatağan’a yansımalarından önemli derecede etkilenmiştir. Harf devrimini ilkokulda okurken karşılamış, eski yazı ile başladığı okulu yeni yazı ile bitirmiştir. Medeni kanun ve kadınların seçme seçilme hakkı gibi

çağdaş atlımlara şahit olmuştur. Soyadları ilkokulu bitirdikten birkaç yıl sonra alınmıştır. Kıyafet devriminin de köydeki öncülerinden olmuştur. Demokratik laik Cumhuriyet döneminde yetişen, yaşayan, padişahlık tebaası olmaktan çıkıp çağdaş bir ülkenin vatandaşı olan ilk neslin bir ferdidir.

Omar Usta, işini yoluna koyup geçim sıkıntılarını atlınca, bir yandan köyde toplum içine daha fazla katılmaya başlıyor. Yakın dostlukları 25 yıldan fazla devam eden ve birlikte Yatağan için önemli işler yaptıkları İsa Tunçbilek ve diğer arkadaşları ile tanışmalarını hatıralarında şöyle anlatıyor: “1936 yılında Yaka Mahallesi’nden İsa Tunçbilek, Hakkı Altıntaş ve Ali Aydoğan ile arkadaşlık kurduk. Sonra da Sarı Mustafa ve Osman Candemir de iştirak etti. İsa ile iyi anlaşırdık, çok nezaketli davranırdı.”

Diğer taraftan, evlenme çağı geldiği için tarla tokat edinmeye başlıyor. Düğün parasını kazanmak için de yaptığı tarakların iyilerini bir kenara ayırıp biriktiriyor. Osman ağabeyi ile birlikte Manisa ve civarlarına doğru yola giderek tarakları satmayı planlıyorlar. Ağabeyi merkep ile yola çıkıyor, kendisi de tarakları heybeye doldurup önce at arabası ile Kızılcıhisar’a gidiyor. Epey maceralı bir iş seyahatinden sonra yoldan dönüşünü şöyle anlatıyor: “Trene binip İzmir’e geldim. Denizli’ye tren hattı arızalı olduğu için ertesi güne kaldım. Biraz İzmir’i gezmek için Kordon’a doğru indim.

Caddeler çok kalabalıktı. Meğer o gün Atatürk vefat etmiş.” Atatürk’le ilgili tek anısı böyle.

1939 yılında evleniyor, adet olduğu üzere görücü usulü ile ve askerlikten önce. Üç yıl süren askerliğini de Ankara’da Çankaya Köşkü’nü koruyan uçaksavar birliğinde yapıyor. Becerilerinin ve girişimciliğinin sayesinde olsa gerek araç tamirhanesinde görev veriliyor ve şoför ehliyeti alıyor. Böylece ustalığı araç ve mekanik konularında da iyice ilerliyor.

Askerlikten sonra, sıra köy memleket meselelerine geliyor. O zamanlarda, köyde mahalli siyaset, muhtar ve heyet seçimi demek ve haliyle mahallecilik var ve kalabalık aileler sülaleler önemli. Kendisi ve İsa Tunçbilek’in ön ayak oldukları genç, dinamik, yeniliklere açık, aydın arkadaş grubu, mevcut muhtar ve tarafı ile uyuşmayınca, köyün yönetimi için harekete geçiyorlar. 1946’larda çok partili döneme geçildiğinden o zaman yeni kurulan Demokrat Parti’ye giriyorlar. Oldukça çekişmeli, gergin ve kavgalı mücadelelerden sonra 1947’deki seçimi kazanıyorlar. Bu konuda anılarında şöyle bir not düşmüş: “Usul yönünden İsa muhtarlığı bana teklif etti. Ben de sen al dedim. Onun adaylığına karar verdik.”. Böylece İsa Tunçbilek muhtar oluyor. Öncesinde Onunla aynı zamanda tarakçılıktan da meslektaşlanmış ve beraber iş yaptıkları oluyormuş. Sonradan bu konuyu “Benim işim sanatım iyi idi” şeklinde izah etmiştir.

Bu ekip ile önce muhtarlık, sonraki yıllarda da belediye başkanlığı seçimleri kazanılıyor. Kendisi de heyet azası ve belediye meclis üyesi olarak Yatağan’ın yönetiminde yer alıyor. Yatağan’ın o zamanki durumu malum. Köyün dışarı ile ulaşımı için yol yok. Ulaşım at arabası veya binek hayvanları ile sağlanıyor. Köy içinde yollar dar, at arabası, kağnı geçecek kadar, evler avlular iç içe girmiş. Köyün içinden geçen çay da bahar aylarında taşıyor ve sel oluyor. Demircilik atadan kalma usullerle kara demircilik denen döverek şekillendirmeye dayalı. Elektrik, su zaten yok. Yapacak çok şey var bu

Halkevi önünde köy halkı ile (1950 başları)
Önde ortada Ömer Baykara ve muhtar İsa Tunçbilek .

genç dinamik arkadaş grubu için. Birlikte köye hizmet getirilmesi için beraberce uyumlu bir ekip olarak çalışıyorlar.

1948 de önce ulaşım konusunu çözmek için köye bir araç alınıyor. Yarıyı yolcu yeri, yarıyı kasa olan küçük bir kamyon. Patika yollarda Kızılhisar'a, Acıpayam'a acil ulaşım için ihtiyaca cevap veriyor. Şoförlüğünü ve tamir bakım işlerini Omar Usta üstleniyor. 1951 seçimi de kazanıldıktan sonra Kızılhisar ve Karahöyük yollarının açılması gündeme geliyor. İmece usulü ile köy halkının katıldığı yol çalışmalarına öncülük ediyor, yönlendiriyor, güzergâh belirlenmesi ve ölçüm işlerini üstleniyor. Ayrıca çay taşmasından kaynaklanan sel baskını zararlarını önlemek için, milletvekilleri Hüsnü ve Baha Akşit'in öncülük yapması ile köyün kuzeyine kanal ve bent yapılıyor.

1955 'teki seçimler de kazanılıyor. Köy içindeki yolların açılması ve genişletilmesi yapılıyor. Zaman zaman bazı pürüzler olsa da -yolun kimin bahçesinden, evinden geçeceği gibi konularda- genelde halkın da anlayışı ile bugünkü -o zamana göre oldukça geniş olan- yollar açılıyor ve Yatağan biraz daha modern bir kasaba görünümüne bürünüyor. Yol açılma meselesi genel olarak anlayış görmesine rağmen köy halkı arasında tatsızlık ve memnuniyetsizlik de olmuyor değil. Anılarında bu konuya şöyle değiniyor:

"Yol açmak için alınan yerlerin karşılığında az çok bir ücret veya harman yerinden bir yer veriyorduk... yapılan işlerin iyi kısmı belediyeye kalıyor, günah kısmı da Omar usta yaptı oluyordu. Memleket işi olduğu için aldırış etmezdim, yeter ki hizmet yapılsın derdim. Başladığımız işleri bitirirdik, İsa ile fikrimiz birbirine uyardı. Birbirimizi kırmazdık." diye devam ediyor. Yapılan işlerde şekil ve gösterişe değil, hizmet ve sonuca önem veriyormuş.

Bu arada bir taraftan da, demircilik, tarakçılık, el sanatları kooperatifinin kuruluşunda bulunuyor ve yönetimini üstleniyor ve gelişmesi için çaba ve mesai harcıyor. Aynı zamanda kendi işi tarakçılığa devam ediyor. 1957 yılında Yatağan'ın nüfusu 2000'i aşınca belediye teşkilatı kuruluyor. Yapılan seçimi gene aynı ekip kazanıyor. 1959'da Yatağan'a elektrik santrali ve kasaba içinde elektrik direkleri ve dağıtım tesisi kuruluyor ve evlere elektrik geliyor. Elektriğin gelişi ile dükkânlara elektrik motoru giriyor ve işler kolaylaşıyor ve üretim artıyor. Artık akşamları aydınlık olduğu için sosyal hayat canlanıyor.

Bir kahve önü sohbetinde Belediye başkanı İsa Tunçbilek
(Çerçesi) Ali Baykara, Müşir İbrahim ve Arif Onbaşı ile

Hatıra defterinde Yatağan'da 1957'den sonraki yıllarda particiliğin ve mahalle ayırımının tekrar ortaya çıkmaya başladığından ve hizmetlerde yavaşlama olduğundan bahsediyor. Bunun nedeni, o dönemlerde iktidar partisinin devlet işlerinde ve ülke yönetiminde aşırıya

kaçan partizan ve taraflı yaklaşımlarının Yatağan'a da yansması olsa gerek. Özellikle mahalle ayrımcılığının tekrar ortaya çıkmasında memnun olmuyor, siyasi nedenlerden dolayı yapılan haksız uygulamalara karşı çıkıyormuş. Bu konudaki adil davranılması yönündeki talepleri de dikkate alınmıyormuş. Hizmetlerde de bir yavaşlama olduğundan, örneğin köye tazyikli su getirilmesi konusundaki talebinin dikkate alınmadığından bahsediyor notlarında. Böylece İsa Tunçbilek ile kişisel dostluğu devam etmesine rağmen belediye işlerinden uzaklaşmış. Kooperatifin ilerlemesi ve gelişmesi için daha fazla mesai harcamaya başlamış ve kendi işine ağırlık vermiş. 27 Mayıs 1960 ihtilalinin ardından belediye başkanı görevden el çektiliriliyor. Bu sıkıntılı dönemde O'nun yanında duruyor, beraber tavır alıyor ve destek oluyor. Ancak kooperatif yönetiminin görevden alınan eski başkana verilmesi yönünde gelen talep, kendisinin kabul etmesine rağmen kooperatif üyeleri tarafından ret edilince, araya soğukluk giriyor ve gruplaşma başlıyor. Gene de kişisel dostluklarını devam ettirerek yapılan daha sonra yapılan seçimde de O'na destek oluyor ve İsa Tunçbilek tekrar belediye başkanlığına dönüyor. Ancak devam eden zamanlarda özellikle başkanın çevresinde yer alanların etkisiyle belediye kanalıyla muhaliflere, kooperatife ve kendisine karşı cezalandırmaya yönelik tavır ve baskılar başlıyor. Böyle olunca kooperatif çevresinde halk partili ve mahalleli muhalif gruplar kendisine yaklaşıyor bir araya geliyor. Devam eden zamanlarda taraflar arasında gruplaşma ayrılma gerginlik artıyor.

Ömer Baykara, 1968 seçimlerinde muhalif grubun ısrarlı talepleri sonucu bağımsız olarak belediye başkanlığına aday oluyor ancak az bir oy farkı ile kaybediyor. Seçimden sonra başkanını tebrik ederek gerginliği sona erdirmek istediğini belirtiyor hatıralarında. Ancak, devam eden zamanda muhalif gruba belediye kanalı ile baskı artıyor, köyde iki gurup arasında ger-

ginlik daha da tırmanıyor. Eski hısımlar hasım oluyorlar birbirine. Sonrasında İsa Tunçbilek'in ağır bir hastalığa yakalanıp 1971 yılında vefatı üzerine başkanlık için ara seçim gündeme geliyor. Hastalığı sırasında kendisini birkaç kere hastanede ziyarete gittiğini belirtiyor anılarında. Aynı yıl yapılacak olan ara seçimin hazırlığı gerginlik ve sürtüşmeleri tekrar artırıyor. O dönem Denizli senatörü olan Baha Akşit'in de araya girmesi ile kasabadaki gerginliği gidermek üzere ortadan herkesin uzlaşabileceği bir aday bulunmaya çalışılıyor. Kendisi kabul etmesine rağmen karşı tarafın adayı kabul etmiyor. Yapılan ara seçimi kazanarak belediye başkanı oluyor. Ancak bu sefer çoğunluğu muhalif olan mevcut belediye meclisinin siyasi açıdan engellemesi nedeniyle istediği hizmetleri gerçekleştiremediğinden bahsediyor hatıra defterinde. Yatağan'a kanalizasyon yapılması, evlere şebeke suyu getirilmesi, yolların iyileştirme asfaltlama çalışmaları gibi yatırımlar meclis tarafında engelleniyor, hatta başkanlık maaşı yarıdan fazla düşürülüyor. 1973 yılında yapılan seçimlere tekrar giriyor ancak bu sefer çok az bir oy farkı ile kazanamıyor. Kendi ifadesi ile seçim öncesi ve sonrası yapılan siyasi oyunlar ve hileler bunda faktör oluyor.

29 Ekim 1973- Cumhuriyetin 50. yılı kutlaması- Belediye Başkanı olarak Atatürk büstüne çelenk koyuyor.

O zamanlarda ülke çapında siyasetin aşırı bir kutuplaşma ve gerginlik içinde yapılmasının etkisi olsa gerek, Yatağan'daki bu seçimler de mahalli özellik ve yapıların da etkisi ile oldukça çekişmeli gergin ve hatta kavgalı geçiyor, halk

kutuplaşıyor. Bu dönemde bazen komşular, yakın arkadaşlar, kardeşler ve yakın akrabalar bile farklı partiyi tutukları için birbiri ile dargın, kavgalı ve düşman duruma gelmişlerdir.

Ömer Baykara, kişilik olarak adalet ve hakka-niyete önem veren ve hizmet konusunda taraf-sız ve eşit olan birisi olarak siyaseti Yatağan'a hizmet aracı olarak görmüş ve davranmıştır. Siyasetten, siyasi gerginlik ve çekişmelerden hiçbir zaman hazzetmemiştir. Siyasi çekişme-lerin, kavga dövüşün hakim olduğu bu ortamı değiştiremeyeceğini ve hizmet yapamayacağını anlayınca daha sonra siyasetten uzaklaştı, hayatının kalanında tekrar kasabanın mahalli siyaseti ile ilgilenmedi. Ancak Yatağan için hep bir şeyler yapmaya çalıştı.

(Yazanın notu: Demokrasinin, halkın kendi-sini serbestçe ifade etmesi, özgürlüklerin eşit kullanılması ve hakların adil dağıtılması yo-luyla toplumun bütün olarak barış huzur ve refaha ulaşması için önemli ve etkin bir araç olarak görülmesi ve uygulanması gerekir. An-cak siyasi partiler iktidarda veya muhalefette olsun daha çok oy toplayarak iktidara gelmek ve iktidarda kalmak amacıyla siyasi söylemle-ri doğrultusunda gerginlikleri artırmayı halkı kutuplaştırmayı tercih ettiklerinden siyaset ve partililik ne yazık ki hala vatandaşlar ara-sındaki çekişmelerin sürtüşmelerin kavgaların kutuplaşmaların kaynağı olmaya devam et-mektedir. Bunun çözümü ise gerçek demokrasi bilincinin halk arasında yaygın olarak benim-senmesi ve farklı siyasi görüş ve inançta insan-ların birbirlerinin hak ve özgürlüklerine anlayış ve saygı göstermesi ile mümkün olacaktır.)

Yatağan Demircilik Tarakçılık Küçük Sanatlar Kooperatifi:

Ömer Baykara'nın Yatağan'a en önemli hiz-meti ve katkısı olarak en başta, nerede ise ken-disi ile özdeşleşmiş olan kuruluşunu yaptığı ve uzun yıllar yönetimini üstlendiği "Demircilik Tarakçılık, Dokumacılık Küçük Sanatlar Koope-ratifi" gelir. Cumhuriyet döneminde kalkın-mayı köylere yaymak için oluşturan kooperatif

modeli ile Yatağan'daki demirci bıçakçı tarakçı esnafı bir araya getirilerek güçlenmeleri geliştirmeleri sağlanmıştır. Sadece Denizli bölgesin-de değil ülke çapında da konusunda ilk ve en başarılı kooperatif uygulamalarından birisidir. Kooperatif sanatkârlara demir çelik levha ve diğer malzeme teminini sağlıyor ve yapılan çakı bıçak tarak ve diğer malları alıyor, onlar adına toplu olarak pazarlama ve satışını yapı-yordu. Daha önceleri bu işler yolcu tüccarlar tarafından yapılmakta olduğundan imalat ve satışlar kısıtlı ve sınırlı kalıyordu. Sanatkârların durumunun iyileşmesinde ve Yatağan'ın genel anlamda canlanması ve ilerlemesinde koope-ratifin katkısı çok olmuştur. Kooperatifin bün-yesine presler, bıçak kalıpları ve tav fırını alarak sanatkârın çakı bıçak taslak kesme ve sulama işlerinin modernize edilmesini, standart hale gelmesini, böylece daha çabuk ve kaliteli mal üretimini sağlamıştır. Kooperatif kendi binası, tezgâhları ve ticari kapasitesi ile kooperatif ka-saba sanatının ilerlemesinde ve ekonomisinin gelişmesinde bir merkez ve itici güç olmuştur.

Kooperatif aracılığı ile Yatağan halkına sağla-nan en büyük imkânlardan birisi de 1965'ler-den itibaren Almanya'da başlayan yabancı işçi alımı çerçevesinde işçi gönderimidir. Koopera-tife sağlanan kontenjan üzerinden çok sayıda insanın Almanya'ya gönderilmesine öncülük edilmiştir. Almanya'ya gidenlerin ailelerine gönderdikleri paralar ve yaptığı yatırımlar sa-yesinde kasabada hayat daha da canlanmıştır. Ama genç kalifiye insanların da Almanya'yı tercih etmesinden dolayı kasabadaki sanat iş yaşamı bir dönem durgunluk geçirmiştir. Bu durgunluğu çözmek için Kooperatife bir araç olarak malların bütün Türkiye'de tanıtım ve sa-tışını yapmak üzere özellikle orta ve doğu Ana-dolu bölgelerine seyahatler düzenleyip farklı illerde satıcılarla sürekli olacak bağlantılar kurmuştur. Kooperatiften 1978 yılında emekli olmuş ancak kooperatif ile ilişkileri yönetim-inde yer almasa dahi nerdeyse hayatının sonuna kadar devam etmiştir.

Kooperatifle olan bağı ve bağlılığını daha iyi anlamak açısından büyük oğlu Aydın'ın bir anısından bahsetmekte yarar var. "1995 yıl so-

nuna doğru anam ile birlikte Antalya'ya ziyaretimize geldiler. Ama dört-beş gün sonra "biz köye dönelim" demeye başladı. "Baba, burası yaz gibi, otur işte. Bu kışta buz gibi köyde ne yapacaksın?" dedim. "Kooperatife bakmam lazım." deyince, "Yetti bitti bu kooperatifin, sana ne, bırak artık, senin yerine yürütecek birileri nasıl olsa bulunur" diye söylendim. Yanıtı hala kulağımda: "Oğlum, o da benim oğlum gibi. İnsan çocuğunu bırakamıyor. Ayrıca benim pilim de henüz bitmedi." 76 yaşında bile hala kooperatif için bir şeyler yapmaya çalışıyordu

Omar Usta – Tarakçı dükkanında tarak yontuyor

Örnek Tarak

Tarakçı Dükkanı Tabelası

Mesleği, Ustalığı, Kişiliği:

Asıl mesleği, ustalığı, küçük yaşlarda başladığı tarakçılıktır. Aynı zamanda koyun makası imalatı da yapmıştır. Her ikisinde de yeni teknik alet ve edevat kullanımını geliştirmiş, çıraklar yetiştirmiş, mesleği ile ilgili öğrendiklerini, bildiklerini yaptıklarını herkesle paylaşmıştır. Bu sanatların Yatağan'da yaygınlaşmasında ve ailelere geçim kapısı olmasında katkı sağlamıştır. İşlerini en iyi şekilde yapmaya gayret ederdi, yaptığı tarak ve makaslar iyi kalite olurdu ve rağbet görürdü.

Ömer Baykara, işini, sanatını her zaman mo-

dern, yeni usullere göre yapmayı tercih ederdi. Yeni gördüğü öğrendiği konuları araştırır, muhakkak Yatağan'a getirip uygulamaya çalışırdı. Kendi ifadesi ile işleri modern fenni usullere göre plan programlı yapmak gerektiğine inanırdı ve her işin fenni yöntemlerini araştırır bulur bir programa göre uygulardı. Hedeflerine ulaşmak için çok azimli ve kararlı idi, çok çalışkandı, zorluklar onu asla hedefinden vazgeçirmezdi.

Sadece işinde değil, her konuda modern fenni usulleri uygulardı. Evin bahçesinde evin ihtiyacı için tavukçuluk ve arıcılık konusunda bile kitaplar almış, bilimsel yöntemler uygulamıştır. Evdeki inşaat, su tesisatı, elektrik, makineler, alet edevat ile ilgili her türlü işi kendisi yapar tamir ederdi. Sağlık konusunda da kendisini yetiştirmişti. Neredeyse bir sağlık memuru kadar bilgili idi. Gerekli olduğu zaman aile fertlerinin iğnesini şırıngası ile kendisi yapardı.

Yeniliklere ve fenni konulara ilgi ve merakı ile ilgili bazı anılardan bahsedelim: Bir sohbetinde ilkokul çağlarında iken buharlı trenleri duyduğunu ve bir arkadaşı ile birlikte bir at arabası ile bir kazanda su kaynatarak Karahöyük pazarına gitme planları yaptıklarından bahsetmişti. 1935 yılında, 60 liraya eniştesi ile ortak bir tarak makinası almışlar. "Eniştem çalıştıramayız diye endişe ediyordu, ancak çalıştırmakta hiç zorlanmadım" diyor anılarında. Bu makine iki kişinin bir çarkı çevirerek döndürdüğü bir tarak diş açma testeresi imiş. 1936 yılında herkes şeytan icadı olarak görürken o bir bisiklet alıyor 16 liraya. 1953 yılında komşusu ile ortak eski bir dizel motoru alıyor. Epeyce uğraşarak ve ustalığını göstererek çalışır duruma getiriyor. Artık elle çevrilen çarklardan kurtularak işlerini hızlandırıyorlar. 1980'li yıllarda ise kullanmakta olduğumuz arabanın motorunda sarsıntılı çalışma problemi olunca tamirciye götürmeye gerek görmeden karbüratörünü açıp temizleyip tekrar çalıştırmıştı. 60 yaşının üzerinde araba tamirciliğinde bile yetenek ve becerisini gösteren Ömer Usta'nın çıraklığını yapma şerefine de makine mühendisi oğluna kalmıştı.

Çırakları ile her zaman yakın bağlar kurmuş, aile ferdi gibi değerlendirmiştir. Son çırakları Arif Kaya ve Baki Yücedağ aileden birileri gibidir. Beraber yenilip içilirdi, aileden ayırmazdı. Onlarda bizlere hep ağabeylik yapmışlardır.

Her zaman kararlarını akıl ve mantık çerçevesinde alır, planlı programlı davranırdı. Doğruluk ve dürüstlük hayat prensibi idi, bu sayede etrafı tarafından her zaman güven duyulan görüşüne önem verilen sözü dinlenen, uyuşmazlık ve anlaşmazlıklarda fikrine danışılan birisi idi. Doğru bildiği konularda da kararlı ve ısrarcı olmuştur. Misafirperverliği ve yardımseverliği ile tanınırdı. Gösteriş ve şatafattan hoşlanmayan, sade bir kişiliği vardı. Kimseyi kırmamaya özen gösterirdi.

Ev, Aile ve Sosyal Yaşamı:

(Not: Şahsi olan bu bölümleri çocukları olarak kendi ağzımızdan anlatmayı tercih ettik.)

1939 yılında Akbekirler'den molla Halil dede ve Zeynep nenenin kızı Abide ile evlenip yuva kuruyorlar. Düğün günü soğuk bir günmüş kar ve tipi varmış. Daha önceleri gelin gezdirme

atla yapılırken artık at arabası ile yapılmaya başlamış. Evlendikten sonra adet olduğu üzere baba evinin bir gözü yeni evlilere veriliyor. Evin önündeki dükkânda tarak yapıyorlar. İlk üç çocukları bu evde dünyaya geliyor. 1951 den sonra Çeşmebağ'da yaptırdığı eve taşınıyor. Evin planını, mimarisini kendisi belirliyor, inşaatına bizzat katılıyor ve evde o ana kadar Yatağan'da olmayan birçok yenilikleri uyguluyor. Çeşmebağ o zamana göre köyün dışında ve uzak olduğu için babaannemiz, "benden kaçıyorsunuz, baba ocağını bırakıyorsunuz" diye üzülüyor ve küsüyor bir müddet, onlarla beraber gitmiyor. Ancak daha sonra Çeşmebağ'daki evde beraber yaşıyorlar. Babaannemiz Fatmana ebe 1959 yılında vefat ediyor.

Yatağan'da eskilerden beri hemen her evde meslek, sanat aile işidir ve tüm aile fertleri katılır. Dükkân ve ev aynı yapıda olduğundan ev ve iş hayatı iç içe olurdu zaten. Günlük yaşantı düzeninde babam, sabah erken dükkâna inerdi. Dükkân ve kooperatif işleri arasında meşgul olurdu hep. İşleri yetiştirmek için gece çalıştığı da olurdu zaman zaman. Günlük işlerin durumuna göre ya ikindiden sonra çıkar akşam ezanına kadar kooperatif işleri ile ilgilenir veya doğrudan akşam namazına mahallenin mescidine gider, öncesinde vakit varsa yaz günleri kahvehanenin önünde bir çay içer, komşularla sohbet eder ama akşam namazından sonra her komşu gibi doğrudan eve yemeğe gelirdi. Hiç tatil, hafta sonu bilmezdi. Pazar günleri kooperatif işleri daha yoğun olurdu. Bayramlar hariç, senenin her günü çalışırdı.

1970'li yıllara kadar Yatağan'da mahalle odalarının ve mescitlerinin sosyal yaşamda önemli bir yeri vardı. Çeşmebağ mahallesinin mescidinin de yeri çok özeldi. Sadece ibadet yeri değil mahalleli için içinde veya önünde bir toplanma ve sohbet yeri idi. Mahalleli mümkün olduğunca vakit namazlarına mescide gider, Ramazan aylarında ise iftarlar ortak olarak mescitte yapılırdı. Top atılma saati yaklaşıncı mahallenin erkekleri ellerinde evde ne pişti ise bir çanak yemek, ekmek mescidin yolunu tutarlardı. Babam da mahalle mescidinin yapılmasına bizzat katılmış önyak olmuş, kendisi de müdavimle-

rindendi, çok önem verirdi, mümkün olduğu kadar vakit namazlarına mescide giderdi. Mes-cit bir anlamda mahallenin sembolü idi.

Aile yaşamında otoriter bir görünüşü ve davranışı olsa da sert değildi. Çocuklarına hiç vurduğu veya yüksek sesle bağırduğu olmazdı ama evde disiplin vardı, prensiplere ve kurallara uyulurdu. Kendisi kahvehanede kağıt oyunları oynamazdı ama uygun yaşa geldiğimizde bize pişti oyununu öğretmek ve oynamak için zaman ayırırdı.

Yatağanda genelde evin dükkanın bağ bahçenin işlerine çocuklar da katılırdı. Yaşına göre tüm aile fertleri bir şeyler yapardı. Bizde okul dışında ödevlerden kalan zamanda dükkanda tarak imalatında ve diğer bağ bahçe işlerinde yardımcı olurduk. Oyun oynamaya da her zaman vakit bulurduk. Yaşımıza göre kola çakmak ile başlayıp, tarak parlatmak, kazımak, diş sivriltmek şeklinde ilerleyerek hem dükkânda işlere yardımcı olur hem de sanatı öğrenirdik. Gerek olmuyor ama şimdi çocukları olarak dükkâna girsek tarak yapabiliriz. Bütün alet edevat çalışır vaziyette duruyor. O zamanlar, tarak yapılan boynuzların uç taraflarında kısa kısımlardan çandili denilen koyun çanlarına takılıp ses çıkartan parçalar yapılırdı. Babam, onları bize bırakırdı çandili yapmamız için. Kendimiz yapar kendimiz satardık parası da gene bizim olurdu hiç karışıp sormazdı parasını ne yaptınız diye. Biz de kendi başımıza bir işler yapıp başarmanın gururunu yaşırdık.

Kendi paramızı kazanmakla kendimize güven kazandık ve kendi sorumluluğumuzu taşımayı

1960'lar - Çocukları Aydın ve Mehmet, dükkan önünde tarak kazıma işi yapıyor

öğrendik. Bu konuda en küçük oğlu olarak bir anıyı paylaşabilirim. "İlkokul öncesi çağlarda iken sabah erken tütün tarlasına beni de götürürlerdi. Bir iş yapacağımdan değil de evde bırakacak kimse olmadığından olsa gerek. Babam bana beşi beş kuruştan kara böcek toplattırdı tarladan. Haftalık harçlığımın yüz para (2.5 kuruş) olduğunu düşünürsek iyi bir para idi. Ben çok önemli ve faydalı bir iş yaptığımı düşünür tütün fidelerini kurtarmanın sorumluluğu ve ciddiyeti ile tarlayı dolaşır yoruluncaya kadar böcek toplardım. Çok sonraları, babamın bu şekilde bir taraftan beni oyalarken, bir taraftan da hem sorumluluk bilinci aşılacak hem de çalışıp para kazanma duygusu edinmem için böyle bir görev verdiğini idrak edebildim.". Bugün psikologların pedagogların, çocukların öz güvenli sorumluluk sahibi olarak yetiştirilmeleri konusunda kitaplar dolusu tavsiyeleri var. Babamın ancak ilkokul mezunu olmasına rağmen çocuk yetiştirme konusunda bu derece bilince ve olgunluğa sahip olmasını, bizler ancak çok sonraları kendimiz çocuk sahibi olunca anlamış ve takdir etmişizdir.

Altı çocuğunun hepsinin en iyi şekilde okumasını çok istiyordu. Bu konuda çok aydın fikirli ve ileri görüşlü idi. Daha 1950'li yıllarda, ulaşımın, haberleşmenin çok kısıtlı ve zor olduğu, erkek çocukların bile zor okutuldukları dönemde, ablamızı önce Acıpayam'da ortaokula sonra da öğretmen olması için Denizli'ye öğretmen okuluna gönderdi. O zamanlarda kasabada ortaokul ve lise yoktu. Okumak için ilkokuldan sonra Denizli'ye gitmek zorunda kaldığından, okul dönemlerinde aileden hep ayrı idik. Bayram tatilleri dışında ancak kış ve yaz tatillerinde bir arada olabiliyorduk. Burada hatıra defterinden birkaç satıra yer vermek, onun bu konudaki yaklaşımını, düşünce ve duygularını açıklamak açısından yararlı olacaktır. "Kendim okumaya meraklı isem de imkânlarımın buna müsait olmayışı hevesimi içimde bırakmıştı. Bu hevesimi çocuklarımdan okuması ile alıyordum. Onlarda hepsi çalışkan ve zeki oldukları için hevesli olarak okuyorlar iftihar alıyorlar benimde göğsüm kabarıyordu. Benim

gücüm memleket hizmetine bu kadar yetti. Çocuklarım Türkiye çapında kalkınma katkısında bulunsun ki bu geri kalmış ülkemiz ancak böyle kalkınacak. Onun için ben yetiştirebildiğim kadar çocuklarımızı okutmak, onların da okuyabildiği yere kadar okutmak istiyordum. Ayrılıkları beni de üzüyordu ama başarıları beni mutlu ediyordu yorulmak bilmeksizin çalışıyordum.”

Eğitim hayatımız boyunca da, ders çalışmamız için baskı yapmaz bize güvenir, güvendiğini belli eder, bizi kendi halimize bırakırdı ama sonuçları izlerdi. Başarılı karnelerle mutlu oluyordu ama olumsuz notları da pek sorun yapmazdı. Karne hediyesi bilinmezdi. Ne olacağımıza da pek karışmadı, bizi serbest bıraktı, bir şekilde her birimiz kendimiz verdik ne olacağımıza ilişkin kararlarımızı. Tabii ki danışarak, konuşarak, görüşünü sorarak, kendisinin bilgisi ve izni çerçevesinde. Bizlerde bir taraftan kazandığımız devlet bursları, parasız yatılı imkanları ve kredilerle maddi yükümüzü azaltmaya çalıştık.

Annem de ev, çocuklar, dükkân işleri arasında koştururdu sürekli. İlkbahar yaz geldiğinde de bağ, bahçe tarla işleri eklenirdi bu günlük işlere. “Hiç yürüyerek bir yere gittiğimi hatırlamıyorum, her yere koşturarak giderdim”, “Okul zamanlarında sizlerden ayrı iken o koşuşturmacanın içinde çocuklarımı düşünmediğim, sizler için dua etmediğim hiç bir anım olmazdı”, der konu geldiğinde. O da hiç öğrenim görmemiş bir Anadolu kadını olarak, çocukları ve ailesine olan derin sevgi ve bağlarından kaynaklanan bitmek tükenmek bilmeyen bir enerji ile bizler için fedakârca koşturmuş ve çabalamış, tüm yaşamını ailesine ve çocuklarına adanmış. Çocuklarını en iyi şekilde okutup memlekete vatana faydalı olsunlar diye küçük yaşlarda evden uzaklara göndermeye razı olarak yetiştirmeye çalışmanın bir anne baba için ne kadar ağır duygusal ve fiziksel yük olduğunu, ne kadar büyük fedakârlıklara katlandıklarını bugün tahayyül etmekte dahi zorlanıyoruz. Ne kadar minnet ve şükran duyulsa azdır. “Ana babaların hakkı ödenmez” sözü yerden göğe kadar yeri vardır. (Not: Annemiz, çocukları yetiştikten sonra 50’li

yaşlarda bizlerin ve babamın ve yardımıyla hem okuma yazma çalışmış hem de Kuran okumayı öğrenmiştir.)

Anne babamızın 6 çocuğunu en iyi şekilde okutup yetiştirmek için dur durak bilmeden yorulmadan çalışarak harcadıkları emek ve çabaları, katlandıkları fedakarlıkları paha biçilmez değerdedir. Biz çocukları da kendimizce eğitim hayatımızda başarılı olmaya çalışarak üzerimize düşeni yapmaya çalıştık. Çocukları olarak eğitim durumumuz şöyle gerçekleşti :

Nuray (1942); Öğretmen Okulu, İlk Okul Öğretmeni
Aydın (1947); Berlin Teknik Üni. İnşaat Müh. (PhD)
Mehmet (1949), İst. Tıp. Profesör (Akdeniz Ü.Tıp Fak.)
Ali (1951), İst. Üni. İşletme Fak. Personel Yöneticisi
Ufuk (1955), İTÜ Makina Fak. , Uçak-Makina Y.Müh.
Fatmana (1959), Boğaziçi Üni. Matematikçi, Öğretmen

1975 yılında annemiz ile birlikte hacca gittiler. O zamanlarda askerlik anıları gibi, hacca giden-

Cami yaptırma demeye kurarak yapımını gerçekleştirdiği
Abdibey Sultan camii – (şimdi mevcut değil)

lerin hikâyeleri yıllarca anlatılırdı. Ancak babam yapısı gereği, kısa ve öz konuşur, lafı uzatmayı sevmezdi. Hac hikâyeleri kısa sürerdi.

1978'de emekli olup kooperatifteki aktif çalışmasını sonlandırdı; ancak, hiçbir şey yapmadan bir kenara çekilecek yapıda birisi değildi. Kooperatif ile ilişkileri her zaman devam etti. Ayrıca, davet üzerine, Denizli Kooperatifler Birliği yönetimine de katıldı.

1960'ların sonuna doğru Çeşmebağ mescidi yıkılmıştı. Belediye başkanlığı döneminde onun yerine cami kurulması için yer ayırtmış. Emekli olunca bir cami derneği kurarak mescidin yerine bir cami yapılması için başından sonuna kadar canla başla çalışarak bir cami yaptırdı. (Abdibey Sultan Camii) Ancak bu camide 2010'lu yıllardan sonra bir nedenle yıktırılıp yerine şimdiki cami yapıldı.

Umre ziyaretlerinde bulundu. Aile ve ev işlerinden kalan zamanlarda, kahvehane ve dışarı alışkanlığı olmadığı için ev ile cami arasında vakit geçirir oldu. İş ve manisi olmadıkça vakit namazlarını camide cemaat ile birlikte kılmayı tercih ederdi. Kişilik olarak gelenek-göreneklerine bağlı, ibadetini gerektiği şekilde düzenli yapan, ancak bağnaz ve tutucu olmayan bir kişi idi. Dini istismar edenlere kendi çıkarları için kullananlara, yobazlığa her zaman karşı durmuştur. Modern yaşama, değişiklik ve yeniliklere açık ve toleranslı, anlayışlı bir karaktere sahip, aydın bir kişiliği vardı. Hareketli idi toplum içinde olmayı severdi.

90'lı yılların ortalarına doğru Tuncer Tunçbilek'in belediye başkanlığı döneminde, hem Yatağan'ın tanıtımı hem de demircilik ve el sanatlarının canlanması için başlattığı festival çalışmalarına kendisinden destek talep edilince aktif olarak katılıp ön ayak oldu. Bu çalışmaları keyifle ve zevkle yaptığını ve Tuncer'e çok muhabbetle yaklaştığını ve ondan da iltifat ve itibar gördüğünü biliyoruz. Belki de babası İsa Tunçbilek ile olan ve bir şekilde sekteye uğrayan kadim dostluk defterinin açık kalan sayfeleri böylece bu şekilde gene dostlukla kapanmış oldu.

1996 yılında 77 yaşında iken Kefe Yaylası festival hazırlık çalışmalarına fiilen katıldığı dö-

1966 Yılı, Aile fotoğrafı, çocuklar

nemde, festival başlamazdan birkaç gün önce felç geçirdi, yine bir festival günü öncesi 10 Ağustos 2001 tarihinde vefat etti ve kaderin tecellisi olsa gerek Yatağan'da festivalin başladığı gün defnedildi.

Hayat hikâyesi, aslında Yatağan'ın Türkiye Cumhuriyeti'ne paralel olarak büyümesinin ve gelişmesinin bir özeti gibidir ve o dönemdeki hayat şartlarına ve yapılan yeniliklere, atımlara bir ışık tutmaktadır.

Bugün günlük yaşamın içinde sıradan ve basit görülen birçok yapı, altyapı ve yatırım hizmeti, tüm ülkede olduğu gibi Yatağan'da da Cumhuriyet döneminin ilk gençliği olan o neslin zorlu çalışmalar ve mücadelelerle gerçekleştirdikleri eserlerdir. Ömer Baykara da Atatürk'ün Cumhuriyeti emanet ettiği ilk nesil Türk gençliğinin önde gelen bir temsilcisi olarak hayatını kendi köyü, kasabası ve ülkesinin ilerlemesi ve gelişmesi için çalışarak geçirmiştir ve artık gözle görülür isimle anılır olmasa bile, Yatağan'ın bugünkü konumuna ulaşmasında hizmetleri, katkıları, arkasında bir yerlerde bıraktığı izleri vardır.

NOT: Ömer Baykara'nın buradaki hayat hikâyesi, kendi el yazısı ile hazırladığı hatıra defterindeki notlarına ve çocuklarının anılarına dayalı olarak oğlu Ufuk Baykara tarafından derlenip kaleme alınmıştır.

BİR FOTOĞRAF BİR HATIRA

Fotoğraftakiler (soldan):

Necati Baykara, oğlu Akın Baykara, Ali Baykara, Emine Yatağanbaba, Nesrin Baykara

Yatağan geçmiş yıllardan bugüne okuma yazma oranı yüksek olan beldelerimizden birisidir. Bunda Cumhuriyet öncesi medrese eğitiminde Yatağan'ın yer alması da etkili olmuştur. Beldemizden pek çok öğretmen, hakim, avukat, mühendis ve doktor yetişmiştir. Hatta bazıları milletvekilliği (Hüsnü Akşit, Baha Akşit, Remzi Şenel), Yargıtay Başsavcılığı (Hasan Erbil) gibi makamlara kadar yükselmişlerdir. Nedense Yatağanlılar askeri alanda eğitime çok az ilgi göster-

mişlerdir. Benim çocukluğumda Bekir Çavuş'un oğlu Osman Öztürk'e kumandan derlerdi. Rahmetlinin hangi meydan savaşını idare ettiğini bilemiyorum. Hatırlayabildiğim Binbaşı Mehmet (Karaman) ile Albay Necati Baykara dışında askeri alanda (astsubaylar hariç) kimse bulamadım.

Baykaralar uzaktan bakıldığında ciddi ve havalı bir görüntü verirler. Başları dik ve yukarı bakar. Ancak konuşmaya başladığında ne kadar neşeli

ve samimi olduklarını görebilirsiniz. Baykara ailesinden pek çok arkadaşım ve büyüğüm ile olan ilişki-
rimde hiç gurur ya da kibir görmedim.

Erkan (Baykara) Abim dünya tatlısıydı. Eczane-
nin girişinin sağında oturma yerimiz vardı. Burada
çok güzel sohbetlerimiz olurdu. Muhabbet o kadar
tatlanırdı ki bazen gelen müşteriye bile muhabbeti
böldüğü için kızardık. Çok kızdığı zaman güzel abim,
diye söze başlardı. Anlardım ki fikrimi beğenmemiş
ama bunu dile getirirken asla kırıcı olmazdı.

1981 yılı Kurban Bayramı Yatağan'da bayram na-
mazına gittim. Hoca vaazını bitirince müezzin nama-
za davet etti. Kalktım, kalbimde korkunç bir çarpıntı
başladı. Cemaatin tam ortasındayım, çıkamıyorum.
Çarpıntı da bir türlü durmadı. Her an düşmeyi bek-
liyorum. Neyse, herhangi bir terslik olmadan nama-
zı tamamladım. Çarpıntı da bitti. Denizli'ye döner
dönmez ilk iş olarak Nevzat (Yağcıoğlu) Abiye olayı
anlattım. Bir takım tetkiklerini yaptıktan sonra her-
hangi bir şeyin yok ilaç bile gerekmez dedi. Ama ben
artık cemaatte arka sıraları ve bir şey olursa çıka-
bileceğim yerleri tercih ediyorum. Yine çarpıntılar
üzerine üçüncü kez gittiğimde Nevzat Abi beni ko-
valadı. "Sen Ankara'ya, İzmir'e, İstanbul'a bir profe-
söre git. Benimle bir işin kalmadı" dedi. Olayı Erkan
Abiye anlattım. İzmir'den bir tanıdık profesörden
randevu alıverdi. İzmir'deki kontrollerden sonra re-
çeteyi de alarak Denizli'ye döndüm. Aradan birkaç
gün geçti. Ben Erkan Abinin eczanesine sohbet için
gittim. Henüz kimse gelmemişti. İkimiz konuşurken
birden "Ya senin doktor işi ne oldu? Hiçbir cevap
vermedin." dedi. Reçeteyi kıvrımış cebime koymuş-
tum. Abi kusura bakma unuttuğum diyerek reçe-
teyi Erkan Abiye verdim. Reçeteyi inceleyince Erkan
Abinin yüzü değişti. Doktor için olumsuz laflar kul-
lanarak reçetemi bana geri verdi. "Reçetede yazan
ilaçları sana veremem, hormon yüklü ilaçlar. Sana
çok zararı dokunur. Şimdi kendini çok iyi hisse-
din. Ama bir yıl sonra işe yaramaz bir adam olur-
sun." dedi. "Koskoca profesör yalan mı söyleyecek"
dedim. "O zaman başka bir eczaneden al ve kullan"
dedi. Erkan Abinin öylesine ürün satan adamlardan
olmadığını, gerçek eczacı olduğunu bizzat gördüm.
Bana hep "Biz Ayşen ablanla hiç kavga etmeyiz. Bir
terslik olursa Ayşen ablan aman üç gün sonra gide-

cek deyip katlanıyor. Ben de üç gün sonra dönece-
ğim diye katlanıyorum. Böylece hiç kavga etmiyo-
ruz." derdi. Bir güzel insandı. Güzel yaşadı, inşallah
öbür dünyası da güzel olur sevgili Erkan abimin.

Baykara denilince Kamil Hocamı anmadan geç-
mek olmaz. 1965-66 yılı eğitim döneminde ortaokul 3. sınıfta Türkçe dersimize girdi. Öğretmenliğinin
son dönemleriydi. Daha sonra yoğun bir idarecilik
dönemi başladı. Daire başkanlığına kadar yükseldi.
Halen İzmir'de oturmakta olan Hocamdan bir iki
kıs kıs hatıra anlatacağım.

İlhan Akşit'ten dinlemiştim: "Bir gün Orkul Par-
ki'nda oturuyorduk. Bu arada Caddeden bir millet-
vekili bir iki arkadaşıyla geçiyordu. Kamil Hoca acele
kalktı. İlhan gel dedi, milletvekiline doğru yürüdü.
Milletvekili ile Kamil Hoca arasında şöyle bir diyalog
geçti:

- İyi akşamlar beyefendi
- İyi akşamlar
- Beni tanıdınız mı?
- Tanıyamadım, kusura bakmayın.
- Tanımanız lazım ama.
- Beyefendi tanıyamadım dedim.
- Benim tayin için uğraşıyormuşsun. Tanımadığın
bir adamın tayini için ne diye uğraşsın be adam?!

Kolumdan tuttu, yürü İlhan, dedi. Döndük."

Bir keresinde sınıf kontrolünü kaybedip çok gü-
rültü yapmaya başladı. Bir iki kez bakışlarıyla hakim
olmaya çalışsa da gürültü bitmedi. Hiç unutmam,
Kamil Hoca sınıfa doğru yaklaştı ve beni dinleyin,
dedi. "Şimdi size bir çekim örneği vereceğim. Sonra
benim verdiğim çekim örneği ile bu çekimi yapa-
caksınız. Misal çiçek - Ben çiçeğim, biz çiçeğiz." İlk
sıradaki arkadaşı kaldırdı. Eşek, dedi. İsmi çekimle-
mesini istedi. Çocuk "Ben eşeğim, biz eşeğiz" diye-
rek çekimledi. İkinci, üçüncü derken bütün öğren-
cilere eşek kelimesinin çekimini yaptırdı. Bu arada
"belli zaten, doğru söze ne denir, sen de farkındasın
demek ki" gibi cümlelerle eşekliğimizi iyice perçin-
leştirdi. 5 dakika sonra sınıf süt dökmüş kedi gibi
olmuştu. Ne zaman Kamil Hocayı görsem "Yusuf,
semerin kolanın gitmiş ama eşekliğin baki kalmış."

diyecek diye korkarım. Allah sevgili hocama, sağlıklı ve huzurlu bir ömür versin.

1975 yılı Kasım ayı, Mardin Toprak Su Başmühendisliğine tayinim çıktı. Hiç gitmediğimiz, bilmediğimiz yerler. Eşten, dosttan tanıdık var mı diye soruşturduk. Kocahallan Necati (Baykara) var dediler. Mardin'e gittikten birkaç hafta sonra Necati Abiyi aramak aklıma geldi. O zamana kadar Necati Abiyle çok samimi değildik. Köyde "merhaba merhaba, hoş geldin hoş bulduk" muhabbeti dışında konuşmuşluğumuz yoktu. Yengeyi ise hiç tanımıyorum. Bu nedenle biraz da çekinerek bir tatil günü Necati Abinin evine gittim. Kapıyı Nesrin Yenge açtı. İkimiz de birbirimizi ilk defa görüyoruz. Güler yüzü ve tatlı diliyle beni çok rahatlatı. Daha sonra Necati Abi işten geldi. O da sanki kırk yıllık ahabmış gibi çok samimi karşıladı. Yaklaşık bir yıl kaldığım Mardin'de hiç olmazsa on beş günde bir ziyaret ederdim. Bazen arabayla kapıya gelir, Yenge akşam ne yemek var, diye sorardım. Niye sordun, dediği zaman da "İyi bir şey varsa yemeğe geleceğim" derdim. Bir de akşam çay faslı olurdu. Ben dokuz-on bardak çay içerdim. Nesrin Yenge "Misafir dediğin ne olursa yer, iki üç bardak çay içer, gider." diyerek bana şaka yollu kızardı.

Bir yıl sonra askerlik nedeniyle Mardin'den ayrıldım. Bir buçuk yıllık askerliğimi tamamladıktan sonra Çanakkale Toprak Su Başmühendisliğine tayin oldum. Kordon'da bir gün tur atarken bir de ne göreyim, Necati Abi, Nesrin Yenge ve çocuklar Kordon'da geziyorlar. Sarıldık, sarmaştık. Ne yaptıklarını ve nerde kaldıklarını sordum. Otellerde yer kalmamış, Nesrin Yengenin eskiden çalıştığı okulda sıraları birleştirip yatak yapmışlar. Benim de tek odalı, tek mutfaklı bir evim var. Hemen anahtarı çıkardım, ev sizin, dedim. Sevinerek eve gittik. Zaten akşam olmuştu. Ben izin isteyerek dairenin misafirhanesine gittim. Sabahleyin malzemeler alarak beraber kahvaltı yapmak ümidiyle eve geldim. Necati abim bir küçük pompa almış, evi ilaçlıyor. Nesrin Yenge elleri kolları sıvamış kovalarca suyla her tarafı tertemiz etmiş. Çocuklar - özellikle sarışın Akın - yüzü gözü şiş öylece oturuyor. Bu arada bir şey unuttuğumu hatırladım. Benim tavanda sivrisinekle-

rim vardı. Hayvanları öldürmeye kıyamadığım için ilaç almıştım. Elime yüzüme açık yerlerime sürüp yatıyordum. Sinekler bir iki pike yapıyor, sonra tavana dönüyorlardı. Tabi bu sefer geri dönmemişler. Neyse evi çok güzel temizlediler. Birkaç gün söylene söylene kaldıktan sonra ayrıldılar. Aradan yıllar geçti. Ben Kütahya Toprak Su Başmühendisliğine tayin oldum. Bir gün çarşıda geziyorum, baktım Necati Abi karşımdan geliyor. Karşılıklı hoşsohbetten sonra "Abi ev ihtiyacın varsa evin anahtarını vereyim. Ev boş." dedim. Rahmetlinin verdiği cevabı hiç unutamam. "Biz evini temizledik. Görevimizi yaptık. Bu evi de bir başkasına temizlet abim." dedi.

Onun Yatağan dergisinde yayınlanan tek tüfek hikayesi bile ne kadar samimi bir insan olduğunu gösterir. Temiz, ciddi ve dürüst bir insandı. Nur içinde yatsın. Allah'tan Nesrin Yengeme de sağlıklı ve huzurlu bir ömür dilerim.

Kütahya'dan bahsetmişken orada Yatağanlı Ali Horasanlı (Almalılar) ile ilgili bir hatıramı da anlatmak istiyorum. Ali, Kütahya'da uzun yıllardan beri çalışıyor, bir mahrukacı dükkanı var. Zaman zaman ziyaret edip eski günlerden bol bol muhabbet ediyoruz. Lakin Ali'nin bir kötü huyu var. Ben ne zaman dükkana gitsem cebinden bir tomar para çıkarıyor. Parayı saydıktan sonra da yanındakilere "Çok zekidir bu, o okudu. Biz okuyamadık." diyerek para tomarını bir daha sayıyor. Bu bir değil iki değil birçok kez olunca benim dikkatimi çekmeye başladı. Başmühendisin siyah bir makam aracı var. Bir gün şoförünü çağırdım. "Mustafa, başmühendisi bıraktıktan sonra beni Yatağanlının dükkanının önünde indireceksin. Ben arabadan inmeyeceğim, kapıyı sen açacaksın. Beni indirdikten sonra git, ben sonra kendim gelirim." dedim. Mustafa, anladım Yusuf abi, dedi ve dediğimi aynen yaptı. O zamanlar çok az araba var. Benim arabayla oraya girişim herkesin dikkatini çekti. İçeriye oturdum, Ali'ye şöyle bir baktım. Anlamıştı, sadece "Ya cavır ya" dedi. Bir daha yanımda para saymadı. Bugün de bu kadar, bir sonraki yazıda inşallah yeniden buluşmak dileğiyle.

ÇAMDAN GELİN

Tuncer BAYKARA

1990 lı yıllarda bir yaz günü, Urla'da yazları geçirdiğimiz evin avlusunda, akşam yemeğinden sonra Anamla ilerden geriden konuşuyoruz. Anam benim hoşuma gittiğinden hep eskilerden 1960 lı yıllardan söz ediyor bu arada. Bir tanışlarının, muhtemelen akrabadan birisinin düğününü tebrik için kendisi gibi veya biraz daha yaşı büyük köylü hanımlarla birliktedirler. Düğün evinde, hanımların bulunduğu ortamda bir yeni yetme bir genç kız, adeta çöp bacaklarıyla koşuşturmakta yeni gelenlere ve düğün evinde bir şeylere yardımcı olmaya çalışmaktadır. Onun koşuşturmalarına bakarlar ve muhtemelen en yaşlıları olan Aşana Yenge dayanamaz şöyle der: " Şu ufak-tefek kıza bak, Çamdan Gelin gibi ortalıkta dolanıp durur". Anamın en küçük dayısı Hilmi Akşit (1903-1983)'in hanımı, ki Yatağan'ın efsane muhtarlarından Mustafendi'nin de en büyük kızıdır, bu sözlerine hepsi gülmüşler, geçmişler.

Bu "Çamdan Gelin" ifadesini ilk defa duyduğumdan dolayı, ne demek istendiğini iyice öğrenmek istedim. Çocukları oyalamak için yapılan bir oyunmuş meğer. Çamın yapraklarından bir küçük pürçük kesilir, ucu düzleştirilip bir düz tepsiye yerleştirilir. Minik çam pürçeğine genellikle bebek giysileri de eklenebilir. Tepsideki bu oyuncak bebek tepsinin alttan vurularak hareket ettirilmeye çalışılır. Bu sırada söylenen bir mani veya müzik (daha doğrusu gayda) olup olmadığını Ana'ma sormadığıma üzgünüm. Ama bizim aile zaten bu tür müzikli ve ahenkli ifadelerle pek yatkın değildir. Çocuklar bu hareketli oyunla avutulup eğlen-dirilmeye çalışılmış.

Bizim bahçede bir çam ağacı vardı, hemen gereken malzeme tedarik edildi. Anacığım da "Çamdan Gelin"i , benim fotoğraf çekmem için, vaktiyle gördüğü gibi elinden geldiği kadar tam olarak, yapmaya çalıştı. Yerde nurda yatsın Anacığım.

Bu fotoğraf, Songül Kato'nun 2011 yılında anneannesine Söke'de yaptırdığı bir çamdan gelin. O anne anne bu gelini tepsinin üzerinde bir gayda ile oynatıyor.

Bu fotoğraf Tuncer Baykara'nın annesinin yaptığı bir çamdan gelini resmediyor.

KEFE, AH KEFE VAH KEFE

Yaşar ÇAĞBAYIR

Yatağan Kefe Yaylası

Kefe nedir, neresidir?

Kefe benim için, benim çocukluğum ve gençliğim için Ergenekon'dan demircinin yetmiş körükle açtığı gedik gibi bir geçittir. Her ne kadar geniş bir düzlük ise de benim ve bizim dönemimiz Yukarı Karaçaylıları için bir geçittir. Neden mi? Bir kere bizim köyün etrafı dağlarla çevrili sadece doğu tarafı Büyük Menderes'in Honaz Dağı eteklerinden gelen suyunu aldığı oldukça inişli bir vadidir. Bizim köyün dağlarındaki suları, selleri alır Aşağı Karaçay yakınından Abaş'ın batısından geçer ve bu arada Kösten'den gelen Kösten çayını da alır Dereçiftlik ve Kaklık'tan geçer Menderes'e doğru yol alır. Şimdilerde Dereçiftliğe gelmeden önce bir baraj yapılarak suyu kontrol altına alınmış oldu. İşte bizim köy, bu Kocaçay adındaki suyun yukarı havzasında yer alır, bir tarafını saymazsak bir çanak içinde gibidir. Batısı, kuzeybatısı, kuzeyi, kuzeydoğusu, güneydoğusu, güneyi, güney batısı dağlarla çevrilidir. Köyün rakımı 1250 m'dir. Etrafındaki dağlardan Karadağ 1750, Çaldağı 1700, Tersçayırı mevkinideki tarlalarımız 1650, Karadoru sırtları 1660, Yemişen-Söğütovası sırtları 1700, Sarpyolak-Kavak yaylası arası 1830, Deliktaş-Sınırçamı sırtları 2000,

arada Koca Kıran tepesi 1650 ve Honaz Dağı 2571 m yüksekliktedir. Buralara eskiden çok kar yağardı. Kışın birkaç ay çevremizle bağlantımız kesilir, çok zorda kalınmadıkça dışarı çıkamazdık. Ancak hastalık sebebiyle ya da resmî dairelerdeki, mahkemelerdeki iş dolaşısıyla gidilirdi.

Ulaşım tamamıyla yaya ve hayvan sırtında idi. Havalar biraz düzelmeye, karlar erimeye başlayınca köylüler hayvanlarına yükledikleri patates, lahana ve nohut gibi pazar ürünlerini Yatağan, Kızılhisar ve biraz daha uzakça olan Karahöyük ve Yarangüme pazarlarına götürürlerdi.

Bu pazarlara gidebilmek için Kefe'yi geçmek gerekiyor elbet. Köyden Kefe'ye kadar pek problem yok gibidir. Çünkü yollar dere içlerinden, kuytu yerlerden geçer. Avcılar ya da başka kişiler tarafından buralardan geçilmişse o izler takip edilerek önde bir yol bilir kimse iz yaparak gider. Biz buna çığırt açma derdik. Çığırt, karda ilk giden kişinin açtığı iz veya yoldur. Bazen kar yağdığı zamanlar bizim evden köy içine doğru hiçbir avcı veya değirmenci geçmemişse benim okula gitmem mümkün olmazdı. Böyle durumlarda

ya babam önden çığırt açar gider, ya da beni beygire bindirir, Abdılar Damardı'na kadar götürürdü.

Pazara gidenler Kefe'ye kadar böyle ulaşırlar, asıl sorun burada başlardı. Hem gelişte, hem de gidişte Kefe'den geçmek zorun da zoru, tehlikenin de tehlikesi idi. Burada soğuktan donup kalanlar çok olmuştu, askerden dönenler, doktora gidenler, pazardan gelenler... O zamanki köylülerin mutlaka bir Kefe macerası vardır. Hatta avcılarının bile...

Kefe, kuzey-güney uzantısı 1,5 km, kuzey ve güney uçlarında doğu batı uzantısı 500 m, orta kısmı yine doğu-batı uzanımı 100 m civarında güney ve kuzeye meyilli, doğu ve batısı yüksek kısmen düzlüğümsü bir yayladır. Kuzey rüzgârlarına açıktır. Ağıkaya ve Tersçayırı sırtlarının kuytulüğundan çıkınca sert kuzey rüzgarlarına maruz kalınır. Bizim de sıkıntımız, kışları burayı aşarken bu rüzgârların dondurucu soğuğudur. Kuzeydeki sırtların kuytusunu izleyerek orta batıdaki ağaçlık alana gelmek için çekmediğimiz eziyet kalmazdı. Yaya gidiyorsak, bastığımız kar ezilince eğer bir bataklıkla denk gelmişsek ayaklarımız su içine gömülür kalçamıza kadar karda kayboluruz. Hayvanlar da öyle, eğer yüklü eşeğimiz böyle bir yere basmışsa göbeğine kadar gömülür, kaldırmak, bataklıktan çıkarmak biz yayalara düşer, ya yükünü çözer başka yere taşır, eşeği bataklıktan çıkarır, yükü tekrar sararız ya da iki tarafından yükleri, yularından ve kuyruğundan tutarak dört kişi yardımıyla hayvanı bataklıktan kurtarız; buna kuyrukrama derdik. Eğer karlar erimiş, yüzey buzlu ise bu kez de hayvanların ayağı kayar ve yere yıkılırlar. Yine kuyruklayarak yüklü hayvanı ayaklandırırız. Görüldüğü gibi pazarcılar hem kendilerini, hem hayvanlarını hem de yüklerini sanki kendi sırtlarında Kefe'nin öbür başına ulaştırıncaya kadar insanlıktan çıkarlar. Üstleri başları çamur olur, ıslanır. Eğer vakit varsa Akyokuş başına vardıklarında ateş yakıp kurunurlar, hayvanlar da biraz dinlenmiş olur. Bir de şu var ki eğer sert bir ayaz varsa, pazara götürülen patateslerin çoğu soğuktan donar, pazarda güneşi görünce çözülür ve yumuşar, bunları ayıklayıp atmak da satıcıya düşer.

Dönüş de aynı maceralarla doludur. Ne var ki hayvanlarımızda yük yoktur. Eğer kar yeniledi de izler kapandı ise tekrar çığırt açma problemi ve karşıdan esen kuzey rüzgârlarının etkin soğuğu ile karşılaşırız. Çoğu kişi bu sırada donar, köye döndüğünde tedaviye alınır. Eğer yalnız yola çıkanlar olduysa, fırtına da yönünü de kaybeder ve burada donup kalır. Bu soğukta donma işine bizim oralarda buyma denir. Halk içinde sık sık anlatılır, geçmiş kişilerden "Kefe'de buymuş da avcılar bulmuş." diye...

Yine niçin Kefe'den sorusuna dönelim. Biz köyden ilk defa çokça okula giden çocuk grubuyuz. Bizden önce birkaç tane Isparta, Manisa gibi yerlerde okuyanlar oldu. Daha önceleri de Köy Enstitüleri ile Denizli'de okuyanlar olmuş. Bu anlattığım şartlar yüzünden Denizli'dekiler yarım bırakmışlar. Biz ilk anda sekiz ilkokul mezunu erkek köyden Acıpayam'a okumaya gittik. Bu sekiz arkadaşın babalarından birisi hemen her hafta salı günü Acıpayam'a gelirdi. Önceleri Kefe'yi geçmeyi göze alamayanlar şimdi yabana gönderdikleri çocuklarını, ciğerparelerini düşünerek birer birer bahsettiğim Kefe'yi aşma cesaretini gösterebiliyordu.

Başta söylediğim gibi Kefe benim için, bizim kuşak için Ergenekon'da açılan bir geçitten farksızdı. Ben, bu geçitten çıkarak dünyaya açılabilirdim diye düşünüyorum. Çünkü bizim köy için o zamanlar medeniyet Kefe'yi aşıp Yatağan'a ve Teke düzlüğüne ulaşıncaya başlıyordu. Köyümüze taşıt gelmezdi. Yazları kesim yapıldığı zamanlar başka yerlerden gelen kesimciler ve onların özellikle bizim Üçpınar'daki tarlamıza katırlarla taşıyarak depoladıkları keresteleri, tomrukları taşıyan kamyonlar gelir, Karataş, Manda ve Karado-ru taraflarından Ayaz yoluyla taşırlardı.

Evet ben, benim Ergenekonumdan böyle çıktım. Söke'yi, Türkülerde geçen ifadelerle belirtmek gerekirse, "mesken tuttum". Bu yüzden öğretmenlikle ilgili anılarıma bu adı uygun buldum: Kefe'den Söke'ye...

(Yazarın yayınlanacak olan "KEFE'den SÖKE'ye" isimli öğretmenlik anılarından)

ilkokul hatıraları arasında OMAR AMCA VE EMİRAŞA YENGE

Mustafa Nadir ÖNAY

Hepimiz şöyle bir düşünelim ve ömür sayfalarını geriye doğru çevirelim. Orada neler göreceğiz? Dünyaya gözlerimizi açtığımız andan itibaren ilk hatırlayabildiğiniz mekanlar neydi ve simalar kimlerdi? Buna ilk anda cevap vermek zor olsa bile sonra belli belirsiz fotoğraf karelerine benzer kareler hafızamızda belir-meye başlayacak. Bizi kim bilir nerelere ve kimlere götürecekt?

Herkes kendi dünyasında ne zaman olduğu belli olmasa da böyle geçişler yapar ve maziye bakar. Bizim dünyamızın zenginliği okuyup yazarak edindiğimiz bilgilerin yanında hatta bazen daha çok tanıdığımız mekanlar ve kişiler kadardır.

Biz de zaman zaman geriye dönerek ilk önce çevremizde kimleri tanımaya başladık hatırlamaya çalışıyoruz. Orada pek çok değerle karşılaşırız.

Şimdi büyükşehirlerde çekirdek ailelerde ve apartmanlarda büyüyen çocukların anlamakta zorlanacağı bir çocukluktu bizimkisi. Gerçi küçük yerleşimlerde kısmen bu hayatın izlerini görmek mümkün ama artık yüzde sekseni şehirlerde yaşayan bir toplumun olabildiğince değiştiği de aşikâr.

Köy ve kasabalarda hatta bazı küçük şehirlerde asfalt ve taş döşeme yollar aramak beyhudeydi. Yağış olunca çamur, yaz gelince toz toprak bu hayatın en büyük gerçeğiydi.

Doğduğum 1960 yılı ve devamındaki yıllarda motorlu araç sayısı da sınırlı idi. Belki ile - ilçeye çalışan kamyonlardan bozma bir otobüs veya minibüs veya bir iki jip türü araç. Bırakın köyü, ilçede- beldede traktör ve kamyon sayısı bir elin parmakları kadar. Ulaşım büyük ölçüde yaya ve at merkep gibi hayvanlarla. Hemen

her evde bir keçinin beslendiği, sabah çocukların köy davarı denilen sürüye ulaştırdıkları, akşamları sokakta karşıladığı devirler.

Bizim köy dediğimiz bu kasabada resmi daire sayılırsa bir belediye vardı. Jandarmayla mahkemeye pek nadir işi olan insanların yaşadığı bir yerdi. Herkesin kendi yağıyla kavrulduğu bir dünyaydı bu.

1964-65'de şimdiki bahçeli belediye kahvesinin oradaki, bazı küçük hatıra kırıntılarıyla hafızamda kalan evimiz istimlak edildi. Yaka mahallesinde Tahsildarların rahmetli Bilal abilerin oradaki kâgir evde iki üç yıl geçirdik. Kiracı olduk. Bizim oraların deyimiyle "girintiliğe girdik" girintiliğe giren veya girintiliğe çıkan zor durumda kalmış sayılırdı ve girintiliğe girmişler diye küçümsenirdi. Girintiliğe girmek tabirini de ben annemden duymuş ve sadece

Ömer ve Emirayşe Yatağanbaba oğulları Yaşar ile. Omar amcanın arkasında üvey annesi Nazlı yenge. Gılsalı diye bilinirdi.

bizim yöremize ait bir deyiş sanmıştım. Fakat yıllar sonra Zeynep Kerman ile İnci Enginün'ün Mehmet Kaplan'ın hayatını anlattıkları kitapta bu tabirle karşılaştım. Sivrihisarlı eskiden varlıklı Mehmet Kaplan'ın ailesi 1. Dünya Savaşı yıllarında zor durumda kalınca kiraya çıkmışlar. Mehmet Kaplan'ın öğrencilerine naklettiği tabirle "girintilikte" oturmaya başlamışlar.

Bu girintilik yani bizim oturduğumuz kiralık ev de ahşap dolap, kapı ve tavan işlemlerini hayranlıkla hatırladığım bir evdi. Goca kapı girişinden sonra bir taşlık, taşlıktan sonra rençberlerin hayvan damı, samanlık, zere (zahire) anbarı olarak kullandığı, bazı evlerde ekmek-aş evi olarak kullanılan odaların olduğu bölme vardı. Çakı-bıçak yapılan evlerde bazen burası atölye olarak da kullanılırdı. Bizim oturduğumuz bu evde ise 'ekmek aş evi' olarak bir 'yerev' vardı. Üst kat ise merdivenle çıkılan yerde ocaklı bir hayat ve bu hayata açılan iki oda bulunuyordu.

Babam fırın kapanınca bizim oranın tabiriyle yolculuğa başlamıştı. Yani seyyar ticarete çıkmıştı. Şimdilerde bizim oturduğumuz evde yani Mümtaz dedemin evinde de İlhan dayım ikamet etmekteydi. İlhan dayım üst katı tamamlanmamış bu evin bir gözünde oturuyor bir gözünü de atölye olarak kullanıyordu. Babam gurbette olduğu zamanlarda ihtiyaçlarımızı dayım karşılardı. Biz de ara sıra o küçük atölyede oyalanırdık. Dedemden kalma koca körüklü ocakta boynuzların ısıtılıp doğrultulması, demirlerin büyük bir makasta kesildikten sonra yine bu ocakta ısıtılıp dövülmesi, bazen yalnız dayımın bazen yengemle karşılıklı çekiç sallamaları kan ter içinde işini zevkle yapmaları ilgimizi çekerdi. Hatta arada demiri içinde su bulunan bir tenekeye daldırıp çıkarması ve daldırdıktan sonra coss diye bir ses eşliğinde ortalığı dumanların kaplaması bizi büyülerdi.

İşini zevkle adeta ibadet yapar gibi yapanlara hep gıpta etmiş, kendi işimi yaparken ben de öyle olmaya çalışmışımdır. Nurettin Topçu ile ilgili hatıraları neşredenlerden okumuştum. Özellikle Prof. Dr. Ali Birinci'nin naklettiğine

göre Topçu rahmetli derslerini öyle verirmiş. Adeta ibadet eder gibi.

Benim küçüklüğümde de kasabamızda böyle insanlar hafızamda yer etmiş. Daha pek çok isim sayabilirim ama 1967 yılının Eylül ayında kaydolup başladığım 1935 yılında inşa edilmiş olan Namık Kemal İlkokulu'nda tanıdığım iki insanı, bir karı- kocayı unutmam mümkün değil. Onlar sevgili arkadaşım Yaşar Yatağanbaba'nın rahmetli anne ve babası: Omar amca ve Emiraşa yenge. Biz yöresel ağızla öyle derdik. Aslı Ömer Yatağanbaba ile Emirayşe Yatağanbaba. Onların yaptıkları işe bizim zamanımızda hademelik denirdi. Şimdilerde hizmetli diye çağrılıyor.

Omar amca Cüneytler sülalesinden Cüneyt efendinin Hassüleymanlar'dan Fatma hanımla evliliğinden olan üç oğlundan biriyim. Ömer Yatağanbaba 1908 doğumlu... Diğer iki kardeşi Mehmet ve Mustafa Yatağanbaba..

Emiraşa yenge ise Gökoğlanlar sülalesinden. Mehmet Yürektürk'ün Hatice hanımla olan evliliğinden doğan üç çocuğundan biri. Emirayşe (Yürektürk) Yatağanbaba 1916 doğumlu. Diğer kardeşleri ise Ali ve Hatice Yürektürk.

Omar amcalar Cüneytler sülalesinin bulunduğu Hanoda'nın doğu tarafındaki tek göz evde yaşamışlar. Omar amca 1960'lı yıllarda bu tek göz evi yıkıp şimdi çocuklarının oturduğu iki katlı kağır evi kendi ustalığı ile inşa etmiş. Zira kendisi hademelige başlamazdan önce kerpiç kesmiş, inşaatlarda çalışmış.

Ben de diğer öğrenciler gibi okula başladığımda öncelikli olarak bu iki insanı tanıdım. Refik Karakaya'nın yazdığına göre başöğretmen kaydı yaptıktan sonra kendisini sınıfını göstermesi için Emiraşa yengeyle göndermiş. Benim için de muhakkak öyle olmuştu. Sınıfımızı ilk gösteren kişi ya Omar amca ya Emiraşa yengeydi.

Sabah okula en erken onlar gelir en geç onlar çıkardı. Hatta okulun olmadığı zamanlarda da okul onlardan sorulurdu. Yani bildiğimiz andan itibaren dünya tatlısı bu iki insan okulumuzla özdeşleşmişti.

Namık Kemal İlkokulu'ndan birçok hatıra hafızamdadır. Birçok renk ve koku dimağımdadır. Evet koku. Okulumuzun ahşap döşemeleri her gün mazotlu talaşla süpürülür, Türkiye'nin nüfusunun arttığı okulların dolup taşıdığı o yılların yaramaz öğrencilerinin kirlettiği sınıflara ve dimağıma o koku yerleşirdi. Koku. Talaşlı mazot kokusu yanında bir de Amerikan süt tozu ile yapılmış yoğurt ve kaynamış süt kokusu. Bir de yine aynı taifeden daha önce hiç bilmediğimiz Türkiye'nin yeni tanıştığı Amerikan margarini kokusu.

Omar amca ve Emiraşa yenge okulun temizliği, öğretmenlerin değişik işleri yanında her gün belli saatte öğrencilere verilen süt, yoğurt ve ekmeğin hazırlanması ve dağıtılmasıyla bizat ilgilenirlerdi.

Omar amca ve eşi sabahın köründen akşamın karanlığına kadar okulun bin bir derdiyle ilgilendikleri yetmiyormuş gibi kimisi altı yedi yaşında ağzı süt kokan ana kuzusu kimisi birbirinden yaramaz üst üste kaldıkları sınıflar dolayısıyla deve kadar olmuş çocukların dertleriyle de ilgilenirdi. Küçük çocuklardan biri altına kaçırmış onun yardımına Emiraşa yenge koşar, yaramaz öğrenciler birbirlerine taş atarken okulun camını mı kırmış camın değiştirilmesi ne Omar amca yetişir.

O zamanın öğretmenleri köy enstitülerinden veya öğretmen okullarından mezundu. Hepsinde büyük bir meziyet olarak taşıdıkları adeta bir vazife aşkı vardı. Bu vazife aşkına öğrencilerle okulda ve okul dışında ilgilenmek kadar okulu hatta bulundukları yöreyi güzelleştirme çabası dahildi.

Okulun bahçesi varsa bahçeye ağaçlar çiçekler dikilir, havuz yapılır yürüme yollarıyla düzenlenirdi.

Bizim okulun bahçesi de çok genişti. Girişten itibaren geliş yoluna iki taraflı çamlar dikilmiş, bahçemiz ise değişik meyve ağaçları ve birbir çiçekle bezemişti. Benim burada unutamadığım en güzel çiçek bizim yörede duskal denilen zambaklar idi. Baharın bahçemiz şenlenirdi.

Tabiat ile aramız iyiydi. Hidrellezlerde yumurtaları hazırlayıp Cula Bunarı'na serhaya giderdik. Güzleri de okulun hemen üst taraflarında ki kıraç arazilerden alıç ve kızılçık toplardık.

Öğretmenler ve öğrenciler olarak biz de bahçeyle hem tarım dersinde hem de ders dışı saatlerde ilgilenirdik. Cumartesi günleri hava uygunsa çoğunlukla tarım ve el işi derslerini bahçede yapardık.

Bahçe düzenlenmesi yanında bilhassa yaramaz çocuklardan korunmasında baş görev Emiraşa yenge ile Omar amcanın üzerindedi. Onların ikisi de bu işlerden anlardı. Çünkü Omar amca bu işten önce rençberlik yapmış, buğday ve tütün yetiştirmiş; kerpiç kesmiş, inşaatlarda çalışmıştı. Emiraşa yenge de tarla bağ bahçe işleriyle uğraşmış genç kızlardan itibaren. Zaten köylük kasabalık yerde mesleği olmasa bile herkesin kendine yetecek kadar bağı bahçesi olur işlerini de kendi görürdü. Bu yüzden Namık Kemal İlkokulu'nun bahçesi de onlardan sorulurdu... Önce Omar amca başlamış okulun işini sırtlamaya. Beş sene sonra da Emiraşa yenge katılmış kendisine. Karı koca üstlenmişler bu koca okulun işlerini.

Beş yıl o okulda kaldım onları bir kez olsun ne işlerini savsaklarken ne de şikayet ederken gördüm. Onlar da işini aşkla yapanlar taifesindendiler. Onca işi yüklendiler bir de Durkadın, Fatma, Emine ve Yaşar adını verdikleri dört çocuklarını büyütüp, yetiştirdiler.

Biz mezun olduktan sonra ihtiyaç hasıl olunca Omar amca bizim aşağı okul dediğimiz Cumhuriyet İlkokulu'nda görevlendirilmiş. Emiraşa yenge eski okulunda görevine devam etmiş.

Böyleyken böyle! Böylece yıllar geçerken Ömer amcanın sağlığı bozulmaya başlamış. Ciğerlerinden rahatsızlanmış. Yıllarca toz toprak içinde çalışması, nihayetinde gelip onu ciğerinden vurmuş. Denizli'de doktorlara gitmiş. Bir müddet Denizli'de tedavi olduktan sonra demişler ki İzmir'e gitmen lazım. İzmir'de 6 ay kadar süren bir tedaviden sonra sağlığına kavuşarak Yatağan'a dönmüş. Ancak hasta bu-

Ömer ve Emirayşe Yatağanbaba son zamanlarında evlerinin önünde...

lunduğu dönemde başka bir kişi görevlendirildiğinden eski okuluna verilmemiş. Yaklaşık üç-dört kilometre uzaktaki Yeşilyuva Kasabası'nda bir okula tayin edilmiş. O yıllarda şimdiki kadar araç bulunmadığından ve ulaşım imkânı olmadığından hafta içinde görevde olduğu günler Yeşilyuva'da kalmış hafta sonlarında yayan Yatağan-Yeşilyuva arasında gidip gelmiş. Bu eziyeti üç sene çektikten sonra 1977 senesinde, artık bu kadar yeter diyerek emekliliğini istemiş ve emekli olmuş. Bir müddet sonra da Emiraşa yenge Namık Kemal ilkokulunda yıllar süren vazifesine emeklilikle noktayı koymuş.

O boş durmayı sevmezdi. Eskiden de uğraştıkları bir dönüm bağ ile 4 dönüm tarlaya daha çok vakit ayıracaktı. Ama vakit buldukça çocukluğundan itibaren gelip gittiği, Ramazanlar'da bir kap yemekle iftar sofralarına oturduğu Hanoda'da oturup namaz önü ve sonunda arkadaşlarıyla daha çok ordan burdan laflayacaktı.

Omar amca tam emekliliğin tadını çıkaracakken, bir taraftan küçük çaplı bağ bahçe işleri bir taraftan günlük meşgalelerle uğraşırken ecel gelmiş, hak vaki olmuş. Emekliliğinden dört sene sonra 7. 11. 1981 günü vefat etmiş.

Hayat arkadaşını yolcu ettikten sonra yalnız başına kalan Emiraşa yenge de yaşlılığın verdiği rahatsızlıklarla uğraşmaya başlamış. Alzaymıra yakalanmış. Bir müddet de hayatını böyle sürdürdükten sonra 23. 7. 2004'de emaneti sahibine iade etmiş.

Ömer Amca Yatağanbaba Tekkesi'nin varislerinden son tekyenişin Cüneyt Efendi'nin oğlu idi. Çocukluk yıllarından itibaren -önceleri yalnız başına- her Perşembe türbedeki kandili yakmış ve temizliğini yapmış. Evlendikten sonra bu işi Emir Ayşe yenge ile birlikte devam ettirmişler. Ölünceye kadar da hiç ara vermeden, yüzyıllardır yapılagelen bu görevi sürdürmüşler. Yatağanbaba türbesinde çerağı yakan son kişi olarak, vefatından sonra bir ömür boyu hizmet ettiği türbenin hemen yan tarafına defnedildi, Allah rahmet eyleye.

Türbeyle ve türbedeki kandilin yağı ile ilgili de hatıralar var ama onları başka sayılara bırakalım.

Şimdi oğlu Yaşar İzmir'de yaşıyor. Ama kardeşler bayramlarda seyranlarda bir araya geliyorlar. Durkadin 76 yaşında, onun küçüğü Fatma 71, onun küçüğü Emine 65, en küçükleri Yaşar 63 yaşındalar. Emine hanım ve arkadaşları ara ara giderek yine türbenin temizliği ile ilgileniyorlar.

Omar amca kelimenin güzel anlamıyla hakka hukuka riayet eden, bir çocuk kadar saf ve temiz bir insandı. Onun bu saf ve temiz tarafını bilen muzipler zaman zaman yine kötülük taşımayan tatlı şakalarla onu yoklardı. Cumhuriyet İlkokulu'na tayininden sonra babası Bekir Çavuş gibi şaka yapmayı seven ilkokul müdürü Muhammet Öztürk'ün takılmalarıyla da karşılaşmış. Bir defasında Muhammet hoca ile Omar amca İstanbul'a bir seyahat yapmışlar. Seyahat sebebi de Cüneytler'in çocukları

cama. Hüseyin Abacıoğlu da çikin döver. Müdür. Gideyim gitmeyeyim derken ertesi günü vardım, ben direk yanına çıktım. Dedim”müdürüm böyle böyle. Camı kırdım. Dakdırıvere-yim.”

-Neye attın dedi.

-Topum galdıydı, dedim onu düşüren deye attım.. O da çırpı cama gitti dedim, ben.

-Tamam ödeme dedi.

- Ali abi (Güngör) sonradan mı geldi.

-Evet o sonradan müdür oldu. Hanımı Şerife de bizim okulda öğretmen. Onunla ilgili de bir hatıram var. Bi gün Dayagallar’ın Ali İhsan İslamlar’ın hacı amcaya sapan gelmiş yeni dediler. Gittik.

Okuldan çıktık bi vadık.

-Hacı amca sapan alacağız. Bamak gibi güzel sapan şeçip duruyduk. Ana bi baktım Ali İhsan yok. Ali Güngör kapıda bekler duru. Ali Güngör müdür. Ertesi günneri, Cumaları da din dersimiz var. Din dersine giriyor. Düşünüyon ben yarın gide mi gitmeye mi? Gitmesen de hiç unutmaz Ali Güngör. Güzel de döver. Ayağa kaldırır. Gittim. Kaldırdı;

-Seni İslamların dükkanda yakaladım dedi. Böyün gelmeseydin dövcedim, geldiğin için af-fediyom dedi.

Hatta sonaları ağaç kesivermeye gittim ben ona. Birini gurtarmış bu. Hırsızlık yapıyormuş talebesi. Garagol o zaman Gaysa’daydı ya (Yeşilyuva) . Alıp gelmişle. O tabi devam ediy-o hırsızlığa. Keşke ellemeseydim de cezasını çekseydi belki faydası olurdu deye söylemiş. Duyduydu ben bunu. Haytalan Ali ağam var yanında. O var ben varım üçümüz. Müdürüm dedim siz o şahış için böyle böyle demişsiniz aslı nedir bunun. Ellemesek cezasını çekse daha iyi olurdu dediniz mi dedim.

-Kapadalım o konuyu kapadalım dedi.

-Eyi o zaman kapatalım dedim. Eyi di rahmetli. Din dersine çok önem verirdi Ali Güngör.

-Güreşi hatırlıyor musun sen? Okula başlamış mıydın?

-Birdeydik herhalde. Erol ağamgil garallan. Gavurma yaptı. Satamadı. Yen dedi. Ekmek arasına gattı. Arabalı vardı ıramatlık, Demirel’in bubası vardı Amadalı amca. Ortaya çıktı. Bir şenlik olsun deye, ben çoçuğdum.

-Ben de ilkokula gidiyor muydum gitmiyor muydum bilemiyorum ama biz de seyretmişdik..

Sen gitmeyomuşsundur. Ben ikiyo galdım. Sona birlikte olduk senne.

-Doğrudur siz bizden önce başlamıştınız.

-Şefika öğretmeni daşladım biyo. 4’de kodula. İramatlık Çelebi çıkıvedi;

- “ne oldu?” dedi.

-Godu Abduraman amca dedim. Daşla!

Ali Güngör’le nişannıydı o zaman şefika öğretmenle. Şöyle deledim. Yakınadı bi attım sapanı. İldi sapan. Bir hafta gitmedim ben okula. Eve habar gelmiş gelmoyo deye.

Vadık sabahleyin. Şu gulamdan bi duttu merdivende. Şöyle döndürüyor. Nasıl acıdı ayağım biliyon mu deye. Ali Güngör müdür. Kasırgalan İbramı, beni bi de Cemal mi vardı onu. Ben dedim;

- Şefike’den okumecen.

-Bazalık mı etcez dedi Ali Güngör bene.

-Hiç söylemedim.

-Git Elif İbiş’in sınıfına dedi. İbiram ben de ora gitcen dedi. İbram’a bi gözüktü. O da çok galdı. Gelmecem gari ben derdi. Bodyesiz gel derdi ona.

Hatıraları nakleden Yaşar Ağırbaş’a teşekkür ederim. Bu dünyadan iyilikler ve güzel hatıralar bırakıp giden Ali Güngör öğretmenimize, Ömer amca ve Emirayşe yenge başta olmak üzere vefat eden büyüklere rahmet, ortaokul ve lise arkadaşım Yaşar Yatağanbaba başta olmak üzere geride kalan yakınlarına, hayatta olan öğretmen ve arkadaşlarıma sağlık ve afiyet dilerim.

BİZİM EVE HIZIR (A.S.) UĞRADI

Sadrettin ŞENEL

- Gaysalı Yenge yetiş!

Anam birkaç gündür gözlerini ayırmadığı köy yoluna bakmış bakmış "Şak!" diye düşüp bayılmıştı. Çayın öte yanındaki Salıfların Gaysalı Yenge bir yandan dastarını düzeltirken bize talimatlar yağdırıyordu.

- Ağzına gaşşık sokun, dili boğazına kaçmasın, çapıt yakın da burnuna dutuverin, dumanı iyi gelir.

Ablamla iki çocuk anamın başında ağlaşıırken Gaysalı Yengem yetişti.

Anam bir zaman sonra kendine geldi.

Tam o sırada babam yolda belirdi. (Bizim oraların deyimiyle biraz "doykurarak" mı yürüyordu ne?)

Ardında da bir inek. Yok, yok. İnek değil, koca bir dağ. Sanki ardından gelen Küçük Çal, ne Küçük Çal? Koca Çal, hatta sen de Honaz Dağı. Abovv! O ne kadar büyük bir inek! Garamollan tosununun üç katı. Ne üç katı? On katı. Tevatür bir şey!

Diyeceksiniz ki; Abartının da böylesi. Hiç inek dağ kadar olur mu? Çocuklara ana babasını ne kadar sevdiğini bir sorun. Kollarını iki yana açar gösterir. Onun dünyası kollarının arası kadardır. Benim de "büyük" anlayışım görüş ufkumdaki dağlar kadardı o yıllar. Babamın peşindeki inek de öyle işte gözümde. "Koca bir dağ."

"Ya hu! alt tarafı bir inek" Demeyin. Demeyin öyle.

*Sadrettin Şenel'in annesi
(İncileli yenge) son senelerinde...*

1950 Yılların başları. Yok yılları. Yokluk yılları. Zor yıllar.

O günleri yaşayanlardan bir dinleseniz.

Evimiz Tekke Ardındaydı o zamanlar. Kanal falan açılmamış. Kefe yolu yok. Tek yol bizim bağın ordan geçen Yatağanı Kefeye-Yaylaya bağlayan, Karaçaylılar'ın Yatağan pazarına gelen Honazlılar'ın, Fethiyeli Yörüklerin te! Bozok yaylasına onbinlerce davar, devesiyle çoluk çocuk (yayan yapıldak) geçtikleri Aktepe'deki keçi yolu. O yıllar sıralama olsa "dünyanın en tehlikeli yolları" sıralamasında kesin birinci olur. Yokuş dibinden sırttaki Cırığın tarlaya üç saatte zor çıkarsın. Döne döne başın döner, dönemeçler bitmez. Hele inerken. Eşeginin kuyruğundan tutmaz, yükü dengelemezsen Asar Deresinde bulursun eşegini. Tekke Ardında biz, Salıflar yaz kış

kalırdık. Semercilerin, Biberceler'in, Abdıramanlar'ın, Araplar'ın, Garcalar'ın, Almalar'ın daha birçok ailenin yazlık evleri vardı. Derin Çay'ın iki yakası Gapız başına kadar silme bağıdı. Çayın kenarları da bahçe. Gökçe Kel'in kayaların dibinden bir su çıkardı. Tarifi mümkünsüz."büngül, büngül" Ak köpüklü. Kaç insan beli kadardı kimbilir. Köyün yarısının içme suyu ordan giderdi. Pineler'in evin karşısındaki, Araplar'ın evin ordaki, Okulun bahçesindeki, Almaller'in evin köşedeki, Okulun önündeki, Dedeler'in haneyin ardındaki, Çeşmebağ'daki tüm çeşmelerin suyu. Çeşmeler hep çift olukluydu. Önlerinde insan dursa devirir, bol akardı su. Gürül gürül. Her daim. Kurna yok, musluk yok. Oluk başlarında kalaylı bir tas. Doldur iç, ardından bütün bir oğlak kebabının başına çök, daha yok mu dersin. Önlerindeki çifte havuzlarına getir tüm ova köylerin camızlarını, sok içlerine, kuyrukları birbirine değmez. Havuzlardaki suyla tüm evlerin önlerindeki bahçelerde sebze yetiştirilirdi.

- Tekke Ardı.

Hele yazları. Bir şenlenirdi, bir şenlik olurdu ki görmek gerek, yaşamak gerek. "Goca Çam"a kızlar salıncak-sallangeç- kurardı. Arkadan ikisi yellendirdikçe sanırsın salıncaktaki köyün üstüne gitti geri geldi. Sanki yüreği yaralı kuş yüreği. Pır pır. Hele bir "gındırgeç"e binerlerdi, kömür tozunu göbeğe doldurup biri ayağını yere vurduğunda diğeri gökteki turnanın kanatlarına değdi. Hı-lafsız. Bir gıcırta, bir gacırtı bir cayırtı çökerdi Tekke Ardına. Çalı diplerinde ne kadar keklik varsa ardında palazıyla bulut olur kalkar Asara doğru. (Hamaz) gibi. Asarın tepesinde onları bekleyen kartallar süzülür üstlerine. Can pazarı başlar yamaçlarda. (Keklik deyince bir parantez açmak gerek. O yıllar köyde iki evden birinde keklik beslenirdi. Gözleri sürmeli kınalı keklikler. Bazı keklik severler

ayaklarına halhal, küçük çingiraklar-ziller- tatarlardı. Dünyanın en lezzetli eti keklik etidir. Bir "Arap aş" olur keklik etiyle. "Arap aş" ne ki?" diyenleri duyar gibiyim. Genetiği değiştirilmiş hormonlu gıdaları yemekten zevk alanlara nasıl anlatılır ki?) Akşamları kadınlar toplaşır mısır kaynatır, tuzlama yapar-tuzlama haşhaşla çok güzel olur- helva kararlar, oyunlar oynarlar maniler söylerlerdi.

"Baçalarda bal kabak

Açılır tabak tabak.

Kız oğlanı görünce

Seyidir başı kabak."

Dastarımın oyası

Yüze vurur boyası.

Alcen dedi almadı

Allahından bulası"

Çay boyu selvi, iğde,söğüt ağaçları vardı. Biz çocuklar söğüt dallarından (sipsi) "Dilli düdük" yapardık. Dilli düdük yapmanın ayrı bir ritüeli vardı. Kabuğa çakının sapıyla usul usul vururken hep birlikte "Çık çık düdük, dilli düdük!" söylerdik. Söylemezsek kabuğun ayrılmayacağına inanırdık. O yıllar Çin malı naylon oyuncaklar yok. Olsa bile bize Çin kadar uzak. Oyuncaklarımızı kendimiz yapardık. Erik, badem ağaçlarının "akma"larından "Püs" adını verdiğimiz maddeyi elde eder onu kitap defter kaplarımızda zıncı gibi kullanırdık. Söğüt ağacından kestiğimiz parçanın özünü çıkartır o deliğe uygun ittirgeç yapar, deliğe ebegümeci yapraklarını doldurur ittirgeçle hızlıca ittirir, attırırdık. Çıkardığı sesten olsa gerek o oyuncağın adı "Fotdak" idi. Elimizdeki sopalarla ortadaki çam kozağını karşı kaleye sokmaya çalışırdık. ("Şaramanı" dediğimiz oyunun atla oynanan "polo" olduğunu çok sonra öğrendim.) Aşık

oynardık. Yetişkinlere hiç yük olmazdık. Hiç “hiperaktif!” olamadık! Ya da öyle bir kavram henüz ya icat edilmemişti veya kendi kendimize oyun kurup meşgul olmayı biliyorduk. Dört duvar içine tıklı değildik. Doğa ile içi içeydik. Dere kenarlarından başlayarak yamaçlara kadar nane, fesleğen, böğürtlen, arap saçı, ısırgan, kuş otu, ebe gümeci, sarı çiçekli hardal, boynu bükük çiğdemler, gelincikler, teke sakalı, yemlik, keklik otu, kenger, çörtük, sütleğen, mor çiçekli eşek dikenleri, deve dikenleri, “patlangeç” yabani armut ağaçları, kızılçık, alıç. Çalılar. Diplerinde çeşit çeşit kuşlar, börtü böcek, ağaç dallarında kumrular, güvercinler, guguk kuşları, bildiricilar, tepemizde kırlangıçlar, üyeyikler, arı kuşları, ille de keklikler, kirpiller, tosbağalar.....Bilcümle kainat hep birlikte yaşırdık Tekke Ardında. Bağların etrafında olmazsa olmaz güller, harımlara yaslanmış yediveren gülleri. Bağ kenarlarında badem (payam) erik, armut, elma, dut, kiraz vişne ağaçları. Bağların orta yerinde sergi yeri olurdu. Çeşit çeşit üzüm omcaları; Sık sultan, dilmil, razaki, deve gözü, eşek memesi, çekirdeksiz, kınalı, kadın parmağı, gevrek, pembe, sultani, kuş üzümü daha niceleri.

Hepsi iyi hoş, her şeyimiz vardı da... Bir ineğimiz yoktu. Her şeyimiz tamamdı da bir ineğimiz eksikti. Bir evde inek demek; Ekmek demek, aş demek. Varsılık demek. Zenginlik demek. Yemek yaparken koy içine iki kaşık tereyağı, kokusu sarsın arş-ı alayı. Yap çökeleği, yap “biberli tuz”u yufkayla tüfek gibi dürüm yap bak keyfine. Bir misafirin mi geldi, koy önüne bir çanak yoğurt. Misafirin karnı doyar senin de yüzün ağarır.(Ben bunları anam kendi kendine konuşurken duydum. Çocuk aklımla anladım ki, inek bir

eve -i-lazım.) Ama yokluğun gözü kör olsun. Babam Çal’da “Köy katibi” (O tarihlerde köy muhtarlarının çoğu okuma yazma bilmezdi. Devletin memuru olan köy katipleri muhtarların evraklarını düzenler, defterlerini tutar, kararlarını alırdı. Köye gelişinde anama Çal’da DÜÇ (Devlet Üretme Çiftliği) açıldığını Hollanda’dan damızlık inek getirip çiftçilere dağıttığını anlatmış. İnekleri anlatmış, Her bir memesi kolu gibiymiş. Sütünü bir ordu bakırlarla taşıya taşıya bitiremezmiş, Bizim “goca gapı”dan mümkünü yok sığmazmış! Boyu İzmirli’nin devesinden bile uzunmuş!..

Bir gün Kemal abim gelmişti. (Gireniz köylerinde ormancıydı) Tavan arasına yaban güvercini yakalamaya çıktık. Baktık ki “hatıl”da bir tepsi. İçinde elenmiş kül.

Abim;

- Hıdrellez geliyor. O gün dünyada darda kalanların yardımcısı Hızır (As) ile İlyas (As) buluşurlarmış. O gün evler temizlenir (kirli eve Hızır uğramazmış) evlerde hazırlıklar yapılır, yiyecek kapları, para keseleri, buğday ambarlarının kapıları, küplerin ağzı açık bırakılır. HIZIR (As) ın bereket getireceğine inanılır çünkü. VE Hızır(As) eve uğradığında o eve ne getirecekse ne verecekse elenmiş küller üstüne ya da elenmiş toprağa resmini çizermiş. (Bu inanış-gelenek- ta! Orta Asya’dan bu yana, bazı kaynaklara göre Mezopotamya’ya uzanan bir yerleşik gelenektir.) Belli ki anam külü o nedenle koymuş!

- Gel bir şaka yapalım.

Abim çok güzel resim yapardı. Külün üstüne güzel bir inek resmi çizdi. Abim gitti, ben de olayı unuttum. Bir sabah anamın sesiyle uyandım. Amanın! Anam namazlığının üstünde bildiği ne kadar dua varsa okuyor. İki

gözü iki çeşme. Yönünü kıbleden döndürene aşk olsun. Namaz beş vakit ama anam çıkar-mış yüze. Namazı bitirip etekleri yeldir yeldir bir o yana bir bu yana.

-Gonşula! Bizim eve Hızır uğradı. Gözel ırabbim bu günneri de mi göstercedin! Şükür olsun Rabbıma...

Ablamla ben iki çocuk "heral! anam del-lendi" diye ağlarız. Anam namazdan arta kalan zamanında köyün bitimindeki tepeye, yola dikip gözlerini, fısır fısır dilinde dua.

Anacığım öyle "Allahuekber"deyip "Şak" diye düşüp bayıldığında köy yolunda babamı ve ardındaki ineği görmüş. (Zaten Hıdırellez tavana çıkıp külde gördüğü inek resminden sonra "MALUM" olmuşMUŞ. Hızır (As)'ın geçerken bizim eve uğradığını "Ossaat" an-namışMIŞ!.)

Babam ve inek harımdan içeri girdi. Onlar-la birlikte dünya girdi. Dünyanın tüm güzel-likleri girdi, mutluluk girdi. Zengin olmuştuk. Zengin olmak o kadar kolaydı işte. İnsanlar o yıllar fazla tamahkar değildi, başka bir şey bilmediğimiz için bir inek bizim zengin ol-mamıza yetiyordu. Belki başka zengin nasıl olunur bilmiyorduk, belki fazla zenginliği düşlememiştik. (Fazla zenginlik neydi onu da bilmiyorduk ya!) Dünyamız o kadardı de-mek ki!.. Zaten insanlar fazlasını niye ister ki? İnek doğurdu doğuracak. Su verdik, sevip okşadık. Ablamla ad bulmaya giriştik. Perpe-rişan ikisi de.

Çal DÜÇ köylüye bir damızlık veriyormuş ya, babam da müdüre gitmiş, durumumuzu anlatmış. Müdür;

-Senin nüfusun Acıpayam, biz Çal köylüsü-ne dağıtıyoruz, demiş. Babam her gün her gördüğü yerde müdüre yalvarmış, araya kay-

makamı koymuş. Dediğine göre "Kapısında yatmış." En sonunda müdür "insafa gelmiş" mi, yoksa acımış mı? Doğumu yakın bir ine-ğin yularını vermiş babamın eline. Yok, yok, hayvanın yularını değil dünyayı vermiş. Ko-caman bir dünya. Yuları vermeye vermiş de; Demiş ki; Bunu kamyonla götürürsen, sarsı-lır, yolda hayvanda yavrusu da telef olur. (O yıllar yollar şosa.) Yavaş yavaş yayan götüre-ceksin. Babam önde inek arkada düşmüşler yola. Yüklü hayvan az biraz gidip atarmış ken-dini. Ha! babam, de babam, tam bir hafta da gelmişler. Hayvancık o gece doğurdu. Kendi gibi bembeyazdı buzağısı. Bizim ev bayram yeri.

Tüm köy akın etti hayvanı görmeye. Hay-vanın başında köylüler iddiaya tutuşurlardı uzun uzun. Yerli sığırların kaç katı olduğuna, kaç bakır süt verdiği, kaç "okka" geleceği-ne dair yorumlar yaparlardı. Anam her gele-nin önüne bir çanak dolusu yoğurt koyardı. Sanki eve inek gelmedi de bin koyunlu yö-rük kızını gelin aldı. O derece yani. Hafif bir böbürlenme sezerdik yüzünde. Ne abim ne ben anam rahmetli olana kadar tavandaki inek resmini bizim çizdiğimiz hiç söyleme-dik. (Söylesek de inanmazdı ki.)

Anam her Hıdırellez bir yerlere kül eleyip koymuştur. Kesin. Abim gelişlerini Hıdırelle-ze raslatamadı. Benim de resim yeteneğim hiç yoktur. Olsa da anamın külüne ne resim çizecektim ki? Tek dileği vardı o da olmuştu. Sonraki yıllar köy içine taşındık. Ölene kadar anamın ineği vardı. Köyde kim hasta olsa, ki-min oğlu askere gitse, kimin oğlu askerden gelse, kimin çocuğu olsa bir bakır yoğurt ça-lar götürürdü.

"Ben bilirim yokluğu" derdi. Ona göre yok-luk insanın bir ineği olmamasıydı. Götürdü-ğü yoğurtların üstüne üç tane çörek otu ko-yardı. Çörek otu nazara iyi gelirmiş.

Demirci Atalarımızın İzinde: İLERİ HUN METALURJİSİ VE YATAĞAN

Prof. Dr. Tarık BAYKARA
(Doğuş Üniversitesi)

Giriş

Sayan-Altay Bölgesindeki pastoral bozkır göçebesi olan atalarımız, M.Ö 1700-2000 döneminden itibaren, zaten ustalaştıkları metal işleme tekniklerini giderek geliştirerek ileri metalurji teknolojileri haline getirmişlerdi. Uçsuz bucaksız bozkırlarda, son derece hareketli ve savaşçı Türk boylarının oluşturdukları son derece kompleks kültürel birikimler son dönemin arkeolojik kazılarında ortaya konulmaktadır. “Proto-Türk” ya da “Ön-Türk” olarak nitelenen bu topluluklar, tarihi kökenlerimizin binlerce yıllar öncesinin “Türkleridir” ve tarihsel köklerimizin 4000-5000 yıllık geçmişini de göstermektedir.

Söz konusu ileri metalurji teknolojisi için gerekli seramik yapımında da de son derece ustaydılar. Yüksek sıcaklıklara dayanıklı teknik seramik olarak potaların, fırın tuğlalarının ve döküm kalıpların üretimini de başarıyla uyguluyorlardı. Atalarımız öncelikle bakır metalurjisinde ustalıklarını kalay-bronz alaşımlarını geliştirerek ortaya koydular. Hem batı hem de doğuda, Çin’e doğru bu tekniklerin giderek yayınmasını sağlayarak, kültürel anlamda çok önemli dönüşümlere yol açtılar. Son derece dayanıklı soketli baltalar, mızrak başları, hançer-bıçaklar, ev eşyaları, at koşum parçaları, tarım aletleri üretebiliyorlardı.

Orta Asya bozkırlarında, en doğudan en batı bölgelerine kadar, olağan dışı benzerlik ve homojenlikteki kültür, büyük ölçüde at, silah ve hayvancılıkla şekilleniyordu. Uluslararası literatürde “İskit-Siberya” halkları ve “Erken Göçebeler” olarak adlandırılan Türk Boylarının en

dikkate değer unsurları atlı savaşçı ve “yay çeken” “Alplerdi” ve farklı ve seçkin konumdaydılar. Bu savaşçı seçkinler ölümlemlerinden sonra özel yapılmış kurganlara gömülüyorlardı. Bu mezarlara kullandıkları silahlar, ev eşyaları, atları konuluyordu. Türk Boyları ile ilgili bilinen pek çok bilgi bu kurganlarda bulunan arkeolojik buluntular sayesinde olmuştur. Çok sonraları Çinli seyyah ya da elçilerin raporlarından da geniş bilgiler elde edilmiştir.

Bu alanda araştırmaları ile öne çıkan bilim insanları, bu göçebe kültürünün son derece kompleks teknolojik, sosyal ve politik organizasyon sonucunda ortaya çıktığını belirtmektedirler. Başta at ehlileştirme ve at binme olmak üzere, tekerlekli arabaları, kompozit yay tekniğini, keçe imalatı ve ileri metalurji teknikleri gibi yüksek önem taşıyan icat ve yenilikleri tüm Asya bozkırları boyunca yerleştirdiler ve

DEMİRCİ ATALARIMIZIN İZİNDE: (solda) MÖ 400-900 Hun Türklerinin ürettiği bıçaklar; (ortada) 1860-1880 arası Türkistan'da demircilerin ürettiği bıçaklar*; (sağda) Yatağan'da günümüzde üretilen bıçaklar

* *Remeslennye instrumenty. Nozhevshchika (asbabi kartgiari)*; Photograph shows a display of industrial tools used by a cutler. Created/ Published [between 1865 and 1872]- Cutlery-Asia, Central-1860-1880

günlük hayatta ve ticarete kullandılar. Bronz ve demir-çelik silahlar, at koşumları, ev eşyaları, takılar, altın işçiliği, mücevherat başlıca ürünler olarak dikkat çekiyor. Bozkır uygarlığının bu metalurjik, artistik ve moral değerlere adanmış unsurları toplumlardan toplumlara aktarıldı, değiştirildi ve özümsendi. Özellikle demir-çelik metalurjisinin de geliştirilmesiyle, daha geniş politik merkezileşme, daha keskin toplumsal dayanışma ve daha büyük ve sıkıca bütünleşmiş sosyo-ekonomik toplumsal birimler yani "Boylar" oluştu.

Hun Metalurjisi ve Yatagan

Yatagan'ın 5000 yıla yaklaşan geçmişini, "BENZERSİZ TASARIM EŞSİZ TÜRK KILICI: YATAGAN" kitabımda ayrıntılı olarak anlatmıştım (Denizli Büyükşehir Belediyesi, Kültür Yayınları, Denizli 2019). Tarihçilerin, Çinli kaynaklardaki gibi "Hsiung-nu" veya "Xiong-nu" olarak nitelediği "Hun Türkleri" ile ilgili arkeolojik kazılardan çıkartılan kama, bıçak ve kılıç silahların form ve şekillerinde yaptığım araştırmalarla "Yatagan'ın" tarihsel köklerini göstermiştim. Bronz (Tunç) ve en erken dönem demir-çelik teknolojisinin en seçkin ustaları olan Hun Türkleri, dönemlerinde "İleri Metallurji Teknolojisi" kullanan topluluklardı (Başta 'Aşina' ailesi ve Kayı Boyu gibi). Bu bilgi ve yeteneklerin Batı'ya ancak 18. ve 19. Yüzyıllarda gelebildiği düşünülürse Hun Türklerinin nasıl bir uygarlığın yaratıcıları olduğu da görülecektir.

Doğrudan demir cevherleri (magnetit) kulla-

narak çelik ürettikleri (bazı kaynaklarda "meteorit" de kullandıkları belirtiliyor) ve kilden yapılmış ergitme fırınlarında odun kömürü kullandıkları son dönem kazılarında ortaya çıkartılmıştır. Bu üretim yeteneği doğal olarak metal dövme teknikleriyle şekillendirilen silahlara, ev eşyalarına, at koşumlarına ve tarım aletlerine dönüştürülebiliyordu.

Bu alandaki çalışmaları öne çıkan Sergei S. Miniaev'in "Hunlarda bronz eşya üretimi" başlıklı yazısında, Baykal Gölüne yakın, Selenge Irmağı kıyılarında bulunan Hunların metallurji merkezleri ile ilgili önemli bilgiler bulunuyor. Bunlardan İvolga bölgesi kalıntılarında ortaya çıkartılan bir Hun kalesi ve kasabasının planı aşağıdaki şematik çizimde gösterilmiştir. Bu Hun kasabasında daire içerisinde gösterilen mahallelerin aynı zamanda bronz üretimi yapılan konutlardan oluştuğu belirlenmiştir. Konutların rastgele dağılımı ve bazı evlerde bronz eşya üretiminin yanı sıra diğer üretim faaliyetlerinin de yapıldığı belirlenmiştir.

Bu durumun ne kadar da Yatagan'da mahalleler içerisinde evlerin hemen altında bulunan metal işleme ve demircilik atölyelerini andırdığını görmekteyiz. Miniaev, ayrıca tespit edilen metal döküm ve metal işleme atölyelerinde "kemik işleme de (bone carving)" yapıldığını belirtmektedir. Yatagan'da benzeri atölyelerde boynuz işlenerek yapılan sapları ve tarakçılığı da dikkate alırsak benzer geleceğin de aynen sürdürüldüğünü belirtebiliriz. Yaklaşık 2500 yıllık bir geleneğin izlerini işte

tam da burada sezebiliyoruz. İvolga yerleşkesinde kale içerisinde kalan kasabanın “Yukarı Bucağındaki” metal üretim ve işleme (bunun yanında kemik ve boynuz işleme de var) yapıları konutların bugün bile belirlenebildiğini ve kalıntılardan bu sonucun çıkartıldığını görmekteyiz. Konutların hemen altındaki atölyelerde tüm aile fertlerinin gündelik yaşantılarının bir parçası olan bu atölyelerin izlerini binlerce yıl öncesinden belirleyebiliyoruz.

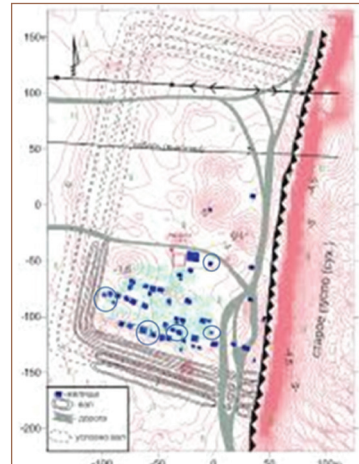
Yukarıdaki fotoğraf ve gösterimlerde de 2500 yıldan fazla geçmişe dayalı geleneğin ipuçlarını, bu atölyelerde üretilen ürünlerde de görmekteyiz. Arkeolojik kurgan kazılarında çıkan Hun bıçakları (özellikle kabza başlarındaki koç başı ve diğer motiflerle tipik “Hsiung-nu” yapımı olduğu belirlenebiliyor); ortadaki fotoğrafta ise 1860-1880 yılları arasında Orta Asya’da bir atölyede çekilen fotoğrafta üretilen “yatağanlar” sıralanmış. En sağdaki ise son dönem Yatağanlı ustalarımızın internet üzerinden de satışa sundukları ve artan kaliteleriyle dikkat çeken bıçakları bulunuyor. Böylelikle üretim atölyelerinin, ustaların evlerinin hemen altında yer aldığı bronz döneminden itibaren günümüze kadar, atalarımızın mirası teknolojiyi günümüzde Yatağan’da aynı çizgide belirleyebiliyoruz.

Yatağan’a has bir diğer önemli unsuru, Selçuklular döneminde 30’dan fazla demirci ailesi olarak bugünkü topraklara yerleşmelerinde görebiliyoruz. Hem bronz hem de demircilik üretim ve işleme, metallurji teknolojisi olarak böylesi gruplar halinde en doğru ve kalıcı bir biçimde yapılabiliyor. Hammaddenin tedariği, en uygun katkı maddelerinin bulunması, en uygun işleme ve ısıtma koşullarının belirlenmesi ve hafızalarda yer alması, diğer destek unsurların zamanında ve istenilen evsafa tedariği (Yatağan’da boynuzların getirilmesi, kömür ve metal işleme aletlerinin tedariği ve tamiri, pazarlanması-Yatağan’da ‘Yolcular’ ile) ancak birbirini tamamlayan bir “takım” olarak yani “aileler topluluğu” olarak mümkün olabilmekte ve bununla yüzyıllara uzanan gelenek sürdürülebilmektedir.

Binlerce yıllık bir geçmişin izlerini takip edebildiğimiz “demircilik” ve “metallurji ustalılık ve teknolojisini” günümüz Yatağan’ından başlayarak geçmişe doğru tarihsel Çin belgelerinde “Hsiung-nu” olarak belirtilen Hun Türk boylarının geçmişinde bulabiliyoruz. Bu “teknolojik” birikimin izlenebilmesi ve belirlenmesi bu bakımdan büyük önem arz etmektedir. İhtişamlı tarihimizin sadece savaşlar, fetihler, akınlardan ibaret olmayıp, atalarımızın son derece güçlü ve zamanına göre olağandışı ileri ve üstün teknolojilere sahip olduğunu da anlamak ve bilmek durumundayız.

Kaynaklar:

1. Nicola Di Cosmo “Ancient China and Its Enemies: The Rise of Nomadic Power in East Asian History” Cambridge University Press, 2004
2. E. N. Chernykh, “Ancient Metallurgy in the USSR” Cambridge: Cambridge University Press, 1992, s. 270–71.
3. Tomotaka SASADA, Amartuvshin CHUNAG “Iron Smelting in the Nomadic Empire of Xiongnu in Ancient Mongolia” ISIJ International, Vol. 54 (2014), No. 5, pp. 1017–1023
4. Sergei S. Miniaev “PRODUCTION OF BRONZE WARES AMONG THE XIONGNU” The Silk Road 14 (2016): 147–165
5. Bryan K. Miller “THE SOUTHERN XIONGNU IN NORTHERN CHINA: NAVIGATING AND NEGOTIATING THE MIDDLE GROUND” J. Bemmann, M. Schmauder (Eds.), Complexity of Interaction Along the Eurasian Steppe Zone in the First Millennium CE. Bonn Contributions to Asian Archaeology vol.6. Bonn: Bonn University Press, 127-198.
6. Tarık Baykara “BENZERSİZ TASARIM EŞSİZ TÜRK KILICI: YATAGAN” Denizli Büyükşehir Belediyesi, Kültür Yayınları, Denizli 2019
7. Tarık Baykara “800 YILLIK TÜRK KASABASI: YATAGAN” Denizli Büyükşehir Belediyesi, Kültür Yayınları, Denizli 2019

*Selenge Irmağı kenarında bir Hun kasabası
(İvolga yerleşkesi)*

YEREL ARAŞTIRMALAR VE BİLGİLENMELERİN IŞIĞINDA ACIPAYAM İLE İLGİLİ KİTAPLAR

Geçen sayıdan devam...

Hazırlayan: Hasan KALLIMCI

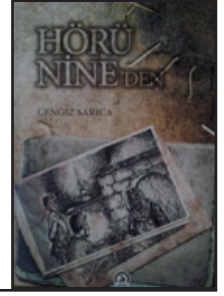

29- Umman Ninenin Mektupları, Mehmet YILMAZ, 1. Baskı: özel yayın, Denizli 1964 / 2. Baskı: Yayına hazırlayan: Prof. Dr. Ali Rıza ERDEM, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, Denizli 2016

Kırca'lı öğretmen, merhum Mehmet YILMAZ bu kitabı; Acıpayam ve çevresinin "sosyal hayat ve geleneklerini bir nebzecek olsun tanıtmak" amacıyla; "köy gerçeklerinin ta kendisi" olan mektuplarla, Acıpayam ağzıyla yazmıştır. Kitapta 24 mektup yer almıştır.

30- Hörü Nine'den, Cengiz SARICA, Denizli Büyükşehir Belediyesi Yayını, Denizli 2016

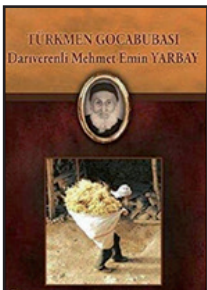
Mehmet YILMAZ'ın "Umman Ninenin Mektupları" adlı eserinden ilham alınarak yazılmıştır. Eğitimci Yazar Cengiz SARICA, doğup büyüdüğü Yeşilyuva'nın ağzını yedi bölümde, Hörü Nine'nin ağzından tanıtmıştır.

31- Acıpayam Dodurgalar Kasabası (Bir Öğretmenin Anıları), Hamza OĞUZER

32- Bir Yazar Bir Ömür, Gürbüz AZAK, anılar, İltek Kitap Yayını, İstanbul 2014

Bu kitapta, Gürbüz AZAK'ın çocukluğunu yaşadığı Acıpayam'da, Denizli'nin tek lisesi Kocamektep'te geçen ortaokul ve lise yıllarının anıları ile İstanbul'daki üniversite tahsili ve sonra hayatını yazarlıkla kazandığı Babıali hayatı anlatılmaktadır.

33- Türkmen Gocabubası Darıverenli Mehmet Emin Yarbay, Necati ÇAVDAR, Ekin Yayınevi, Ankara 2008

Devamı gelecek sayıda...

TİPİ DİNDİ

Refik KARAKAYA

Sessiz sessiz yeryüzünde bir zaman gezgini, bir tümseğe takıldığını sanırsın, sendelersin, yorulursun, düşersin, kim bakar, tek başına kalırsın nereye böyle rast gele, ürkek gönülsüz bir gövdede muallakta kalmış bir kafa, salınır durur bazen gövdeden ayrılır, gezer gelir, sonra yorgun bitkin iki omuz arasına çökersin, kafa gövdede durmazsa bak neler olur, bazen nereye böyle derler, bir derviş selamı haydan gelir huya gideriz. Neden, nasıl durağanlaşırsın, birden irkilir hırpalanırsın, niçin öldürücü sorusu içinde sonsuz ümitsizlikle kıvranırsın, sonra bir göz ucu aralığıyla çıkış ararsın, zaman durur, bir ömür bir dakika, ömür dediğin bir varoluş vaveylası.

Yıl 1970-1971 öğretim yılı, eski kışların kış olduğu bir dönem, Tümenlerin derede Ortaoku-

la başlarken, ev ile okul köyün iki ücra köşesi. Okulun sınıfından bakınca ovaları seyrediyoruz. İşte çıtlık, tilki çayı, Yüreğil. Herkes kışa hazır, derelere tepelere sisler çöküyor, havada rutebet, akşamları ayazlıyor, sabahları kırağı rüzgarla karışık ısıklık sesleri, ince buzlanmalar, zemherinin kışındayız, havada kar sesi, kalın bulutlar kurşun yüklü birbirini kovalıyor, biri etkileyen diğeri etkilenen olsa iş kolay, ikisi arasına başka bulutlar müdahale ediyor.

Günlerden böyle bir gün yaramaz öğrenciler arasına her gün eşlik ediyoruz. Etütlerde içerde sıkılıyor, dışarı çıkıyoruz, ortalık soğuk, toz duman. İdare ediyoruz, acı patlıcanı kırağı çalmaz, rüzgar inletiyor, ders saati bitmeden içeri almıyorlar, perşembenin gelişi çarşambadan belli derler ya, çevre köylerden Kuyucak,

Yüreğil, Ayaz'dan öğrenciler yaya olarak gelip gidiyorlar: B sınıfında Hoca tembihlemiş ,yakınınız neyiniz varsa bu gün yola çıkmayın sakın .Öğlen tatili oldu, herkes evlere, paydos merasimi yapılmadı, rüzgar yerleri ara sıra süpürüyor, sonra nefes alıp, kesiliyor, bir oh çekiyoruz, süreklilik yok ben bu hava da işi idare ederim, eve varabilirim. Pazar yerine kadar geldim, kimileri alelacele dükkânlara sapıyor, benim yüzümü tutacak kimse yok, açık meydanlarda kar, tipi, yerden alıp yere dikeyor araplar sokağı ara yerler sakın ama ürpertiyor. Neyse kıvrak kıvrak varmam lazım, deli bir rüzgar fırtınaya verip evirip çeviriyor, o zaman uçacakmışım gibi oluyor, Çukur içi açık meydan, dile kolay binbir meşakkatle yardım geçtim. Her bastığımda ayağımın altı boşalıyor tozuyor, arada bir derin nefes alıyorum. Cuma alanını geçtim kendime gelmem bilmem ki, her geçen an öncekini aratıyor. Geriye dönecek hal de kalmadı, gayret az kaldı, başarabilirim, ama iradem dışında bir şeyler oluyor, Çavuşlar Harmanyeri'nin yerinde yeller esiyor, etrafta kimse yok, yeryüzü bir anda boşaldı, in cin top atıyor, bir ben mi kaldım, nereye göçtüler, belki de ben görmüyorum, sayıklıyorum, dişlerim birbirine vuruyor, vücut ısım düşüyor, yollar kayboldu, çıktım gittim, bura nere, Olemp mi? Belki de eve beşyüz metre var yada yok, yerle gök bir anda birleşti, yeryüzü silindi, yokluk içinde yokluk, hayat yolunda kayboldum, nefes alamıyorum, bir fanusun içinden sesleniyorum, sesim ünlenmiyor, kesiliyorum, adımlayıp ek senim etrafında dönüyorum, çembere alınmışım, yükleniyorum yürüyemiyorum, sanki asırlardır yük çekiyorum, hamalların ki yük değil, belki sırtımda otuzüç kilo, belki de otuzüç ton, ne varsa sarın, kimin umurunda, taşıyım ama oksijene ihtiyacım var, yakıt bitiyor, fırtına bedenimi sarmalıyor, bir göz ucu aralığı evlerin sülüetleri hafif kararıp kayboluyor, demek ki hayat kalıntıları var, bazen yere bastığımı hissediyorum, demek ki yürüyorum ve halen yer-

deyim, ölümün soğuk yüzüne boğuk bir nefesle direniyorum, ellerimi avuçlamışım demek ki bir şeyler tutuyorum, parmaklarımın varlığını hissetmesem de zaten hiç üşümüyorum, uyuşukluk var, Allah'tan tek isteğim bir nefes! "İnsan günde yirmidört bin kerrre Hu çekermiş, her nefes bir hu! her nefes binbir sıhhat, her yerler ipek gibi yumuşacık, bir tül üzerine basıyorum. Rahatlamak istiyorum, yıkılsam ebedi rahatlıyacağım, fırtına yaladıkça nefesimi yutuyor soluklanamıyorum, şaşkınlığımı kabul ediyorum ağlamak istiyorum, ağlamak da bir kıymetmiş çok geç...nefessizim...'Sulucakarahöyükte Aslanlı Hünkarım demişti, bizim Yunus'a: gel Yunus'um ısrar etme ,buğday yerine bir nefes verelim, Bizim Yunus da; İlla da <buğday isterim, aç bekleyenlerim var, sarın buğdayı gideyim>- <iki nefes, yirmi nefes verelim...,> Yunus ısrarla <illa da buğday, hemen götürmem lazım'>- <Peki sarın buğdayı > Ama benim buğdaylık işim yok, o nefesi bana verin o nefes bana lazım, can havliyle yükleniyorum, burası kapı mı? Parmağımı basamıyorum kapının mandalına, açın açın!...Kapı içeri çekildi, çaresizlikten bekleyenler içeride, ani bir vakummm! Gir içeri gir dediler, karşılarında bir kar topuyum, damların saçaklarından sarkan buzulum, Sibiryâ Gulaglarında sürgünüm, emme basma tulum baya döndüm konuşamıyorum, bükülemiyorum, yüzüm morarmış diyorlar, esnemeye başladım, uyuma diyorlar, kafam yerine gelmeye başladı, pencereye yanaştım, tipi dışarıda devam ediyor, çatılardan sesler geliyor, uğultu evleri damları sarıp yıkıyor, ne kadar daha devam etti bilmiyorum, belkide zaman durdu. İkinciye doğru akıllar ermeye başladı, başka mahsur kalanlar var mıydı? Akşama doğru karların üzerini cilalayan güneş hüzmeleri! Tevrat da bir söz vardı. 'Yeli Kavramak' Bütün olup biten yeli kavramaktır. Gerisi boşların boşu, Güneşin altında yeni bir şey yok. Olacak olan çoktan olmuştur.

HEMŞEHRİMİZ EMİN KARACA VİRÜSE YENİK DÜŞTÜ

Sol siyasi tarihe ait kitaplarıyla bilinen yazar Emin Karaca, yakalandığı corona virüsü (kovid-19) hastalığına bağlı sağlık sorunları nedeniyle 72 yaşında hayatını kaybetti. 'Nazım Hikmet Şiirinde Gizli Tarih', 'Eski Tüfeklerin Sonbaharı', 'Türk Edebiyatında Kavgı' gibi kitaplarıyla tanınıyordu. Bundan bir müddet önce çağrımıza olumlu cevap vererek Yatağan Dergisi'ne de yazacağını söyleyen Karaca'nın vefatını teessürle öğrendik. Rahmet Dileriz.

EMİN KARACA'NIN HAYAT HİKAYESİ

1949 yılında Denizli'nin Acıpayam ilçesine bağlı Yatağan kasabasında dünyaya geldi. İlkokulu doğduğu yerde, ortaokulu Aydın'da okudu. Aydın Lisesi'nde 2. sınıf öğrenciyken sol kitaplar okuduğu gerekçesiyle okuldan uzaklaştırıldı. 1967'de İstanbul'a gelerek Bab-ı Ali'de amatör olarak gazeteciliğe başladı. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın çevresinde oluşan devrimci grupta tanıştı.

1970'lere girilirken Kavel Kablo Fabrikası'nda işçilik yapıyordu. 12 Mart 1971 Asker Darbesi'nde tutuklandı. THKP-C örgütüne bağlı işçi Kesimi davasında sıkıyönetimde yargılandı. 1974 affıyla cezaevinden çıktı.

EMİN KARACA'NIN KARIYERİ

Bab-ı Ali'de çalışmalarını sürdürdü. 12 Eylül döneminden sonra profesyonel gazeteciliğe başladı. 1980'lerin sonuna doğru mesaisinin tamamını yazarlığa verdi ve 13 kitap yayımladı. Türkiye Yazarlar Sendikası'nda iki dönem Genel Sekreterlik görevinde bulundu. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin üyesidir.

Musa Anter Gazetecilik yarışmasında köşe yazısı, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Türkiye Gazetecilik Başarı ödülllerinden araştırma dalında mansiyon, yine aynı yarışmanın dizi-röportaj dalında başarı ödülleri kazandı. Yazar olarak çalışmalarını sürdürdü.

VEFATI

12 Ocak 2021 Salı günü koronavirüs (kovid-19) salgın hastalığına yakalanarak 72 ya-

şında İstanbul'da hayatını kaybetti. Mezarı, İstanbul Karacaahmet Kabristanı'nda yer almaktadır.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Emin Karaca'nın ölüm haberini şu sözlerle duyurdu: "Değerli meslektaşımız Emin Karaca'yı kaybetmenin üzüntüsünü yaşıyoruz. Mesleğimize uzun yıllar başarıyla hizmet veren Karaca'nın ailesinin, dostlarının ve meslektaşlarının acısını paylaşıyor, sabırlar diliyoruz."

Türkiye Yazarlar Sendikası ise başsağlığı mesajında, "Yaşamı boyunca örgütlü bir insan olan eski genel sekreterimiz Emin Karaca'yı özgürlük ve demokrasi mücadelesine katkısıyla unutmayacağız" ifadelerine yer verdi.

Kaynak: (14.01.2021 <https://www.karar.com/emin-karaca-kimdir-kac-yasinda-nereli-koronaviruse-yenik-dustu-1601510>)

DOĞAN HIZLAN 14 OCAK 2021 GÜNÜ HÜR- RİYET'TEKİ KÖŞEŞİNDE EMİN KARACA'YA VEDA ADLI BİR YAZI KALEME ALDI

"TYS'nin (Türkiye Yazarlar Sendikası) eski genel sekreteri, araştırmacı-gazeteci, yazar Emin Karaca da aramızdan ayrıldı. Korona salgınında yaşamını yitirdi. Emin Karaca, 1949'da Denizli'de doğdu. 1969 yılından beri gazetecilik yapan Karaca, toplumcu hareketlerin içinde yer aldı. Yazmak dışında birçok devrimci etkinliğe de katıldı. Kitapları, belgelerin ışığında değerli birer başvuru niteliği taşıyordu. 1968 yılında Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın içinde ve başında bulunduğu 'İşsizlik ve Pahalılıkla Mücadele Derneği'nde yer almıştı. Hocam Prof. Dr. İsmet Sungurbey'le birlikte Kıvılcımlı'yla tanışmıştım. İsmet Hoca da bu dernekle ilgileniyordu. 1970 yılında ikinci kez çıkan 'Sosyalist Gazetesi'nde de çalıştı. 60'lı yılların gerilimli günlerinde Ant dergisine de katkılarda bulundu. Elli yılı aşan bir gazeteciydi, son olarak TGC'nin çıkardığı 'Bizim Gazete'de yazıyordu. Artık onu basınla ilgili toplantılarda, kutlamalarda, eleştirel etkinliklerde göremeyeceğiz. Anılarımızda ve kitaplarında yaşatacağız"

ESERLERİ

- 1995 - Kalaşnikofa Güzelleme
- 1995 - Cumhuriyet Olayı
- 1995 - Milliyet Olayı
- 1998 - Türk Basınında Kalem Kavgaları
- 2000 - Sintinenin Dibinde (TC'nin Hukuksal Öyküsü)
- 2001 - Sevdalınız Komünisttir: Nazım Hikmet'in Siyasal Yaşamı
- 2001 - Sosyalizm Yolunda İnadin ve Direncin Adı: Kıvılcımlı
- 2001 - Yeraltı Dünyadan Başka Bir Yıldız Değildi: 1929 Komünist Tutuklaması
- 2001 - 12 Eylül'ün Arka Bahçesinde Avrupa'daki Mültecilerle Konuşmalar
- 2003 - Ağrı Eteklerinde İsyan: Bir Kürt Ayaklanmasının Anatomisi
- 2003 - Plazaların Efendisi Aydın Doğan: Bir Medya İmparatorunun Öyküsü
- 2004 - Eski Tüfeklerin Sonbaharı
- 2005 - Nazım Hikmet Şiirinde Gizli Tarih
- 2007 - 150'likler

*Denizli'nin Kale ilçesi sınırları içindeki
İnceğiz Kanyonu, Norveç fiyordlarını
aratmayacak derecede harika bir man-
zaraya sahip... Kanyonu görenler, bura-
sının neden tanıtımında eksik kaldığına
inanamıyor.*

İNCEĞİZ KANYONU ARTIK DENİZLİ'NİN!

Denizli'nin Kale ilçesi ile Aydın'ın Bozdoğan ilçesi sınırları arasında kalan İnceğiz Kanyonu, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından Denizli'nin olarak tescil edildi.

Süleyman KARAKULLUK

TÜRKİYE'nin fiyordları olarak bilinen Ege Bölgesi'nin keşfedilmemiş hazinelerinden İnceğiz Kanyonu'na, yıllardır "Denizli'ye mi ait Aydın'a mı ait" tartışması yüzünden hizmet götürülmekte sıkıntı çekiliyordu. 2014'te Kültür Bakanlığı Aydın Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü'nün kararına rağmen bu tür tartışmalar bitmek bilmiyordu. Sonunda, geçtiğimiz günlerde son karar verildi ve İnceğiz Kanyonu'nun Denizli il sınırları içinde olduğu kesinlik kazandı.

Kanyonun adı nedir?

Denizlililer bu muhteşem kanyona İnceğiz Kanyonu derken, Aydınlılar ise Arapapıştı Kanyonu diyor. Kanyonda halen herhangi bir işletme bulunmuyor. Zira, Denizli ile Aydın belediyeleri arasında İnceğiz Kanyonu'nun kime ait olduğu konusunda ihtilaf vardı. Son iki yıldır,

senin benim tartışmasına Muğla da katılınca, Arapapıştı kanyonunun hali Arapsaçına dönmüştü.

İlgilenen olmayınca!

Dünyanın başka bir ülkesinde olsa, turizm patlaması yaptıracak ender doğa harikası bir yer olan İnceğiz Kanyonu, ne yazık ki bu üç il arasındaki kavga yüzünden, terk edilmiş bir virane haline gelmişti. Daha iki yıl önce kanyonda gürül gürül su akarken, şimdilerde su yok denecek kadar azaldı.

Kale Belediyesi destek bekliyor

Kanyonun, Kale Belediyesi sınırlarına içinde olduğunun tescil edilmesinin ardından, bölgede daha önceden yapılan küçük tesisler elden geçirildi. Hatta kanyon bölgesine, nöbetçi görevliler atandı. Kale Belediyesi, pandemi sebe-

biyle kanyon civarında şimdilik çalışma yapamıyor ancak, pandemi biter bitmez, bölgeye yeni tesislerin yapılacağı bildirildi. Restaurantlar, yeni bungalovlar, seyir terası ve yürüme parkurlarının yapılacağı öğrenildi. Haliyle Kale Belediyesi'nin bütçesi bu hizmetleri yapmaya yeterli gelmediği için Denizli Büyükşehir Belediyesi'nin destek vermesi gerekiyor.

Yeni tesis yapılacak

Denizli Büyükşehir Belediyesi, kanyonun en muhteşem manzaralarının izlendiği tepeye tesisler yapmış. Ancak bunlar tam olarak bitirilmiş değil. Sebebi de bölgenin iki il arasındaki ihtilafının devam etmesiydi. Tesislerde su yoktu. Tuvaletler berbat durumdaydı. Musluklar

yerlerinden sökülüp atılmıştı. Kale Belediyesi bu aksaklıkların en kısa zamanda gidericeğini açıkladı.

Devlet sahip çıkmalı

Devlet, İnceğiz Kanyonu'na mutlaka el atmalı artık. Zira burası, gerçekten bulunmaz güzellikte bir yer. Bırakın Türkiye'yi dünyada bile örneği az olan mükemmel bir manzaraya sahip. Ulaşım için yollar yenilir, tesisler yapılır, yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmek için tanıtımlar yeterince yapılırsa, burası gerçekten bir darphane gibi işler. Böylece hem Denizli'nin hem de Aydın'ın bu bölgedeki köyleri turizm faaliyetinden kazanç elde eder...

Nasıl bir yer?

İnceğiz Kanyonu, yeterince tanıtımı yapılırsa, Denizli'den İnceğiz'e giden Kale-İnceğiz arasındaki yol düzeltilirse, burası yerli ve yabancı turizm sayesinde para basacak bir yer. Kanyona, Aydın Bozdoğan yönünden de gelinebiliyor. Hatta Kemer Barajı ile bağlantısı olduğu için baraj dibinden, kanyonu gezmek isteyenler için tekne seferleri düzenleniyor.

Uzunluğu 8 Km

İnceğiz Kanyonu'nun bulunduğu Denizli iline ait bölge tam bir tabiat harikası... Yaklaşık 8 kilometrelik kanyonda, 200-300 metrelik uçurumlar, yeşilin her tonu, bol oksijen ve muhteşem bir manzara ziyaretçilerini bekliyor.

Salgından önceki yaz İnceğiz Kanyonu'nu gezdiğimde arabamla böyle bir hatıra fotoğrafı çektirmiştim.

Celal Kazdağı

Celal Kazdağı

Bizler Saban Sürülürken Türkü Söyleyen Son Neslin Çocuklarıyız

Onlar saban sürülürken türkü söyleyen son neslin çocukları olarak değişimin içine doğdular. Daha elleri sabana değmeden demir pulluğu gördüler. Avuçları demir pulluğu kavradığında karşılarına traktör çıktı. Çocukken üzerine bindikleri döveni kullanmaya fırsat bulmadan patöze sap atarken buldular kendilerini. Üniversite için köyden ayrılmadan önceydi biçerdöverin ekin tarlalarına girişi.

CHP-MSP koalisyon hükümetinin özgürlük ortamında, büyük bir özgüvenle başladılar üniversiteye. Çok geçmeden kavgaların, çatışmaların, kursun seslerinin arasında buldular kendilerini. Diplomayı almaya kadar tam 5388 gencin cenazesi kaldırıldı. Üniversite bittiğinde karşılarında bambaşka bir hayat vardı. İçe kapanan Türkiye birden dışa açılmış, hayatın bütün dengeleri ve değerleri değişmişti.

Anadolu bütün unsurlarıyla şehre akmış, önce devlet kadruları değişmiş, sonra kentler. Onu sermayenin el değiştirmesi izlemişti.

Kitap bu muazzam değişimi arkasına alarak Meme ile Celal'in 1970 yılında ortaokulda başlayan arkadaşlığının hikayesini anlatıyor. Köyün, kasabanın, şehrin değişimi ile birlikte izelde 6-Fen sınıfının, genelde 78 kuşağının serüvenini ele alıyor.

Bu kitap sadece yaşananları anlatmakla yetinmiyor, yaşamakta olduğumuz geçiş dönemine dikkat çekerek, Gezi olaylarının ışığında, geleceğe dair de bir perspektif sunmaya çalışıyor.

KDY

9 786257 756749

ISBN: 978-625-77967-4-9

Bizler Saban Sürülürken Türkü Söyleyen Son Neslin Çocuklarıyız - Celal Kazdağı

D

Bizler Saban Sürülürken Türkü Söyleyen Son Neslin Çocuklarıyız

50 Yıllık
Arkadaşlığın
Anısına

KDY

BİZLER SABAN SÜRÜLÜRKEN TÜRKÜ SÖYLEYEN SON NESLİN ÇOCUKLARIYIZ

Onlar saban sürülürken türkü söyleyen son neslin çocukları olarak değişimin içine doğdular. Daha elleri sabana değmeden demir pulluğu gördüler. Avuçları demir pulluğu kavradığında karşılarına traktör çıktı. Çocukken üzerine bindikleri döveni kullanmaya fırsat bulmadan patöze sap atarken buldular kendilerini. Üniversite için köyden ayrılmadan önceydi biçerdöverin ekin tarlalarına girişi.

Akalanlı gazeteci Celal Kazdağı yeni kitabında kendini, doğup büyüdüğü Akalan'ı, Acıpayam'ı ve 50 yıl süren bir dostluğun hikayesini yazdı.

Ortaokulda Kelekçili Mehmet Kurt ile başlayan arkadaşlığın 50. yılında önlerinden akıp geçen hayatı, köyün, şehrin değişimi ile birlikte esasında kendilerinin ve beraber okudukları Acıpayam Lisesi ilk Modern 6-Fen sınıfının hikayesi var kitapta.

Kendi yaşadıklarını merkeze alarak değişen hayatı, sosyolojiyi ve zihniyeti anlatmaya çalışan Kazdağı kuşaklar arasında eylem ve mücadele biçiminden ekonomik anlayışa kadar değişen pek çok şeyi de ele alıp değerlendiriyor. Köyün değişimi ile şehrin değişimini yazarın arkadaşıyla birlikte kendi deneyimleri üzerinden anlatmaya çalışan kitap saban sürerken türkü söyleyen babalarının köyün kültürünü üreten son nesil olduğuna vurgu yapıyor. Şimdilerde köyün ve kasabanın üretilen kültürün tüketici-

si olduğunu aktararak köylerin ve kasabaların piyasaya nasıl teslim oldukları da kitapta anlatılmaya çalışılıyor. Şehirde oluşan iki mahalle arasında yaşanan gerilimin ürettiği sorunlara belli ölçüde dikkat çekiliyor.

Kitap doğal olarak geçmişi inceliyor, yaşanan hayatları göz önüne seriyor ama bunu bir nostalji havasında ele almıyor. Kitap esasen dünü yazarken yaşanan sürecin bir geçiş dönemi olduğuna vurgu yaparak yarına, yarının dünyasına ışık tutmaya çalışıyor.

Kitap yeni dünyaya özgü yeni bir teknolojiyle okuyucuya ulaşıyor. Matbaayı devreden çıkaran bu yeni tarz dijital yayıncılıkta yayınevi ve yazar okur ile doğrudan buluşuyor. Kitap KDY (Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık) tarafından dijital olarak basılıyor. Yalnızca Kitapyurdu internet sitesi üzerinden kitap satın alınabiliyor. Siz kitabı internetten sipariş ettiğiniz zaman kitap sizin için dijital baskı yöntemiyle basılıyor ve size kargo ile ulaştırılıyor.

ACIPAYAM'IN 100. YIL MEZUNU OLMAK

Celal KAZDAĞLI

Bizim liseden mezun olduğumuz yıl Acıpayam'ın ilçe (kaza) merkezi oluşunun 100. yılı dönümüydü. Aslında Acıpayam'da Hükümet (Kaymakamlık) 1868'de ilk olarak Kayser'de kuruldu. "Gelen memurlar kasabanın ahlakını bozuyor" gerekçesi ile Kayser'de Kaymakamlık istenmeyince, kaza merkezi 1874'te Acıpayam'a nakledildi.

Bizler 6-Fen Modern Matematik olarak Acıpayam'ın ilçe merkezi oluşunun 100. yılında mezun olmuştuk. Ama bunu o dönem bilmiyorduk; uzun yıllar bilmedik. Öyle olduğunu yeni fark ettik. Doğup büyüdüğümüz yerlerin tarihini anmak, dönüm noktalarını takip etmek gibi bir alışkanlığımız yoktu. 100 yıllık, 300 yıllık bir perspektifle geçmişimize bakıp, potansiyelimizi anlamaya hiç bir zaman çalışmadık. Geçmişimizden geleceğimize bakıp bir öngöründe bulunmak gibi bir huyumuz olmadı. Anılarımızı biriktirme, kültürümüzü yazıya dökmek, geleceğe aktarma gibi bir bakış açısı verilmedi hiç birimize. O yüzden Acıpayam'ın ilçe merkezi oluşunun 100. yılında mezun olduğumuzu yıllar sonra fark ettik.

Asıl fark ettiğimiz şey 100. yılında bizim lise mezunu oluşumuz değildi. O yüzüncü yıl Acıpayam için bir dönüm noktasıydı. Kaza merkezi oluşundan 1974 yılına kadar Acıpayam esas itibarıyla dışa kapalı, Yatağan, Yeşilyuva ve Kızıllıhisar esnafı üzerinden dış dünya ile sınırlı ticari teması olan, tarıma dayalı bir ekonominin hakim olduğu, geleneksel ilişkilere bağlı köylü bir toplumdur. 1974'le birlikte bu değişmeye başladı. Her şeyden önce Acıpayam'a Almanlar üzerinden ciddi para girdi. Acıpayam ilçesi finans sisteminin bir parçası oldu ve çok sayıda banka şubesi açıldı. Beyaz eşya, kahverengi eşya satan bayilikler ortaya çıktı. Çimento, tuğla, seramik gibi inşaatla yönelik bayilikler ile lastik, yem gibi bayilikler hızla arttı. Otomobil ve

minibüs sayısının artması köyler ile Acıpayam arasında ulaşımı kolaylaştırdı. Köyde yaşayanlar sabah ilçe merkezine gelip, akşam dönme imkanı elde etti. Önceleri Kelekçi, Gölcük, Alcı, Çavdır, Karahöyük gibi büyük pazarlar vardı. İnsanlar ihtiyaçlarını oralardan karşılardı. Yeni dönemde diğer pazarların hepsi kapandı, Acıpayam pazarın kurulduğu tek merkez haline geldi. Bu durum paranın daha çok Acıpayam merkezinde toplanmasına yol açtı.

Köylünün ürettiği süt ve yumurta Denizli, İzmir gibi merkezlere günlük satılmaya başlandı. Köylü ilk kez kendisi için üretimden pazar için üretime geçti. Gimek ve Acıselsan gibi Almanya'da çalışan işçilerin ortaklığında kurulan teşebbüsler Acıpayam'ın aklına sanayi yatırımı fikrini yerleştirdi. Acıselsan başarılı oldu; Gimek hayal kırıklığıydı.

Bu gelişmeler Acıpayam'ın zihin dünyasını değiştirdi. Ana faaliyet olan tarımın yerini ticaret, tarıma dayalı sanayi, inşaat, otomobil, elektrik, beyaz eşya ticareti ve tamirciliği, döviz alış verişinin yapıldığı kuyumculuk gibi alanlar aldı. Acıpayam'ın köyleri kavun-karpuz, süt, yumurta, et gibi temel ürünleri Denizli, Antalya, Muğla, Aydın, İzmir'e satmak için üretir oldu. Almanya başta olmak üzere dış dünyadaki gelişmeleri dikkatle izlemeye başlayan Acıpayam kapısını, penceresini dışarıya açmış, zihin dünyasında hızlı bir değişime uğramıştı.

Değişen Biz miydik, Şehir mi

Memed de ben de hayatı düz yaşayanlardan değildik. Çok büyük alt üst oluşların içinden çıkmış, ayakta kalmıştık. Sadece köyden kente gelmiş, üniversite mezunu olmuş, şehirde iş bulmuş, evlenip kente yerleşmiş insanlar değildik. Hani "Başına bir talihsizlik gelmemiş insandan daha şanssız yoktur" diye bir söz vardır ya. Biz tam öyleydik. Her birimizin başına

bir değil, peş peşe pek çok talihsizlik geldi. O açıdan çok şanslıydık. Yaşadığımız her talihsizlik, esasen, bize hep yeni bir meydan okumaydı. Her yeni meydan okuma, bizim için yeni bir çıkışı, fırsatı beraberinde getirdi. Memed’le benim belki de en büyük şansımız o meydan okumaların içinde var olan yeni fırsatları görüp, bir şekilde ona tutunmuş olmamızdı.

68 kuşağı bizden farklıydı. Esas itibarıyla İstanbul ve Ankara’da vardılar. İzmir’de kendilerini ancak gösterebiliyorlardı. O yıllarda üniversite şehri olan Trabzon ve Erzurum’da yok gibiydiler. Başta Fransa olmak üzere Avrupa üniversitelerinde başlayan eylemlerden etkilenmişlerdi. Hareketin yüzü batıya dönük, kafası ve ruhu Paris’ten esen rüzgara açıktı. Üniversitede okuyan 68 gençliği daha çok kentli orta sınıf ailelerinin çocuklarıydı. Murat Belge’nin deyimiyle çoğunun ailesi Demokrat Parti’ye kaybeden küçük burjuva CHP’lilerdi. Anadolu şehirlerinden gelen öğrencilerin çoğunluğu kent merkezliydi ve memur çocuklarıydı. Nüfusun üçte ikisi köylerde yaşıyordu ama onların üniversite okuyan çocukları yok denecek kadar azdı. Köyden kente okumaya gelenlerin şehre ayak uydurmasının önünde bariyer yoktu. Kentte yaşayanlar onları kabule hazırды. Köy Enstitülü öğretmenlerle yaygınlaşan “Orada bir köy var uzakta; gitmesek de görmesek de o köy bizindir” anlayışı Anadolu’dan gelen öğrencilerin kabulünü kolaylaştırıyordu. Mustafa Kemal’in “Köylü milletin efendisidir” sözü romantizmini henüz yitirmemişti. Şehirlerin beslenmesi büyük oranda, köylünün üretimine bağlıydı. 68 kuşağıyla ortaya çıkan Anadolu Pop Müziği köye, onun geleneğine, kültürüne yönelme arayışının, “o uzakta duran bizim köye” ulaşma isteğinin bir sonucuymuş gibi duruyordu.

Değişen üç şey vardı bizimle 68 kuşağı arasında. Köyden kente göç artarak sürdüğü için, gecekondu semtleri şehirlerde ağırlığını giderek hissettirmeye başlamıştı. Üniversite, akademi ve yüksek okullar çoğalmış, üniversiteye okumaya gelen köy çocuklarının sayısında ciddi bir artış olmuştu. 1974’ten sonra üniversi-

teye okumaya gelen “kasketlilerin çocukları” şehirlerde kentli akrabalarını değil, 68 kuşağının miras bıraktığı örgütleri bulmuşlardı. Çatışma yerine konuşmayı önceleyen 68 kuşağı, bizden farklı olarak, kendi örgütlerini kendileri kurmuştu. Biz 78 kuşağı onların örgütleriyle işe başladık.

Bizim gibi kırsaldan şehre okumaya gelen öğrenciler, kentle yeni bağlar kurmak, arkadaşlıklar edinmek, eski alışkanlıklarından kurtulmak istiyorlardı. İşler umdukları gibi yürümedi. Bir defa kentli orta sınıfa mensup öğrenciler kendilerini aralarına almaya, arkadaşlık kurmaya 68 kuşağı gibi, açık değillerdi. Çünkü köyden gelen öğrenciler kentli öğrencilerinin arasında kaybolamayacak kadar çoktular. Doğrusu büyük şehirde onları bekleyen kentli öğrenciler değil, Anadolu’nun diğer illerinden gelmiş kendilerine benzer öğrencilerdi. Bir de 68 kuşağının temelini attığı öğrenci örgütleri vardı. 12 Mart’ta ortadan kaybolmuş o örgütler köyden gelen gençleri bir yandan yeni hayata hazırlayıp, şehre uyumlarını sağlıyor ama öte yandan onların geleneğini ve kültürünü aynen muhafaza ediyordu. “Büyük şehir sizi bozar” diyen ailelerin yerini bir tür o örgütler almıştı. Örgütlerin ya da teşkilatların elinde, sağcı ya da solcu, devrimci veya ülkücü olduklarına bakılmaksızın, gençler ya çatışmanın bir unsuru haline geldiler ya da örgütlerle aralarına mesafe koyarak, nispeten yumuşak bir şekilde, şehre uyumu sağladılar. Bu yolu seçenler o ideolojilerin taşıyıcısı olmayı sürdürseler bile birey olarak var kalabildiler.

Memed’le benim payıma ikincisi düşmüş, bizi kabul etmek yerine kendinden uzak tutmaya ve dışlamaya hazır kente ve kentliye karşı önce örgütle, teşkilatla birlikte durabilmiş, o sayede şehirde tutunmuş; şehirde kendimize yer edindikçe mensubu olduğumuz örgütler içinde birey olarak kalabilmenin yollarını aramıştık. 12 Eylül’de yaşanan kırılma ile örgütlerden uzaklaşmış, devletin kurduğu baskı, denetim ve yasak ortamına rağmen kendi kişisel özgürlüğümüze kavuşmuş, şehre uyum sağlayabilmiştik. Bizim şehirli olma maceramız

68 kuşağı ve önekilere göre ara istasyonlara ihtiyaç duymuş, uzun sürmüştü.

Aslında biz, bizden öncekilerle sonrakiler arasında kalmıştık. Önekilin uyumu çok kolay olmuş, bizimki sancılı ve maceralı bir serüven izlemişti. Bizden sonra şehre gelenlerin durumu çok daha farklıydı. Onlar tam bir meydan savaşına tutuşmuş, önce kendi cemaatlerini, derneklerini, teşkilatlarını, vakıflarını kurmuş, semtlerde, mahallelerde, sokaklarda oluşturdukları gettolarından şehri fethetmiş; şehre eklenmek, onun bir parçası olmak yerine, kendi hükümlerini sürdürmeyi tercih etmişlerdi. 80'lerin sonunda kentliler savunmaya geçmiş, 90'larla birlikte pek çok alanı terk etmeye başlamış, yenilmişler; kendi küçük gettolarına, sitelerine ve semtlerine sığınmışlardı.

Memed İzmir'de, ben önce Ankara sonra İstanbul'da iki arada kalmıştık. Köyden gelmiş; bir şekilde şehirde kabul görmüş, aile kurmuş, meslek edinmiş, mülk sahibi olmuştuk. Kendimizi "biz artık şehirliyiz" diye ilan edemeden bu defa köyden şehre bizden sonra gelen kuşaklar ile daha önce gelip şehirli olanlar arasında kalmış, adeta tost olmuştuk. Ne tam şehirliydik ne de bizden sonra şehre fethetilenlerden idik. Her iki tarafla ilişki içindeydik. İki tarafı anlıyor, biliyor, iki mahallenin ikisiyle de görüşüyor, konuşuyorduk. Her iki tarafta dostlarımız vardı ama hiç bir taraf bizi içlerine sindiremiyor, kendilerinden kabul etmiyordu. Benimle Memed gibi olanların bir mahallesi yoktu. Mahalle aramıyorduk. Çinlilerin öfkeli olduğu kişilere söylediği "geçiş dönemlerinde yaşayalım" bedduasına uğramış insanlardık.

Türkiye dönüşüyordu. Birilerinin fetih, öbürlerinin işgal dedikleri şey aslında bir dönüşümdü. Hepimiz, herkes, her yer bir şekilde değişiyordu. Öğrenci olarak geldiğimiz şehirler, geldiğimiz yıllardaki halini tanıyamayacağımız kadar değişmişti. Değişen sadece bizler değil, belki bizden daha çok şehirlerdi.

Ben o büyük alt üst oluş içinde değişip dönüşüğümüzü hissediyordum fakat bir türlü

kendime kondurmak istemediğim için değişimi fark etmiyor gibi davranıyor, bir türlü kabul etmek istemiyordum. Benim bu inadımı kıran şey İzmir'de biricik kızının düğününde bizim Memed'e Mehmet diyen Kadriye'nin o seslenişiydi. Evet Memed; Mehmet olmuştu. Ben, o ben değildim artık; başkalaşmış, değişmiştim.

Sadece bizler değil, tıpkı şehirler gibi içinden çıkıp geldiğimiz köyler de değişmişti. Köyün kent için eski önemi yoktu. Şehirler köy olmadan kendilerini besleyebilecek duruma gelmişlerdi. Artık köy, köylülük iyileştirilmesi gereken bir şey olmaktan çıkmıştı. Tümünden dönüşmesi gerekiyordu. Ben köyün iyileştirilmesi için epey çalışmış, o yöndeki çabalara büyük katkı vermiş biriydim. Köyü iyileştirmenin, mevcudun devamı için çaba harcamanın bir işe yaramadığını gördüm. Bizim köy hep terk edilen yer oldu. Kalanlar ve az da olsa yeniden köye dönenler başka şeyler yapmaya başladılar. Aslında kendilerini ve köyü büyük oranda dönüştürdüler. Bugün dönüp baktığımda içinden çıkıp geldiğimiz köy yok artık. Başkalaşan, değişen, dönüşen bir köy gerçeği ile karşı karşıyayız. Başka köyler ne durumda bilmem ama bugün bizim köyün ortaya çıkan iki özelliği var. Bir yanda pazar için üretim yapan köylüler var, şehirde değme esnaf ve KOBİ'den daha fazla para kazanıyorlar. Öbür tarafta şehirden ya da Almanya'dan emekli olanların gelip yaşadıkları bir köy var. Yaptıkları bahçe evleriyle tam bir sayfiye yerindeymiş gibi davranıyorlar. Yeni kuşakların hepsi dünyayı İstanbul'da oturan bizler gibi aynı araçlar üzerinden takip ediyorlar. Haberleri sosyal medyadan alıyorlar, müziği internetten dinliyorlar, abone oldukları platformlardan dizi, film izliyorlar. Whatsapp uygulamaları var, oradan haberleşiyorlar, paylaşımında bulunuyorlar. Biz gibi şehirde oturanlara benzer şeyler yapıyorlar. Birbirleriyle uğraşmaları, didişmeleri eskisi gibi değil. Hepsisi, her şey değişti.

Bugün Akalan, Kelekçi, Acıpayam 50 yıl öncesinden çok farklı.

TARIK BAYKARA'DAN YENİ ESERLER

Tüm nesneler, maddeler, eşya ve malzemeler, binlerce yıllık gelişimlerin sonucunda bize ulaşarak fayda, rahatlık, konfor, kolaylık, hız, pratiklik ve kaliteli bir dünya sunuyor. “Madde/Eşya” yani madde bilgisi, malzeme bilimi yani “Malzeme Bilim ve Teknolojileri”, hemen hemen her yönüyle yaşamın her yanında, her yerinde bulunuyor. Bu bakımdan önemli ve vazgeçilmez. Yoğun bir biçimde, bir yandan maddenin iç yapısı araştırılıyor bir yandan da yeni yeni ürünler geliştirilmeye çalışılıyor. Madde, atom çekirdeğinden başlayarak elektronları, elektron devinimi ve enerjileri ve benzeri pek çok özelliğiyle derinlemesine merakımızı cezbediyor ve araştırılmaya devam ediliyor.

- Kitap Adı: İleri Malzemeler - Bilim ve Teknolojileri
- Yazar: Tarık Baykara
- Yayınevi: Nobel Akademik Yayıncılık
- Hamur Tipi: 1. Hamur
- Sayfa Sayısı: 590
- Ebat: 16 x 24
- İlk Baskı Yılı: 2020
- Baskı Sayısı: 1. Basım
- Dil: Türkçe
- Barkod: 9786254065347

Bu kitap, 35-40 yıldan fazla bir süreçte oluşan birikimlerin eseridir. Yazarlar, kariyerleri ve yaşantılarında, zırh bilim ve teknolojileriyle ilgili çok önemli bilgi, tecrübe ve yoğun proje çalışmalarıyla, bu alanda Türkiye’de müstesna sayılabilecek konumdadırlar. Doğrudan zırh ve koruma teknolojileri kapsamındaki hammadde ve malzemeler, tasarım, araştırma ve geliştirme, yenilikçi ürün geliştirme, test ve analiz, doğrudan saha uygulamaları bu kapsamdadır.

Zırh, insanı, yapıyı veya aracı koruma işlevi görür. Bir objeye, kişiye veya araca doğrudan gelen silah, mermi, darbe veya etkiye karşı, koruyucu bir örtü olarak da görülebilir. Savaş veya çatışma ortamında veya tehlike arz eden bir ortamda, oluşabilecek hasar, yaralanma veya patlamalara karşı koruma işlevine sahiptir.

- Kitap Adı: Zırh Teknolojileri
- Yazar: Tarık Baykara , Volkan Günay , Alparslan Demirural
- Yayınevi: Yeditepe Üniversitesi Yayınları
- Hamur Tipi: 1. Hamur
- Sayfa Sayısı: 512
- Ebat: 16 x 23
- İlk Baskı Yılı: 2020
- Baskı Sayısı: 1. Basım
- Dil: Türkçe
- Barkod: 9789753071116

ÖMRÜM YETERSE

Raşit EVŞEN

Seherde çıktım yollara
Elimde bir çıra, bir de sopa.
Çıktım, indim çaldım kapıları
Aradım, aradım, ha aradım.

Sordum durdum, gören var mı?
Sırtında yırtık zıbın, elinde çaput topu
Ayağında çarık mı var, yoksa çıplak mı?
Aradım, sordum gören olmadı.

Sokak sokak aradım durdum
Görenler de gördüm demedi bana.
Bir ara oturmuş dibek taşına
Ordan kalktığını gören olmadı.

Aşağı Oda'da¹ oynuyorlar, toasmaçlı kayrak
Gittim vardım, ben de oynayayım.
Kayrak yok demeyin bana, bulur gelirim.
Oynadım, oynadım ama doymadım.

Oyun bitti, bir de çam bulalım
Seçelim bir ebe elsende² oynayalım.
Yakalanmayalım, daldan dala kaçalım,
Yakalasın bizi, ebe olalım.

Sığır güdenleri gördüm, koşturup durur.
Tutmuş böğelele dağılmış sığırlar.
Yay boynuzlu öküzüm de Karadağ'a³ doğru
Aradık, aradık, ha aradım.

Ne yaptın dedim, yapıştım yakama
Ne bu hâlin, koşturup durursun?
Bırak yakamı dedi, söylerim babama,
Ne güzel günlermiş, arayıp durdum.

Ara, ara durmadan ara
Dürümünün içinde var mı pırasa?
Baldırın çıplak, kalın mı, hırkan varsa?
Tamahtım⁴ vardı çakşıra, dokuyuveren olmadı.

Çok yorulmuşsun, koşturup durma
İç Alanı'ndan Tombalak'a yokuş yukarı.
Ne işin var, Uzun Oluk'ta, Ters Çayırı'nda?⁵
Hep oraları dolaşıp, koşturup durdum.

İnternette gazeteci hemşehrimiz Yukarı Karaçay'dan (Kocapınar) Muhammet Karaçay'ın paylaştığı bir resim. Bir kış güneşinden istifade etmeye çalışan köylüler. Arkadaki yapı yazarımız Yaşar Çağbayır'ın babasının muhtarlığı sırasında köylüyle imece usulü yapılan ve onun da içinde okuduğu ilkokul.

1- Köy odalarından birisi; önündeki boş alanda çocuklar oynar, köye gelen sele sepetçi ve kalaycı kuyumcu gibi zanaat erbabı tezgâhlarını kurardı.

2- Geniş dalı yüksek çam ağalarında daldan dala atlayıp kaçarak oynan bir çocuk oyunu.

3- Denizli-Serinhisar-Kocapınar köyünün kuzeyinde bir dağ

4- Heves, şiddetli istek

5- Kocapınar'da tarla ve semt isimleri.

KAPI ÖNÜ SOHBETLERİ METRUK EVLER, KAHVEHANELER

Mustafa KÜTÜKCÜ

Bir yabancınn ilk kez geldiği bir kasabada en çok dikkatini çeken şeylerin başında orada yaşayan insanların selâmlaşma biçimi ile evlerinin görünümü gelir. Ya da bana öyle gelir.

Nişanlımla beraber ilk kez geldiğim Yatağan'da da insanların, daha doğrusu kadınların birbirine selâm verme ve diyalog başlatma biçimi benim çok dikkatimi çekmişti. Bir de evlerin metruk görünümünü merak etmiştim.

Nişan üzerinden 11 ay geçmiş ve evli olarak artık kasabaya yerleşmiştik.

Yeni evliler olarak eşimin aile büyükleri olan akrabaları ziyaret etmeye vakit ayırıyor, ya da eşimin iş çıkışı, mevsim itibarıyla henüz akşam vakit var diyerek bir kapıyı çalıyorduk. Kısa süreli muhabbetten sonra müsaade isteyip ayrılıyorduk.

Bu ziyaretlere giderken yol üzerinde kapı önlerine öbekleşmiş ikili, üçlü grup olmuş kadınların sohbetlerine de denk geliyorduk. Ve eşim gruba yaklaşırken şayet ben gruptan tarafta yürüyorsam kendisi o tarafa geçer, birkaç adım

kalınca “Oturdunuz mu?” diye lâf atardı. Karşı taraftan da kapısı önünde oturan evin sahibi olduğu anlaşılan hanım cevap verirdi: “Oturupbaarız!” Ve sonrasında mükâleme başlar, kısa kısa soru-cevaplarla gönül alınır, oradaki insanları “çiğneyip geçme” saygısızlığı yapılmamış olmanın rahatlığıyla ayrılır, hedefimiz olan kapıya geçerdik.

Bu tür selâmlaşmaların ardından eşime sormuştum: Neden “Selâmünaleyküm!” ya da “Hayırlı günler!” gibi selâm vermiyorsun da, oturduklarını görüp durduğun halde “Oturdunuz mu?” diye soruyorsun?

-“Burda senin dediğin şekilde selâmı erkekler verir. Kadınlar arasında selâmlaşma şekli böyledir.” Demişti.

Bu gezinmeler esnasında dikkatimi çeken bir başka şey ise bazı evlerin metruk görünümleliydi. İki farklı metruk görünüm vardı. Birincisi: Metruk ama temiz. Çok dikkat çekici bir durumdu bu benim için. Nasıl oluyor da içinde hiç insan görmediğim, pencereleri sürekli perdeli duran, kapısı açılmayan evlerin perdeleri tertemiz görünüyor, çatısındaki kiremitleri aktarılmış, kuru yaprakları temizlenmiş, avlusundaki çiçekleri ve ağaçları hep bakımlı olabiliyordu? Bu soruların cevabını verebilmem için bir dînî bayram görmem yetti. Meğerki o benim metruk olarak gördüğüm evlerin sahipleri başka şehirlere ekmek peşinde gitmiş ama ata ocağını unutmamış, dînî bayramlarda mutlaka ata ocağına gelir, bayramını hısım-akraba ile birlikte yaparlarmış. Hattâ o hanede yetişmiş bütün kardeşler gurbetçi olsalar da bayramlarda ya da yakınlarından birinin vefatı halinde Yatağan’a gelirler, ata ocağında toplanır, ocağı tütürürlermiş. Ve evlerin bakımını da mutlaka yapar, yaptırır, manevî bağın varlığını her vesileyle hisseder, hissettirirlermiş. Bu durumda olmayan haneler de yok değildi tabii. İki farklı metruk görünüm dediğim evlerden ikinci tipteki evler ise neredeyse yıkılmaya yüz tutmuş,

çatıları yer yer çökmüş, bahçe duvarları perişan görünümde, avlularını yabanî otlar sarmış, hane sahibinin sağlığında diktiği üzüm asması bile artık tamamen yabanileşmiş halde bulunan evler de gördüm. Bunların içinde yetişenler, kendi yaşadıkları şehirlerden, doğup büyüdükları bu haneye gelmeye fırsat bulamayan, üç-beş yılda bir gelebilen, geldiğinde birkaç saatliğine akrabalarını ziyaret edip gidenlerdi. Ya da dış ülkelerde çalışan gurbetçilerdi. Tam tezat bir durumdu bu. Demek ki göç dediğimiz olgu, her yerde hiç değişmeyen yüzünü burada da gösteriyordu.

Neyse... Gelelim diğer evlere...

Canlılık emaresi neydi biliyor musunuz? Evlerden gelen örs-çekiç sesleri... Tüten bacalar... Gürültülü çalışma ortamında iştilebilsin diye yüksek sesle açılmış olan teyplerden, radyolardan yükselen müzik sesleri. Bu sesler sabahın erken saatlerinde başlar ve ikindi ile akşam arası kesilir, o saatten sonra işini paydos eden kişi yıkanıp temizlenir ve kasaba meydanındaki kahvehanelerden müdavimi olduğu birinde arkadaşlarıyla sohbet, tavla, dama, okey, domino, pişti oyunlarına ve ürettiği malının pazarlamasına giderdi. Kasabada, nüfusa göre çok fazla diyebileceğim sayıda kahvehane olması da dikkatimi çekmişti benim. Niye böyle, diye merak ettiğimden sormuştum bir gün merhum Kara Mustafa’ya. Verdiği cevap benim için çok enteresandı: “Siyaset vaa ya siyaset... Cinneele şeytannaa birbirini çarpmasın deye ayrı duruyola..” Sen hangi taraftasın? Diye sorduğumda :”Yerine göre..” demişti ve eklemişti: “Heekes benim gibi.”

Kahvehaneler gene çok. Ama hâlâ aynı şekilde siyaset ayrılığı sürüyor mu bilmiyorum. Ben Yatağan’dan çıkalı 33 sene bitti. Arada bir akraba ziyaretine gidiyoruz eşimle beraber ve birkaç saatlik ev ev dolaşmanın sonunda dönüp geliyoruz. İnşallah siyaset yüzünden birbirine küslükler sona ermiştir. Vesselâm...

HACIANNEME

Zeynep KAYA

Nereye gidiyorsun diyor, 'yıllara' diyorum. Gidiyorum ama bende bir çekingenlik, ayaklarım duruyor. Ben mi çekiniyorum ayaklarım mı? Adımlarım ağır aksak. Elimde küçük bir fotoğraf makinesi. Çeşmenin ve yıkılmaya yüz tutmuş evin fotoğraflarını çekeceğim. Ne kadar sığarsa, birkaç karesine bir geçmiş koyacağım. Biliyorum hiçbir resim karesi kenarı sararmış eskilerin yerini tutmayacak. Yine de düştüm yola...

Bahar yerden göğe saltanatını sürüyor. Ağaçlar gelin gibi. Çeşmenin kırık taşlarında yosunlar. Yağmur sonrası ıslaklık. Çeşme. Taşlarını okşuyorum. Yılların özlemi.

Kapının önünü çimen ot kaplamış. Eskiden kapı yüksekte yol aşağıdaydı. Çalışmalarla mı yol yükselmiş de kapının önü böyle çukurlaşmış anlamadım. İçeri gireceğim. Anahtarı çeviriyorum olmuyor. Bir daha çevirirken az önce kopamadığım suyu kesik mahzun çeşmeye çeviriyorum başımı. Öyle mahzun ki... Susuz bir çeşme yıkık dökük bir ahar ve artık yağmurların ıslaklığıyla

parlayan kırmızılı taş döşeme. Dayanamıyorum gözlerimi kapıyorum. Hayal işte birden olduğundan su akmaya başlıyor ve çeşme'nin başı çocuk sesleriyle çınlamaya başlıyor. Su sesi çocuk sesi birbirine karışıyor. Tam aralarına katılacağım elim gayri ihtiyari unuttuğum anahtarı çeviriyor. Kapıya dönüyorum. Önümde yolun yüksekliğinde heybetini kaybetmiş olsa da kocakapı. Güçlülükle yağmurdan şişmiş olan kanadı itiyorum. İçeri giriyorum. Merdiveni çökmüş, bir hüznü kaplıyor içimi, çocukluğumdan kalan ne su sesi ne çocuk sesi. Demişlerdi de inanmamıştım. Bu da nesi? Bu kırık döküklükte ne? Trabzanı düşmüş. Basamaklar kırılmış, dökülmüş. Merdivenin her an düşecekmişçesine asılı kalışı evden kopuş bağın kesilişi ve geçmişe dönemezsin gibi. İçim ürperdi. Bu bir reddediş olamazdı. Terk edilmiş, boyun bükme belki de. Ellerimi koynuma sokuyorum. Hacı annem ve benim yalnızlığımızı eve miras bırakmıştık. O da kahrından dökülüyor olmalı. Yağmurdan yaştan çürümeye başlamış rengi değişmiş. Nasıl çıkacağımı düşünecek değil-

lim elbette. Gelmiştim ve çıkacaktım. Çocukken koşarak inip çıktığım merdiveni bu yaşlı halin asırlar çıkması nasıl izah edilir bilmem. Çıkıştım. Merdiven başı kapıyı da açtıktan sonra hayat ve üç sıra oda kapısı. Pencerenin birisi sonuna kadar açık. Issız soğuk nemli ve loş bir hayat karşılıyor beni. Ceviz ağacındaki kuş seslerini duyuyorum. Yer yer sıvaları dökük duvarlar aklığını kaybetmiş dalaz dalaz olmuş. Taban tahtaları da tozdan topraktan kaybolmuş. Ortalıkta birkaç eski çamaşır ve poşet dağınıklığı. Temizlik imandandır derdi Hacıannem. O nazik elleriyle günde kaç kez süpürürdü. İçimi boşluk kaplıyor. Hiç böyle perişan görmemiştim. Her şeyin bir mühletinin olduğu bu fani dünya da ne hazırmış dağılmaya yıkılmaya..Miras savrukluğuydu belki . Belki de aşırı değer ya da değersizlik. Bu viraneliğin başka izahı olmaz. Eksik aramanın ayıplığında büyüyen ben büyüdüğüm evin bugünkü eksiğinde değilim elbet. Gelişim belki yıllarla yüzleşme. İnsanlık halidir bilirim bilirimde yine de tozu toprağı silkeleyip benli yıllara dokunmak isterim...Affet beni Hacıanne, dört duvarın mahremiyetine dokunmanın mahcubyetindeyim. Hem kime ne anlatacağım Hacıanne, senden başka?

“Kapıları hızlı kapatıyorsunuz sıvalar dökülüyor. Sen de gelenlere uyuyorsun a kızım. Sıvamaya takatim mi var? Sıvama ev yıkılıp gidecek” Dediğini duyar gibiyim. Korktuğun evin başına gelmiş Hacıanne, ev yıkılacak. Toprak çanağı nerede Hacıanne, ya süpürge?

Elinde tesbih odanın hangi köşesinde? Resmini çekeyim. Sessizliğini duyuyorum. Küçücük bir çocuğun nefesine sığınışını. Kim anlar bizim dilimizden? Kim bilir korkularımızı? Yaralı bir geyik yavrusu gibi bir beyitteki ağtımızı? Senin duayla ulaştıklarına ben hafızamda kalan yüzleri boşluğa çizerek ulaşıyorum. Ampulün sarı ışığında sindiğimiz köşelerimiz çok kalabalık, mesafelerimiz çok uzak, birbirimize yaklaşıyoruz.

Geçen gün ömürdendir ikinci oldu akşama ne kaldı derken akşam olmuşta, saatte zaman durmuş. Beş'e on yedi var. Yitik bir vaktin belki bir yaz sabahı ezanında, belki bir kış akşamında kalakalmış akreple yelkovan. Bir kıyısından asılsam yıllara, beri gelemeyecek kadar geride kal-

mışlar. Çekip alsam hatıraları içinden, her şeyi toz örtmüş. Boş veriyorum geçmiş zamanı güne geliyorum. Duvar duvar resimlerini çekiyorum odanın. Merak ediyorum dolaba yazdıklarımı okuyorum. /.../ Sanıyorum onlar zamana attığım çentiklermiş. Kapağını açmak gelmiyor içimden. Sakladıkları kendinde kalsın. Perdeleri örtülü/kapalı pencereler ana duvarın kalınlığında yokmuş gibi duruyorlar, içerisi neredeyse karanlık. Oysa kış günlerinde içeride odanın ortasındaki teneke sobası ile karşı tepenin kar manzarası birleşince sanki bir masal evi gibiydi içlerinde oyunlar oynadığım bu küçük pencereler...

Askıardaki birkaç yabancı giysiye takılıyorum. Benimle birlikte büyüyen yabancılik hissi sarıyor benliğimi. Birden nasıl davranacağımı şaşırtıyorum. Ait olmadığım evde ait olmadığım eşyalara mı el sürüyordum? Köşelerdeki örümcek ağları, sandık köşesindeki duvarın çatlağı kime kalmışsa kalmış dedirtse de, aklım hala yabancı giysilerin hükümlerinde. Ev gerçekten yıkılacak galiba. Hangisine üzülsem hangisini hatırlasam? Yabancılik gözlerimden akıyor. “Evveli Allah ben sağken kimse bir şey diyemez, bir şey yapamaz” diyen kahraman Hacıannem. Ah bir gölgene tutunsam.

Sandığın fotoğraflarını çekmeliyim. Bu köşe benim köşem. Çömeliyorum. Usul usul dokunuyorum. Adım atsam önyüzündeki resme gireceğim. Hayal dünyanın sırdaşı, muhafızı. Ne kadar güzel. Nasıl da sakinleştirdi beni. Kaplamasındaki tenekenin altınıydı biryana ortasındaki ağaçlar hep aynı yeşil. Sen onu hep cennetteki Tuba dallarına benzetirdin. Ondan mıdır Sandığı açmak töreni gibi bir şeydi. Her açtığımızda önlü arkalı genişliyorduk. Büyüyorduk, güçleniyorduk. Yanımızda olmasalar da yakınımızda hissettiklerimiz vardı. Yani senin. Eski bir parçada annen, küçük bir havluda baban, bir hac örtüsünde kocan, birkaç kumaş paçasında evlatların. Asıl anlamadığım adı zenzem olan bir bidon su ile upuzun beyaz bir çarşaf ve bir sabunla yanındaki birkaç şeyin kıymeti idi. Sen her bohçayı açıp kapadığında kumaşının büyüklüğünden kıymetli olduğunu bilirdim. Onun için özenle sandığa sakladığını da. Adeta cennetten sunulmuş gibi. Sahibi de sendin. Ne çok şeyin vardı Hacıanne.

Sandık bile gizli hazinendi. Benimse hayalimde kilidini sakladığım zaman zaman seni bırakıp kaçabildiğim gizli bir bahçemdi. İstanbul'dan gelmişti. İstanbul'a gidecektik. Sırdı ve benim de çok değerli hazinemdi. Ne bulduysam içine atmış olmalıyım. Ne garip ben hayallerimi atardım sen en kıymetlilerini atardın. Sen her açtığımda kat kat bohçaların içinden çıkarırdın kıymetlilerini bense kırk kat bohçaya sarmışçasına saklardım hayallerimi. Kimse dokunamasın isterdim. Sonra bir gün hayallerimi kendi ellerimle hapsettiğimi anlamıştım.

Hem de bir kez bile kapağını açmadığım sandığa kilitliyordum. Çıkardım. Terk etmişlerdi beni ve Sandığı ama olsundu artık özgürdüler. Geriye öksüz bir çocuğun düş kırıntıları kalmıştı. Boynum bükük gece lambası ve gaz lambasına bakıyorum. Bir sevgiliye bakar gibi. Onlarda kalanlar hala duruyor. Öyle mahsunlar ki... Alsam götürsem benimle gelirler mi? Hem kim neyler ki onları, kim bilebilir ki onlarda kalanları? Oysa benim için beni alıp alıp götürən biri masal biri kitap değil miydi? Hayali diyorum, yetmez mi?

Hadi bir yıldız getir bulutlarımı üzmeden... -ne garip Hacıanne bir saatin tik taklarıyla kurduğumuz yakınlığı kuramazdık. Sen çocuk benin içindeki çağlayanları bilmezdin, ben de senin ulular meclisinde kurduğun cümleleri. İbadetlerindeki teslimiyetini, zikrindeki hazzını. Ebediyete her an hazır ve nazır duruşundaki hikmeti. Onlar seni süslerdi beni yalnız bırakırdı. Edebibini sırmalayan elbiselerin ne zarıftı. Ya başörtün. Dilinde ise kilit üstüne kilit. Çok konuşmak gıybete varırdı. Gıybetse büyük günahı. Ama, ama Hacıanne biz hiç konuşmazdık ki. Hani gün biter evli evine köylü köyüne giderdi ya, aynen öyle. Herkes gider, sesler gider saatin tik takları kalırdı geriye. Gün dönümüne göre her gün artan ya da azalan vakti "mmm bugün bir dakika daha almış gün ya da mmm bugün bir dakika daha eksilmiş gün" deyişlerin kalırdı bir de. Ve de bir gece yarısı yaralı geyik yavrusu gibi koşan yetim kızın ayak sesleri. Ah Hacıanne sende o kızın ardına düşer giderdin de bir ben kalırdım geriye. Sanki yetişeceği yer varmış da yürümek, gitmek zorundaymış gibi. O

gider sen giderdin o söyler sen dinlerdin. Dinleseydin Hacıanne, ben de konuşuyordum. Hatta bilseydin söze değmez hayallerimi, düşlerimi beni dinlerdin. Açıl susam açıl deyince kapıların açıldığını. Çeşme başında oynayan çocuklara karıştığımı. Sonra birden her şey herkes çekiliyordu. Gökteki yıldızlar, kardeşlerim bile. Karanlığın ortasında bir ben tek başıma kalıyordum. Öyle bir gecede karanlığımı yetmeyen ampulün sarı ışığı da sönmüş, Alaaddin'in Sihirli Lambası'na kalmıştık. Elindeki tespihin taneleri bile durmaz akarken, çocuk kanımın yerçekimine yenikliğine inat saatin tik taklarıyla tavandaki tahtaları sayıyordum. Işık yetmiyor tamamını saymama. Bırakıyorum. Düşlerim, bir birbir cam fanusa uçuşuyor. Elektrikler gelince söndürmesen bu cam fanusta düş bohçalarım asılı kalacak. "Azıcık kıs" demeseydin elimi sürer miydin? Bilseydin 'üç dileğim' olduğunu "azıcık kıs" der miydin? Biliyor musun Hacıanne ben yalnızca üç dilek dileyecektim, cam kırıldı, elim yandı, fitil çıplaklığından utandı sen yangından korktun. Söndürmesen diyorum, düşlerim vardı. Ağır bir soğan kokusuyla gözlerimi açtığımda sen hiç bilmedin Hacıanne. Düşlerim yerlerde kıvranıyor, üşüyordu. Onun için çok ağlamıştım. Duvarlar şahit.

Her akşam renklerini desenlerini saydığım neredeyse bütün renklerin kullanıldığı rengarenk motifleriyle el dokuması allı kilim yok. Yerine soğuk grili mavili bir makine halısı serilmiş. Ondan mıdır yer minderlerini ve yastıkları geç görüşüm? İhmalimden utanıyorum. Hüznüme sıcacık sevgiyle bir demet çiçek sunar gibi duruyorlar. Vedasız olmazdı... Evet evet, bu bir veda olmalı, hem sana hem bana hem de yıllara. "Elveda demeyeceksin, elveda ahirete kalmış bir ayrılıktır" derdin, dedin ve gittin.

Artık diğer odalara baksam ne çıkar. Birkaç resimde birkaç eşya. Şekilleri ve kimlikleri değişmiş. Bilmediğim dilden konuşuyorlar. Aidiyetlik ve sahiplenme ne diyorum? Bir ev nasıl böyle değişime uğrar, nasıl uzaklaşır içindeki ferdinden? Bunlar uzun iş karışacak birbirine, karıştıracak ortalığı. Ölüm hak miras helal değil mi? Devir teslim dünyası dediğin bu olmalı. Hem ben

kimim ki? Evin asıl sahipleri dururken. Bilirsin Hacıanne ait olmadığın yerde büyümenin çaresizliğini. Kaderlerimiz bir. Büyürüz ve gideriz. Ben de gittim. Zaten benimkisi çok sesli bir müzikte senin ve benim seslerimizi bulmak gibi. Aşinalık belki. O yalan bu yalan gel biraz da sen oyalan dediğini duyar gibiyim. Bu fotoğraflarda ne kalır Hacıanne? Başkalarına ait kalıntı birkaç şey? Ya da evin ana duvarlarındaki ayrıklık? Evin yana meyili? Allah bilir içindeki eşyalar alınamadan yıkılıp gidecek bu ev. Ben bu eve hep sessizliğinde yalnızlığında ve de çaresizliğinde mi geliyorum? Daha geçenlerde bu evin eski günlerdeki neşesini gümrahlığını yad ediyordu kuzenlerim.

Yıllar var uğramadım. Bu yabancılik evin geçirdiği tadilattan olmalı. Koyduklarımın yerleri değiştirilmişti aradıklarımı bulamıyor gibiyim. Sanki küçülmüş daralmışta olmasını istediklerim sığmıyor. Belki de karanlıktan bulamıyorum. Yağmur sonrası güneş açmış ışınları mı yeterli gelmiyor. Yok Hacıanne yok, ev değişmiş. Güneşin ışıkları bile şu iki pencerenin insafında. Giremeden çıkmış. Hani otursan şuraya şu eşige, ezan saatlerini Güneşin hareketleriyle takip edemeyeceksin. Gün kaç dakika almış ezana kaç

Yatağan'da tarna garan veya keşkek yapan kadınlar.

dakika var imkansız bilemezsin. Sen dakikaları sayıyordun değil mi Hacıanne, günleri haftaları ayları? Gidenler kaç ay oldu ne zaman dönecekler hep hesabındaydı. Saatin dakikalarını sayıyor tren kaldıracak gibi diye kınıyorlardı da hiç aldırış etmiyordun. Her geçen gün bir sonraki gelecek günün habercisiydi. Ekim dikim zamanlarını, hasat mevsimini hepsini bilirdin. Eski ayları sayıyordun. Mübarek üç aylara şu kaldı, cemrelere şu kaldı. Günlerin uzamasına şu. Takvim gibi. Sadece beklediklerin gelmiyordu. Senin de benim de. Gelseler de kendilerince gelip kendilerince gidiyorlardı değil mi? Bu ıssız bu büyük hayat ne çok özlem biriktirdi. Aslında nasıl resmedilirse bu özlemi çekmeliyim fotoğraf makinesine.

Hatıra kabın kacağında resimlerini çekmeliyim. Mal-mülk dünyada kalır hesabı da gidene kalır, hesabını veremeyeceğinden ateşten kaçır gibi kaçmak lazım derdin, anlamazdım. Düşünüyorum da bu evden mal olarak hiçbir şey gözümde değil. Öyleyse bu harabeliğe niye üzülüyorum? Şu kırk yıllık kırmızılı sarılı daireleriyle mavi pazen ocak perdesini mesela, kim görür benden başka? Hatırlıyorum 'duvara as' ısrarına aklın ermemişti. Benim de. Öyle güzel ki. Güneşi içine çekmiş deniz gibi yılları içine çekmiş, ocağın içindeki eski birkaç kap kakac ve bir iki alet edavatı öylesine bekliyor. Bilirim mirastr el sürülmez. Ama kimin umurunda? Benim derdim perdedeki ellerinin izlerine ellerimi sürmek. Denizin içindeki güneşi seyretmek. Hatta resimlerini çekmek.

Çocukluğumda ne büyüktü bu hayat. 'Hayat' kelimesiyle özdeşleşmişti benim için. O genişlikte hep kurtulmaya çalıştığım gerçek bir yaşam alanıydı. Ne kalmış? Karanlık daralmış bir hayat. Tıpkı o günlerde yaşlı bir kadının çaresizliklerinde daralmış küçülmüş tek aydınlığı yüreğindeki sevgisi olan bir yaşam gibi. Önce örülen duvarlar sonra süzulebilen ışık huzmeleri geliyor olmalı.

Odalar kapıların ardında sır. Ne dip odada bahçe duvarının ayrıklığı gözüküyor ne yılların gizi aynanın içindekiler. Orta oda hep ocak başı isine saklanacak. Camlar matlaşmış. Üç oda boyunca özenle yerleştirilmiş tahta döşeme. Hacıannemin elleri gibiydi. İnce uzun narin ayrık. Bir kenardan silsem süpürsem yıllarında tozunu sil-

keleyebilir miydim? Su testileri nerede? Un çuvaları, kediler?

Gözlerimi kapayıp gitmeliyim. Herkesin gidip benim kaldığım bu evi, son bir bakışa son bir kareye hapsederek kaçımalıyım. Bir son bakışta neler kalır değildi bu. Çektiğim bütün fotoğraflardan daha fazlasıydı kalan. Evden ayrılışındaki kederin kaplıyor bütün benliğimi. Küçücük bedenin daha bir küçülmüştü. Sesinde yitık bir hürriyet “Yaşlılıkta yalnızlık çok zor kızım bir nefes olsaydı yanımda evimi terk eder miydim?” Dilimizi diyoruz, dilimizi çözmüştük de ne çok dinlemiştik birbirimizi. İyi ki bize geliyorsun Hacıanne, kaldığımız yerden devam ederiz. Sen üzülme emi...

“Beni bırakmayacağını biliyordum” demiştin ya, ben hala oradayım Hacıanne...

Dokunduğum her telden bir ah çıkıyor. Artık gitmeliyim.

Ben bu merdiveni nasıl çıkmışsam öyle inecaktım. İndim. Merdiven başında sahibini unutmuş eski ayakkabıları terlikleri yana itip kalan basamakları da iniyorum. Birkaç karede aşağıdan çekiyorum. Son bir kare merdiven önünden. Karedeki teki kalmış birkaç ayakkabı, terlik eskisi boşluğu doldurmuyor. Garip bir şey. Bir şeyler

kalmalı, içinde ben olan bir şeyler daha olmalı hissindeyim. Olmazsa eksik kalacak. Merdiven önüne kilitleniyorum. Köşesi yırtık bir fotoğraf canlanıyor kilitleniyorum. Köşesi yaşlı kadın üç beş çocuk. Fotoğrafçı saklanırsa görünmeyeceğini söylediyse de çocuk nazı küsmüştü işte. Elinden tutup çocukluğunun getirebilseydim. Kapıyı çekerken merdiven başındaki tahtaların aralarına bakıyorum. Neden küsmüştü de oraya saklanmıştı hala hatırlamıyorum. Ev mi yıkılacaktı ben mi yıkılmışım karışmıştı. Zorla kapıyı çekip kilitlemiştim.

Bir terk edişti bu ıssızlığa. Kaderine terk ediyordum. Yıkılışı mukadderdi.

Çeşmenin mahzun resimlerini çekiyorum. O da eğreti duruyor kalkıp gidivercek gibi. Aslında birbirinizi bekliyorsunuz değil mi diye fısıldıyorum. Biriniz gitse diğeriniz de ardından gidecek...

Belki de,

Bir bekleyişti akmayacak suyu gelmeyecek evin insanını...

Bir bekleyişti biri giderken gidene/diğerine yoldaş olmayın...

YATAĞANLI BİR SEYYAHIN NOTLARI: FAS

Kamil GÖKALP

Rusya gezisi dönüşünde havalimanında beklerken arkadaşlarla yeni rotamızı konuşmaya başladık. Önümüzde üç ülke var; İspanya Endülüs, Kazakistan, Fas yani Morok. Nihayet Fas'ta uzlaştık. İklimi ve ekonomik durumu ve üstelik vizesiz olması bize cazip geldi. Tabii 5N 1K sistemi uygulamamız lazımdı; nereye, nasıl, neden, ne zaman, nereden, kiminle? Yarıyıl tatilinde Ocak sonu veya Şubat ayının ilk haftası gitmek için karar aldık. USAP (Uluslararası Sağduyulu Aktivistler Platformu) ile Tişim Direktörü İsmail Muhlis Bey'e yetki ve görevlendirme verildi. Heyet 4 kişiden müteşekkil belirlendi. İstanbul, Paris, Kazablanka olarak ulaşım, konaklama, ülke içinde tren ve taksitle ulaşım programı yapıldı. İsmail Beyin araştırmaları neticesinde ulaşım, gezilecek görülecek yerler, konaklama programı belirlenerek, ekiple program tekrar gözden geçirildi. Nasıl bir gezi olacaktı? 6 günlük bir programda neler yapılır, nerelere gidilir gibi her şey detaylandırılmalı ve planlı bir şekilde hareket etmemiz gerekiyordu. Zaman kalırsa safari (çöl

gezisi) yapılacak şekilde planlamamızı tamamladık. Kazablanka'daki USAP gönüllüsü dostumuz Abdulcabbar Beye bilgilendirme yapıldı ve programımızla ilgili kendisinden yardımlarını rica ettik.

Fas için Atlas Okyanusu'nun kıyısında kurulmuş, Berberi Arap ve Avrupa kültürünün harmanlanmasıyla, Kuzey Afrika-Akdeniz ülkelerinin özelliklerini taşıyan bir İslam ülkesi dersek daha tanımlayıcı olur. İslam Fas'ta en yaygın din olup devletin resmi dinidir. Fas'taki Müslümanların çoğu Sünni olup Maliki mezhebindedir. Ülkenin ikinci en büyük ve İslam'dan önceki dini ise Hristiyanlıktır. Ülkede çok az sayıda Yahudi olup birçoğu İsrail'e göç etmiştir. Kazablanka, Marakeş, Fes, Chefchaouen (Şefşuvan) Tanca ve başkent Rabat ülkenin önemli şehirlerindendir.

"Yol açık, yola çık" sloganıyla Denizli-İzmir-İstanbul yolculuğumuz başladı. İzmir-Manisa arasında kar yağışı nedeniyle yol kapalıydı. Karayolları ekiplerinin yoğun çalışması

sonucu bir süre sonra yol açıldı, yolumuza devam ettik. Nihayet Atatürk Havalimanı'na gece ulaştık. Sabah uçağımız için pasaport işlemleri bagaj derken vakit geldi. Fransa Havayolları ile Fransa'nın Charles de Gaulle (Çarls Dö Gol) havalanma indik ve 2 saatlik bekleme sonra(-havalimanı içerisinde 4 duraklık metro çalışıyor) Kazablanka'ya doğru uçuşa geçtik. Uçaktaki yolcular filmlerdeki gibi, ne istersen var; valizler koltuk aralarında, bir kedi köpekleri yok. İmkan olsa koridora yolcu alacaklar.

Yerel saatle 17 gibi Kazablanka 5.Muhammed Havalimanına nihayet ulaştık. Bir günde 3 kıta; Asya Avrupa Afrika ve üç kültür şehri; İstanbul Paris Kazablanka. Pasaport işlemlerinden geçerek valizlerimizi aldık, döviz ofisinden Fas Dirhemi alarak dışarıda dostumuz Abdulcabbar Beyi beklemeye başladık. Elimizde Türk Bayrakları, selam verenlere bayrak sallayıp saygılarımızı sunuyoruz. Nihayet dostumuz geldi arabasıyla bizi aldı. 30 dakikalık yolculuktan sonra kalacağımız eve ulaştık. İlk defa Fas'a geldiğimizi bildiği için bize bazı ön bilgiler verdi; beklentimizi yüksek tutmamamızı, yoksa hayal kırıklığı yaşayacağımızı, Müslümanların yaşadığı bir ülke olmasına karşın farklı kültürlerin yaşandığını, yemek probleminin olmayacağını, alışverişe dikkat etmemiz gerektiğini, taksiye kural olarak 3 kişiden fazla binilmediğini, hediyeliklerinin deri çantalar, yemeni, hasır ürünleri, tajin kapları, berberi dokumaları, argan yağı, baharat gibi ürünlerin olduğunu anlattı.

Evimize yerleştikten sonra şöyle etrafı tanıyalım diye dolaşmaya çıktık. İki tarafında araba park etmiş -ki değnekçiler yönetiyor, bahşiş vermezseniz arabanız mutlaka zarar görür- daracık sokaklar, yüksek sesle konuşmalar, bizdeki 60'lı yılların mahalle bakkalları, fırını ve manavı. İhtiyaçlarımızı karşılayabileceğiniz her ortam mevcut, çocukluğumuzun Türkiye'si. Hatta komşumuz bakkal Abdullah'da (ne sorarsanız sorun şükran dediği için şükran Abdullah dedik kendisine) ocak tüpü dahi var. Akşam yemeğimizi Ganara denilen eski mezbahanenin karşısında salaş restoran-

da yerken, bizim soğanla domatesle yaptığımız sığış kültürünün dahi olmadığını gördük.

Ertesi cuma günü namaz için II. Hasan Camisi'ne gittik. Minaresi 210 metre yüksekliğinde ve genişçe bir avlu içerisinde 25bin kişinin cami içinde bir anda ibadet edebildiği, avlusunda 80bin kişinin namaz kılabilceği, Atlas Okyanusu'nun kenarında, dolgu yapılarak 13 yılda tamamlanan bir cami. Fransız mimar Michel Pinseau tarafından tasarlanıp, inşa edilmiş. Kapılarda görevliler mevcut. Müslüman olmayanları namaz vakti almıyorlar. Turistler ücret karşılığı ziyaret edebiliyor. Vakit namazlarından sonra cami kapatılıyor. Cuma namazında kalabalık bir cemaat yoktu. Namaz sonrası avluda sohbet ederken Türkiye'den kaçan salya sümülünün! taraftarları ile tartışmamız oldu; ayrık otu gibi her yerde kök salmışlar. Medine (eski şehir) denilen çarşı içinde dolaşmaya gittik. Bir yandan kına ile dövme yapan kadınlar, takma tırnak ve kaş yaptıranlar.. Nasıl denir 'nevrin döndü' diye, işte böyle bir durum. Sosyal medyadan tanıştığımız Faslı Yusuf ile karşılaştık, bizi mekanına davet etti. İkramlarda bulundu ve sohbet ettik. Çam sakızı çoban armağanı biraz hediyelik aldık ama güç bela fiyatta anlaştık (iyi pazarlık yapıyorlar). Akşam sahil kenarından şehrin diğer yüzüne doğru yürüyüş yaparak kısa bir gezinti yaptık. "Beyoğlu tepinirken ağlar Karacaahmet başka söze ne hacet" sözü dünyanın bir ucunda da geçerli.

Cumartesi günü sabah erkenden Abdulcabbar ile birlikte uzunca bir yolculuk için hareket ettik. İlk durağımız Rabat'tı. Rabat başkent olması nedeniyle derli toplu bir şehir. Bou Regreg Irmağının denize döküldüğü yerde bulunan Rabat tarih bakımından çok zengin liman kenti, Endülüs parkı dinlendirici güzel bir mekan. Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği'ni ziyarete gittik. Öncesinde Türkiye'den mesaj göndermiş ve ziyaret için randevu istemiştik. Büyükelçiliğe gittiğimizde içeride bizi biraz beklettiler, mesajın alındığını belirtmelerine rağmen Beyefendi dışarıda diye bizi 3.Katibin yanına gönderdiler. USAP olarak prensibimiz

olan şehrimize ait leblebi, kolonya gibi hediyelerimizi takdim ettik.

Yolumuza devam ederek Tanca'ya ulaştık. Tanca'da sanayi gelişmiş, caddelerde İspanyol plakalı araçlar günü birlik gelip gidiyorlarmış. Çağın en büyük seyyahı hakim, hukukçu filozof İbni Batuta'nın kabrini ziyaret ettik. Muz, çilek seraları, yer fıstığı tarlaları her tarafta ve yollarda çadırlar kent görünümünde satıcılar ürünlerini satıyorlar. Cebelitarık Boğazı'nın esintisinin hissedildiği bölge doğal güzelliğiyle büyülüyor. Özellikle değirmen taşı çıkarılan Herkül Mağarasının içine girince fantastik bir ülkede olduğumuzu anlıyoruz. Okyanusun dalgaları mağaranın içine kadar uzanıyor. İspanya'ya 14 kilometre uzaklıkta, Fas'ın Avrupa'ya en yakın kenti Tanca'da müzeler seyir tepeleri, Medrano ismini verdikleri çarşı, deniz feneri mevcut. Ve Cebelitarık boğazından İspanya'yı seyreyledik. Konuşma dilinde İspanyolca hakim, nispeten İngilizce konuşuluyor.

Tanca dönüşümüz bir dostumuzun tavsiyesi üzerine Mavi Şehir diye tabir edilen Chefchaouen (Şefşuvan)'a gitmeye karar verdik. Mihmandarımız Abdülcabbar bu yol daha yakın diye bizi dağlık araziye yönlendirdi; sanki Toroslar'ın etekleri gibi birer ikişer evler, arazide çalışan insanlar, çobanlar, arı kovanları... Atlas dağları Fas'ın üçte ikisini kaplıyor, kuzeyini ise Rif Dağları ile çevrili dağcılık turizmi yoğunluk kazanmıştır. Amin Maalouf "Afrikalı Leo"

kitabında Atlas Dağlarından bolca söz eder. Bitmeyen yol, arabamızın yakıtı azaldı, yol sorabileceğimiz insan yok, bu seyahat iyi bir macera oldu. Nihayet Şefşuvan'a ulaştık, tepeden bakınca masmavi bir yer bütün evler maviye boyanmış. Evlerin maviye boyanmasının çeşitli rivayetleri var. Yahudilerin ibadet rengi veya kötü ruhlardan korunması için Rif Dağları'nın eteklerine kurulmuş keçi boynuzu şeklindeki ve İspanyollara, Yahudilere ve birçok kültüre ev sahipliği yapmış turistik bir şehir. Evlerin kenarında balkonlarda çiçekler, daracık sokaklar, çarşı meydanında ahşaptan yapılmış bir cami. Namaz için mola verdik. Bütün terliklerin uçları kesilmiş, çeşme ve masrapalar; suyu masrapaya doldurup içinden abdest alıyorlar. Camide bir kaç tane fotoğraf çektik, imam para diye hemen yaklaştı. İspanyol musunuz diye sordu, bende Türk'üz, Müslümanız dedim tabii anlamadı. Mihmandarımız kendisine bir şeyler söyleyince imam söylenerek gitti. Seyahatimiz hayli yorucu oldu, bir günde 800 kilometre yol yaptık. Yolda yaşadığımız bir hatıra, polis kontrolüne rast geldik. Arapça 'GIF'(dur) yazan levhayı gördünüz mü 10 metre kadar önüne çizilen sarı çizgide duracaksınız. Bizler selam verince polis mihmandarımızla konuştu, Türkiye'den geldiğimizi söyleyince hürmet ederek pasaportlarımızı geri verdiler.

Pazar günü Marakeş programı yaptık. Sabah erken saatlerde iki taksile Marakeş için bilet almaya tren istasyonuna gittik. Trende iki sı-

2. Hasan Camisi / Kazablanka Fas

nıf bilet var. İyi ki 1.sınıf almışız. Aksi taktirde banliyö treninden hallice bir yolculuğa maruz kalacaktık. Vagon koridorları ve geçiş holle-ri eşya ve insan dolu. Yanlış vagona binince kompartımanımıza ulaşıncaya kadar her kül-türden insanla temas etmiş olduk. Marakeş'e inince yerel halk müziği ve danslarıyla bizle-ri karşıladılar. Ana caddeleri gezdikten sonra şehrin sırlarını saklayan ara sokaklara daldık. Eski evler ve halkın hali, bir çok şey daha net anlaşıyor. Gezdiğimiz esnada Beyoğlu Res-toran görüyoruz. Bizim memleketin insanıdır diyerek girdik içeri. Sahibi Paris'ten geldiği-ni anlattı. Biraz sohbet ettik, sohbetimizden rahatsız oldu biraz da çekindi. Tabi yardımcı olmak için el pençe hareketleri eksik olmadı. Konaklama için bize kendisinin butik oteli ol-duğunu uygun fiyata verebileceğini söyledi. Aracına bindirdi ve Görevimiz Tehlike filminin çekildiği Marakeş'in hurma bahçelerinin çev-resinden otele götürdü. Medine'nin içinde labirent gibi sokaklar ve otel demir kapılı, yük-sek duvarlı bir yer. İçerden kapı açıldı, havuz-lu bahçeli çok güzel bir ev. İçeri girdin mi bir daha çıkamazsın, çıksan oteli bulamazsın, öyle bir labirent. Arkadaşlarla birbirimize baktık ve kalmaktan vazgeçtik. Medine'yi de gezmek için Jemaa el-Fnaa(cem-el fena) Meydanı'na doğru yürüyoruz. Küçük küçük yerler, hem iş

yeri hem ev olarak kullanılan mekanlar. Elin-de ibriği, leğeni ile hamama giden veya gelen kadınlar, çocuklar. Talep etmediğimiz halde yol için yardımcı olacağını anladığımız yanı-mıza yanaşan bir gençle fazla para istemesi yüzünden kavga ediyoruz ve güç bela kurtu-lup meydana çıkıyoruz. Argan yağı satan bir dükkana girdik. Tezgahtar bayan çantamın açık olduğunu söyledi. Birisi arkamdan yakla-şıp fermuarı açmış bereket peçeteden başka bir şey yok. Gerçekten felaketler meydana, davulcu, zurnacı, falcı, boyacı, yılan oynatıcı ne ararsan mevcut; hırsız, arsız, salyangoz satanı, kebabçı, börekçi her şey var. Duman-dan göz gözü görmüyor, karanlık bastırmadan buradan kaçalım dedik. Bir taraftan da otel bakmamız lazım, caddede yürürken sol tara-fımızda Kutubiye Camisini ve minaresini gör-dük. Kutubiye camii 12. Yüzyılda inşa edilmiş, üzerinde geometrik delikler ve çeşitli dekoras-yon unsurları mevcut. 77 metre yükseklikteki minaresiyle ihtişamlı bir görüntüye sahip. Ne yazık ki namaz vakti dışında içeri girmek yok. Uluslararası Marakeş Maratonu ve resmi kon-feranslar sebebiyle otellerde boş yer bulama-dık. Yolda size yardımcı olmak veya tanışmak bahanesiyle yaklaşan çok insan oluyor. Sarhoş bir mihmandar epey ara sokak ve salaş oteller gezdirdi. Güç bela 4 kişi için bir oda ve 2 kişilik

kahvaltı ile bir yer bulabildik. Sabah maraton kayıtlarının olduğu mekana gittik. Ekipten koşacak varsa kayıt kayıt olalım dedik, yürümeye derman yok, gezip görülecek çok yer var fakat zamanımız az. İbni Tufeyl, Kadı İyaz, İmam Cezuli, Berberi asıllı sufi Şazeli (Marakeş'in yedi evliyasından biriymiş, II.Abdülhamit Han'ın da Şazeli olduğu söylenir) görülmesi gereken yerler. Marakeş'te her yer kırmızı ve kırmızı şehir diye anılıyor. Kazablanka beyaz şehir, Şefşu- van mavi şehir. Jardin Majorelle isimli yere biletlerimizi aldık girdik. Bahçe Fransız ressam Jacques Majorelle tarafından kurulan bahçesinin içerisinde Yves St Laurent müzesi de bulunduğu 2 dönüm kadar bir alana kurulmuş cennet bahçesi gibi bir yer. İçeride devasa bambu ağaçları gökyüzünü kapatmış devasa kaktüsler, begonviller, palmiyeler, çeşitli güller, yaseminler daha adını bilmediğimiz birçok çeşit mevcut; bahçede 3000 çeşit bitki ve olduğu söyleniyor. Havuzlar içinde değişik balıklar mevcut. Ortam insanın bütün yorgunluğunu alıyor. Berberi müzesine bilet almadığımız için giremedik. Dışarıda hava sıcak bahçe ise oldukça serin bir yer. Her gezide olduğu gibi çocuklara çikolata dağıtıyoruz, anne babaları merakla bakıyor ve farklı ülkelerden insanlarla tanışmak istiyoruz. Zaman çabuk geçiyor ve dönüş saatimiz yaklaştığı için ayrılmak zorunda kaldık. Tekrar trenle gece saat 10 gibi Kazablanka'ya dönüyoruz, dostumuz Abdülcebbar karşılıyor bizi. Fas'ın İstiklal Caddesi'ne gideceğimizi söylüyor. Bir tarafta 10 kuruşa ekmek almak için fırına giden insanların, diğer tarafta porsche, lamborghini gibi araçlar için sıraya giren insanların yaşadığı bir şehri tekrar yaşıyoruz.

Ertesi gün MorocMall isimli çok büyük avm yi geziyoruz. Avm nin ortasında devasa okyanus akvaryumu var. Afrika'nın değişik ülkelere gelmiş ticaret yapan insanlar, telefon, aksesuar, giyim, ayakkabı hatta Türkiye'de olmayan markalar, ne istersen var.

Türkiye'ye döneceğimiz için eve geçerek hazırlığımızı yaparken, Fas'taki Türk kardeşleri-

miz geldiler. Yatırım için gelenler, öğrenciler, tüccarlar derken kalabalık bir grup oluştu. Fas hakkında bir haftalık geziden neler gördüklerimizi konuştuk. Son gecemizde tropikal meyvelerden ve bal hurma fıstık ceviz kaju gibi kuruyemişlerin karışımıyla yapılan meyve suyu içmeye gittik ve tadılması gereken bir lezzeti kaçırmadığımız için memnun olduk.

Bir hatırayı da paylaşmak isterim; ülkemizden Fas'a evlenmeye gelmiş iki arkadaşla tanıştık. Hayırlı olmasını temenni edip biz yolumuza giderken onlar Faslı gelin adayını beklemeye başladılar. Dönüşte havaalanında karşılaşip espri ile dedik "hani yalnızsınız ne oldu evlilik?", onlar da üzgün bir şekilde "1-0 yenildik" dediler. Bereket ucuz atlatmışlar, Fas'a kadar gelmişler dolandırıcılara kapılmadan kurtulmuşlar. Bu sayede yeni bir ülkeyi ziyaret etmişler. Hep beraber gülüştük. Evdeki bulguru bırakıp Dimyat'a pirince gitmek gibi bir durum; beraberce sohbet ederek Fransa üzerinden İstanbul'a dönüşe geçtik.

Özetlersek; Fas'ta tarihi doku muhafaza edilmiş, ancak kültürel yozlaşma üst seviyede. Arapça diline itibar edilmiyor, Fransızca ve bazı bölgelerde İspanyolca daha hakim. Bunun neticesinde Arapçanın içine Fransızca İspanyolca karışmış. Arapça konuşarak anlaşmak biraz zor oluyor. Halk fakir, işsizlik fazla, ahlak tefessüh etmiş, güven yok, her yerde olduğu gibi rüşvet çarkı dönüyor ve polis korkusu hakim. Turistlere iyi davranmıyorlar. İyi olan bir şey yok mu dersiniz; Akdeniz Bölgesinin iklimi güzel gezilecek görülecek çok yerleri olan ve tekrar gidilir mi dersiniz mutlaka gitmeliyiz dediğimiz, ama rehbersiz gezilmeyecek fantastik bir ülke.

Gezide birlikte olduğumuz USAP İletişim Direktörü Sayın İsmail Muhlis'e, Genel Sekreter Sayın Mahir Altuğ'a, eğitimci Osman Ayyıldız'a refakatlerinden dolayı teşekkür ederiz. Gezimizin başından sonuna bizimle beraber olan ve yardımlarını esirgemeyen kardeşimiz Abdülcebbar Beye sonsuz teşekkür; sağlık, sıhhat ve işlerinde kolaylıklar temenni ediyoruz.

İhtilal olmadan dört beş ay önce İzmir'de şehit edilen Muhterem Gökkuurt'un cenazesi için Yatağan meydanında alınan güvenlik tedbirleri. Ülkücü Gençlik Derneği'nin balkonundan görülmüş.

SUSUN A CAVIRLA, İHTİLAL OLMUŞ!

Yatağan ağzından örnekler

Bir yaz günü sabahı gün doğmadan cemat(-cemaat) namazını camide gılıp sabah çayları içmeye gayveya gelibbala. Gayvecinin namazla neyazla bek ilgisi olmadıktan erkenden gelip çayı demlemiş, namazcılar be'leyodur.

Geçan günnerin gonulanı konuşa konuşa gelen ayrı camilen cematı en erken çayı gözece demleyen Üsenin gayvasına gelmişledir. Üsen tepsiyle çayı üleşdiriken gulağı da açık olan radyodadır. Üsen zaten her zabah "Bismilla" dep gayvayı açınca doru radyonun dümesini aç, havaları dinle, çok sevdiği de memliket havaları. Böğünde aynısın yapı, emme, türküle-mürküle – havala-mavala yok, marşla çalıbba. "Hayırlısı Allahdan dep işine gücene bakdı.

Herkez çayını yudumlakan aralanda konuşup durulardı. Radyonun acans verilcek sesi ne heç biri alındırış e'(t)meyodu. Üsen duvardaki radyoya yaneşdı, gulanı sese vedi.

Tok ve ciddi bir erkek sesi gönüşmeye başladı. Türk Silahlı Kuvvetleri Ülkemiz yönetimine el koymuştur. Şimdi bildiriye dinleyeceksiniz, lafını duyan Üsen, Radyonun dümesini sonuna gada çevirip:

- Susun A cavırla ihtilal olmuş! Acansı dinlen gari ! deye herkeze tembih eddi. Gayvada herkez susup dinlemeye başladı.

Kenan Paşa: "Sevgili vatandaşlarım, Türk Silahlı Kuvvetleri anarşiyi önlemek, ülkemizin kötü gidişatını durdurmak ve Atatürk inkılaplarını yaşatmak için Türk Silahlı Kuvvetleri idareye el koymuştur" ... Gibi sözlere gulak kesildile, anlamaya çalışdı. Bi de ikinci bi emre gada kimse sokağa çıkmecik sözünü eyi duydula. Gayvadakinna asgerlikleni yapıldandan bu lafla kafalanda zonkladı. Bide laf arasında gara, hava ve deniz ve candırma guvadları sulh ve selameti sağlecemiş sözleni eyi duydula.

Gayvada kimse gönüşmeyo, herkezin yüzü gerildi, ne deneni dinleyordu. Acans bitince herkezin çenesi açıldı bi şeyle söylemeye başladı. Gulak verem, Biri:

- Yav arkıdeşla a'mış ihtilalındaki gibi Gay-sa(Yeşilyuva)- Acıpayam garagollanda sireyle gidip dayak yer miyiz ?

Başka biri

– Paşa ne dedi dinlemedin mi? Ülkenin anar-

şik ortamını...deyo, köyde anarşit mi va?. Başgası: - a'(60)mış ihtilalında biz bişşe mi yaptık. Asgerden geleli üç dört ay olduydu, dükgende çalışırken 1 çavış, 2 candırma geldi, Amadalı olu Hallibram sen min? dedile, yannanda mutar da vardı. Ben delin mi decen, eve, çoluk çocuğa bile habar vemedi, hoşcagalin deyemedi hadi bakam, yörüye yörüye Gaysar'a vadık. Gece boyunca dayak nasibimizi yedik, ikindin ayağa galkınca gerisin geri köye geldik.

Şinciye gada galesiz köşede oturan Amadalı;

- O günne geçdi gari, hinci anarşikleri tepelece'le herhal.

Gayvacı: Yav, arkıdeş asgerin gararı mı olur, Garagol gomutanı hadin dese gi'mecemiz, Allahdan hayırlısı osun bakam. Dört gişi oturan masadan biri: Eyi de heç sokağa çıkmecemiz ? İşde candırmala gelibba !

Bu sırada gün doğdundan sokak aletdirekleri de söndüydü. Candırmala 2 şerli gayvalara, dükgenlere dağıldı. Üsenin gayvasına gelen candırma onbaşı: "Herkes evine gitsin, kimse sokağa çıkmasın, ikinci bir emre kadar kahve de kapatılacak. Kahveci kapat kahveyi!" Deyince herkez yerinden galktı, gayvayı boşaltıp sokağa çıkıp, ikişer üçer gonşu olanna evlenin yolunu duddula. Bu arada: Yav Amat, dün bağ bozduk geldik, be'mez ocanı vurmassak, üzümle cirbe olur galır. Arkıdeşi Veli: Hacamcan ne osa gonşu, be'mez ocağı da baçada sen üzümü sıkıp be'mezi yapasın da biz netcez. Amat; Hayırdır ne va? Veli: Garı dün kefsizdi, e'mek bile edemedi, böğünnük va da yarın netcez bakam. Amat: Geçmiş osun, Allah büyükdür. Veli: Candırma sokağa çıkılmecek dedi, böğün Cumeyi namaz gılınır mı?

Amat: Caminin imamını götürmelese gılınır, neye gılınmasın, camileri gapa'madılara, baraba yörüdüler Ellez: Sokağa çıkmecese, namaza da mı gi'meciz, hem de Cuma namazına. Amat: Biz anarşitmiyiz, biriki sata gada bişşe söylele, eve varınca radyoyu açık dutam, bişşe söylelese duyarız. Ellez: Eyi de benim iradyo ceryannı, ceryannada kesik bişey duysa'(n)ız bene de habar verin. Amat: Hacamca-

mın baçada olcez, bişşe duyasak sene habar verem. Bizimkinne be'mez ocanı yakmışladır. Arada gelir bakasın, bişe va mı deye.

Herkez evine gidip evdekinnere söyleyince, evlede bi tedirginnik, korku yaşanır. Yaşarın garısı Hatça: Herif! O'lan Şerefe bişşe olur mu? Yaşar: Yav, garı sen ne deyon, asgerle her yerde guş uçurmeyo, asgerdeki oluna(oğul) ne osun. Hatça: Anarşitle her Allahın günü asger, çoluk çocuk demeden öldürmebbala mı? Yaşar: Hatça ihtilal ona olmuş, gayvada Kenan Paşa: "Vatandaşlarımızın emniyeti için idareye el goduk" dedi. Hatça: Genan Başa gayveya mı geldi? Yaşar: (isteksizce gülüp) Sabah gayvada acansı di'(n)ledik, sokağa çıkılmecek. Hatça: Vah vah, sokağa da mı çıkamecez, ben hamırı yoğurduydum, duragosun, anamgile gada çabık gidip gelen, dün gidemediydim. Yaşar: Onnara da sokağa çıkılmecemiş de, hemen gidge, candırmala yollada gezmeden, va da ge. Ben hayvannara bakaduren, Cuma vaktına gada evdeki işleri bitirem.

Belediye aparlosundan cızırtılı ses duyulmaya başlar: "Yatığan halkına ilan, Candırma gomudanı bildirdi, ikinci bi emire gada heç kimse evinden çıkmasın deyo. Böğün Belediye de mekdaplada gapalı. Gasaba halkına ehemmetle duyuru !"

Bu sırada Memetemin dabancasını mumlu çapita gözece sara, hanımı çeşmeden ısbınak yüüyüp gelinceye gada baçada yere gömüp üsdüne çalı çırpı ata. Ne olur ne olmaz evlede arama yapalasa hapıza gi'memeli.

Evlede isdeksizce sabah aş yenir, biyandan gula'la radyodadır. Alışık olunmeyan havala çalınıp acans be'lemeye başlanıbb.

Caminin aparlosundan cızırtıyla hocanın "Esselatü" deye başlayan Cuma selası duyulmaya başlanınca yüreklere az da osa su serpilir.

Amat: Siz işi'(n)ize bakın, dep evin yolunu duta... 16.12.2012. Ankara, Garallan Terzi Memedin Mısva.

YATAĞAN'DAKİ TÜRBELERİN BENZERLERİ

Abdibeğ Sultan Türbesini andıran eserler...

Tuncer BAYKARA

Prof. Dr. Tuncer Baykara hocamın belge bilgi toplama ve değerlendirme noktasındaki hassasiyetini yakından biliyoruz. En küçük bir belgenin/bilginin bile çok değerli olabileceğini değişik makalelerinde defalarca göstermiştir.

Bu sayı için de Abdi Beğ Sultan türbesi ile yakın dönemlerde yapılmış iki eserden fotoğraflar göndererek okuyucularımıza ulaştırıyor. Notlarıyla birlikte aynen yayınlıyoruz. Bu fotoğraflar ve türbeler konusunda görüşü olan kişiler yazılarını gönderirse severek yayınlarız.

“Çal'daki Mahmudgazi türbesinin kapısı, yapımı itibariyle bizim türbeden yüz yıl civarında daha geçtir; daha kısa bir ifade ile Abdi Beğ , Mahmud Gazi'den daha önceki bir zamanda, yani XIII.yüzyılda yaşamıştır. Bunu da belirtirsen sanat tarihçilerinin de dikkatini çekmiş oluruz. Mahmud Gazi türbesi ise XIV.yüzyıl yapısı olmalı. Resim 1989'de Akraba rahmetlik ile yaptığım gezide çekildi. Selamlar. “

“Nadir, yıllar önce 1978'lerde Sanat Tarihi Bölümü ile Kütahya'dan Afyon'a gelirken, bu türbe-ye uğramıştık. Girişi, Yatağan'daki turbayı (Abdi Beğ-sultan) girişini hatırlattığından resimlerini çekmiştim. Aklımda Herder sultan gibi kalmış, şimdilerde resmi adı Herdana Bahar Baba diye geçiyor. Mimarisi de XIII. yüzyıla, muhtemelen ikinci yarısına işaret ediyormuş. Resmini yayınlar-san eskilerden benzetenler çıkabilir. Başarı dilek-lerimle gözlerinden öperim.”

Mahmut Gazi türbesinin günümüzdeki hali

